

Federacja Związków i Stowarzyszeń Gmin Polskich
Forum Regionów RP
Stowarzyszenie Gmin Małopolski

FORUM
REGIONÓW
RZECZPOSPOLITEJ

Kraków 20 kwietnia 1998 r.

FUNDACJA ROZWOJU SAMORZĄDNOŚCI I PRASY LOKALNEJ

Kraków 1998

Spis Treści

LIST PRZESŁA RADY MINISTRÓW RP JERZEGO BUZKA DO UCZESTNIKÓW FORUM DWUNASTU REGIONÓW W KRAKOWIE	5
POTRZEBA SPOŁECZNEJ ZGODY DLA REFORM <i>MACIEJ PŁAZYŃSKI</i>	6
KONTYNUJEMY REFORMĘ SAMORZĄDOWĄ Z 1990 ROKU <i>KAZIMIERZ BARCZYK</i>	7
STAN PRAC PARLAMENTARNYCH NAD USTAWAMI USTROJOWYMI - O SAMORZĄDZIE POWIATOWYM - O SAMORZĄDZIE WOJEWÓDZTWA - O RZĄDOWEJ ADMINISTRACJI W WOJEWÓDZTWIE <i>MAREK NAWARA</i>	9
GMINA, POWIAT, WOJEWÓDZTWO – KOMPETENCJE <i>WŁODZIMIERZ TOMASZEWSKI</i>	14
DŁACZEGO DWANAŚCIE REGIONÓW? <i>PROF. ELŻBIETA WYSOCKA</i>	52
POLSKA POTRZEBUJE DUŻYCH STRUKTUR REGIONALNYCH <i>RYSZARD MASŁOWSKI</i>	55
ROLA METROPOLII W REGIONACH <i>LECH ISAKIEWICZ</i>	56
DOKOŃCZYĆ DRUGI ETAP REFORMY <i>TADEUSZ SYRJACZYK</i>	59
REFORMA SAMORZĄDOWA SZANSA NA PRZEZWYCIĘŻENIE STAREGO PORZĄDKU <i>MACIEJ PŁAZYŃSKI</i>	61
POTRZEBUJEMY SILNYCH REGIONÓW <i>BRONISŁAW LACHOWICZ</i>	62
WIĘCEI ŚRODKÓW DLA SAMORZĄDÓW <i>MIECZYSLAW JANUSZEWSKI</i>	64
TELEWIZJA REGIONALNA FUNDAMENTEM INTEGRACJI NOWYCH WOJEWÓDZTW <i>ARTUR JANIŃSKI</i>	65

Redakcja: Maciej Korkuć, Paweł Stańczyk
Wydawca: Fundacja Rozwoju Samorządności i Prasy Lokalnej
ul. Dietla 36/12, 31-070 Kraków,
tel. (012) 61-61-482, 421-53-89, fax 421-93-12

CHCEMY BYĆ TRZYNASTYM REGIONEM <i>Artur Bielawski</i>	67
SAMORZĄD GOSPODARCZY W REGIONACH <i>Tomasz Szczypinski</i>	68
REGIONY BĘDĄ SILNE POWIATAMI <i>Rudolf Borusiewicz</i>	69
CZWARTE FORUM REGIONÓW W OLSZTYNIE <i>Marek Żyliński</i>	70
DOKUMENTY	
REZOLUCJA FORUM DWUNASTU REGIONÓW, 20 KWIECIA 1998 R.	72
DEKLARACJA REGIONÓW POLSKICH, 22 LUTEGO 1998 R.	74
APEL PREZYDIUM FEDERACJI ZWIĄZKÓW I STOWARZYSZEŃ GMIN POLSKICH, 15 KWIECIA 1998 R.	76
KOMUNIKAT FEDERACJI ZWIĄZKÓW I STOWARZYSZEŃ GMIN POLSKICH, 6 KWIECIA 1998 R.	77
UCHWAŁA KONGRESU SAMORZĄDÓW TERYTORIALNYCH RP W SPRAWIE UTWORZENIA SILNEGO WOJEWÓDZTWA, 11 PAŹDZIERNIKA 1997 R.	79
ANEKS 1	
WNIOSKI Z KONFERENCJI "TELEWIZJA PUBLICZNA A SAMORZĄD TERYTORIALNY"	82
ANEKS 2	
ZRÓŻNICOWANIE SPOŁECZNEGO POTENCJAŁU DWUNASTU PROJEKTOWANYCH REGIONÓW I ICH OŚRODKÓW <i>Dr Mieczysław Miazga</i>	85

List Prezesa Rady Ministrów RP Jerzego Buzka do uczestników Forum Dwunastu Regionów w Krakowie.

Warszawa, 20 kwietnia 1998 r.

Szanowni Państwo,

Serdecznie dziękuję za zaproszenie na kolejne spotkanie Forum Dwunastu Regionów, niestety liczne obowiązki uniemożliwiły mi przyjazd do Krakowa. Jest dla mnie szczególnie istotne, że Forum to powstało z inicjatywy liderów samorządowych i gospodarczych z 12 przyszłych województw. Społeczna akceptacja dla wprowadzanych reform jest bowiem warunkiem koniecznym ich powodzenia.

Polskie miasta i gminy już od 1990 roku budują nowy model władzy publicznej i zarządzania. Reforma terytorialna, proponowana przez mój rząd jest kontynuacją Waszej pracy i doświadczeń. Jest ona jednocześnie odpowiedzią na Wasze oczekiwania. Będziemy realizować nasz plan przebudowy państwa, ponieważ jest on podstawą naprawy Rzeczypospolitej. Będziemy zmieniać struktury państwa, tak aby były one bardziej przyjazne i bliższe obywatelom.

Celem reformy jest jednak nie tylko uporządkowanie stanu państwa, ale także wzmocnienie wspólnot lokalnych i regionalnych. Dzięki realizacji reformy administracyjnej istnieje realna szansa na utożsamianie Polaków z własnym państwem i przyjęcie obywatelskiej postawy troski o pomyślność i rozwój kraju.

Poparcie dla programu reform, wyrażone podczas Konferencji Dwunastu Regionów na Śląsku, ma dla Rządu doniosłe znaczenie. Rozumiem, że reprezentatywne organizacje samorządu terytorialnego oraz gospodarczego podziwiają rządowe propozycje.

Mam nadzieję, że to początek naszej stałej współpracy.

Życzę Państwu owocnej pracy i zapewniam, że Wasze propozycje zostaną przez Rząd uwzględnione. Reformy administracji nie da się bowiem przeprowadzić bez samych zainteresowanych.

Maciej Płażyński

Marszałek Sejmu RP

POTRZEBA SPOŁECZNEJ ZGODY DLA REFORM

Szanowni Państwo!

Uczestnicy Forum Dwunastu Regionów,

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej przedstawił Sejmowi pakiet projektów ustaw reformujących ustrój administracji publicznej. Wśród tych projektów szczególne znaczenie mają: ustawa o samorządzie województwa i o administracji rządowej w województwie. Uzupełnione o regulacje kompetencyjne, finansowe oraz związane z nowym podziałem administracyjnym powołują do życia województwo o rządowo-samorządowym charakterze.

Sejm niezwłocznie podjął prace nad rządowymi projektami, uwzględniając także równoległe zgłaszane projekty poselskie. Przedstawiciele organizacji samorządowych uczestniczą w pracach komisji sejmowych pracujących nad tymi projektami.

Z satysfakcją przyjąłem patronat nad inicjatywą Stowarzyszenia Gmin Małopolski oraz Federacji Związków i Stowarzyszeń Gmin Polskich traktując Forum Dwunastu Regionów w Krakowie jako część publicznej debaty nad przyszłym ustrojem Polski.

Reforma ustrojowa Państwa powinna być tak przeprowadzona, aby przygotowała Polskę na wyzwania cywilizacyjne XXI wieku. Dla takiego przygotowania doniosłe znaczenie ma także zgoda społeczna dla wprowadzenia reform. Obok zgłaszanych przez lokalne środowiska krytycznych głosów, dotyczących w pierwszym rzędzie podziału administracyjnego kraju, przedstawiane są inicjatywy społeczne na rzecz reformy w kształcie zaproponowanym przez rząd. Do takich inicjatyw należała Konferencja 12 Regionów, która odbyła się w lutym w Promnicach, a której kontynuacja jest dzisiejsze spotkanie.

Forum Dwunastu Regionów w Krakowie z udziałem liderów społeczności regionalnych, prezydentów stolic przyszłych województw, parlamentarzystów, prezesów związków regionalnych gmin, przewodniczących prezydów wojewódzkich sejmików samorządowych, przedstawicieli samorządów terytorialnych i gospodarczych jest istotnym przejawem wsparcia dla reform podjętych przez koalicję Akcji Wyborczej Solidarność i Unii Wolności.

Szanowni Państwo,

Wasza konferencja jest istotnym elementem społecznej dyskusji nad przyszłym ustrojem Państwa. Niewątpliwie pomoże to w podjęciu ostatecznych decyzji przez Parlament.

Kazimierz Barczyk

Sekretarz Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów

Przewodniczący Federacji Związków i Stowarzyszeń Gmin Polskich

Przewodniczący Stowarzyszenia Gmin Małopolski

Kontynuujemy reformę samorządową z 1990 roku

Kilka tygodni po spotkaniu w Promnicach zbieramy się w Krakowie dla wymiany poglądów i wyrażenia stanowiska samorządów terytorialnych i gospodarczych a także organizacji społecznych w kwestii realizowanej przez Rząd reformy administracji publicznej.

Powołanie do życia samorządowej gminy jest jak dotąd jedyną udaną reformą ustrojową. Wraz z utworzeniem samorządu na szczeblu gminnym powstały związki i stowarzyszenia skupiające gminy z historycznych regionów Polski: Mazowsza, Pomorza, Śląska, Małopolski i Wielkopolski. Organizacje te konsekwentnie opowiadały się za dokończeniem reformy administracji jako podstawy naprawy państwa. Dla skutecznej realizacji tego celu powołaliśmy Federację Związków i Stowarzyszeń Gmin Polskich, obejmującą dziś 17 organizacji zrzeszających prawie 1200 gmin polskich.

Przez kilka ostatnich lat organizacje samorządowe konsekwentnie opowiadały się za wprowadzeniem powiatów i utworzeniem podmiotów zdolnych do prowadzenia polityki regionalnej. Opracowano własne projekty legislacyjne, które mogły posłużyć dla pilnego opracowania projektów ustaw. Dziś konsekwentnie opowiadamy się za rządowymi projektami regulującymi kwestię ustroju przyszłego dużego i silnego województwa, jego kompetencji i za podziałem administracyjnym według zaproponowanych przez Rząd zasad. Opowiadamy się za poselskim projektem ustawy o samorządzie powiatowym. Projekty te wypracowane są przez środowiska samorządu terytorialnego i realizują formułowane od co najmniej 8 lat postulaty.

Naprawa Państwa, której fundamentem jest reforma administracji publicznej, stanowi wyzwanie naszego pokolenia. Współdziałanie Rządu, parlamentu, samorządów terytorialnych i gospodarczych oraz dobrowolnych zrzeszeń obywateli, jest dla przeprowadzenia reform warunkiem koniecznym. Forum Dwunastu Województw w Krakowie jest właśnie przejawem takiego społecznego porozumienia.

Konieczne jest rozpoczęcie pracy przez samorząd w województwie i powiecie od 1 stycznia 1998 roku po przeprowadzeniu wyborów w jednym terminie do trzech szczebli samorządu w jesieni br. Wymaga tego również ścisły związek reform ubezpieczeń społecznych, zdrowotnych, edukacji, wymiaru sprawiedliwości, policji z nowym ustrojem administracji publicznej.

Po spotkaniu w Promnicach, dzisiejszym Forum w Krakowie, z inicjatywy Federacji Związków i Stowarzyszeń Gmin Polskich odbędą się w Krakowie, w maju I Konwencja Powiatów Rzeczypospolitej pod patronatem Premiera oraz w czerwcu druga tura

Kongresu Samorządów Terytorialnych RP. Organizujemy te spotkania dla zaprezentowania projektu reformy oraz dla przypilnowania jej realizacji. Próby powstrzymania naprawy państwa, poprzez vetowanie ustaw czy referendum, spotykać się będą za zdecydowanym sprzeciwem ze strony organizacji samorządu terytorialnego.

W imieniu organizatorów - Stowarzyszenia Gmin Małopolski oraz skupiającej 17 związków i Stowarzyszeń Federacji Związków i Stowarzyszeń Gmin Polskich dziękuję Prezesowi Rady Ministrów a także Marszałkowi Sejmu Rzeczypospolitej za objęcie patronatu nad Konferencją.

Marek Nawara

Posel na Sejm RP

Wiceprzewodniczący Sejmowej Komisji

Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej

Stan prac parlamentarnych nad ustawami ustrojowymi

- **o samorządzie powiatowym**
- **o samorządzie województwa**
- **o rządowej administracji w województwie**

W mojej krótkiej prezentacji chcę przybliżyć niektóre rozwiązania ustaw ustrojowych, które zostały przyjęte w trakcie prac nad przedłożonymi przez rząd projektami. Zwróciłem szczególną uwagę na te zagadnienia, które w sposób zasadniczy stanowią o nowej jakości ustroju państwa. Projekty zostały przyjęte przez trzy komisje sejmowe na wspólnym posiedzeniu i będą przedmiotem drugiego czytania w sejmie w dniach 22-24 kwietnia 1998 r.

I. Ustawa o samorządzie powiatowym

- Powiat jest jednostką zasadniczego podziału terytorialnego i wykonuje zadania publiczne o charakterze ponadgminnym. Zadaniem powiatu jest także wykonywanie zadań służb, inspekcji i straży zdecentralizowanych na poziom samorządu powiatowego i podporządkowanych staroście.
- Rada Ministrów tworzy, łączy, dzieli i znosi powiaty, po zasięgnięciu opinii rad gmin, rad powiatów i sejmików wojewódzkich. Takie rozwiązanie daje możliwość wypowiedziania się gminom, w jakim powiecie chciałyby się znaleźć.
- Na uzasadniony wniosek gminy powiat musi a nie tylko może przekazać swoje zadania gminom. Przekazanie następuje w drodze porozumienia, które jest umową publicznoprawną, gwarantującą środki na wykonywanie przekazanych zadań. Jest to istotna zmiana w odniesieniu do przedłożenia rządowego projektu ustawy.
- Zadania powiatu nie naruszają zakresu działania gmin. Zapis ten gwarantuje, że gminy nie utracą swoich uprawnień na rzecz powiatów.
- Powiat nie może prowadzić działalności gospodarczej poza sferą użyteczności publicznej. Przyjęte rozwiązanie jest uzasadnione, bowiem rozwojem gospodarczym winien zajmować się przede wszystkim sejmik wojewódzki.
- W ustawie przyjęto zasadę domniemania kompetencji dla zarządu powiatu. Tym samym jednoznacznie określając co należy do wyłącznej kompetencji rady powiatu.

Jest to rozwiązanie odwrotne w odniesieniu do ustroju gminy i powinno być lepsze ze względu na wyraźne rozdzielenie kompetencji rady i zarządu powiatu oraz ze względu na operatywność i skuteczność zarządzania.

- Mandatu radnego powiatowego nie można łączyć z mandatem radnego gminnego, wojewódzkiego, posła i senatora. W przedłożeniu rządowym zakaz ten dotyczył tylko radnego gminy. Rozwiązanie to było przez wielu posłów kontestowane i zapis ten może ulec zmianie w toku dalszych prac parlamentarnych.

- Rada powiatu wybiera przewodniczącego rady i starostę. Przewodniczący rady zajmuje się wyłącznie organizowaniem pracy rady. Starosta zaś i wicestarosta są członkami zarządu powiatu, który liczy od 3 do 5 osób. Starosta jest kierownikiem starostwa oraz zwierzchnikiem służbowym nie tylko pracowników starostwa, ale także powiatowych służb, inspekcji i straży. Takie podporządkowanie podkreśla zespolenie tych służb w starostwie.

- Mienie nabyte przez powiat nie może być mieniem jakiegokolwiek gminy. Takie postanowienie gwarantuje nienaruszalność majątku i podkreśla niezależność samorządu gminy od samorządu powiatowego.

- Głównymi dochodami powiatu są udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych i osób prawnych. Mimo, że wpływ z tytułu podatku dochodu od osób prawnych bardzo dywersyfikuje dochody powiatów komisje uznały, że udział w tym podatku będzie czynnikiem ułatwiającym i sprzyjającym rozwojowi gospodarczemu powiatu. Zróżnicowane dochody będą wyrównywane przez subwencję wyrównawczą z budżetu państwa.

- Przyjęte zostało rozwiązanie, że na zadania realizowane przez powiat przekazywana będzie subwencja z budżetu państwa. Tylko w przypadku wykonywania przez powiat zadań objętych porozumieniem z województwem powiat może otrzymać dotację celową. Przyjęte rozwiązanie, że jednym z głównych dochodów powiatu jest subwencja, a nie dotacja celowa zabezpiecza samorząd powiatowy przed ograniczeniem jego suwerenności. Byłaby ona bowiem znacznie ograniczona w przypadku finansowania podstawowych zadań powiatu poprzez dotację celową. Rada powiatu nie miałaby wpływu na sposób wydatkowania dotacji celowych będących przecież "znaczonymi pieniędzmi".

- Powiaty mogą tworzyć ze sobą związki, porozumienia i stowarzyszenia. Organizowanie się wspólne powiatów i gmin ograniczono do stowarzyszeń z wyjątkiem miast na prawach powiatu, które mogą tworzyć związki i porozumienia z gminami.

- Pozostałe rozwiązania w większości wzorowane są na ustawie o samorządzie terytorialnym i zostały przyjęte w projekcie ustawy z niewielkimi modyfikacjami.

II. Ustawa o samorządzie wojewódzkim

Podkomisja sejmowa przystępując do prac nad ustrojem województwa przyjęła trzy następujące założenia:

1. Układ władzy w województwie powinien być zrównoważony - silna pozycja wojewody i marszałka województwa.

2. Musi być wyraźny rozdział funkcji i kompetencji samorządu wojewódzkiego od administracji rządowej w województwie.

3. Samorząd wojewódzki zajmuje się tworzeniem warunków rozwoju gospodarczego i społecznego, a wojewoda odpowiada za bezpieczeństwo, realizację interesu ogólnonarodowego i politykę rządu w województwie oraz jest zwierzchnikiem wszelkich służb, komend, inspekcji i straży w jak najszerszym stopniu zespolenia administracji.

- Samorząd wojewódzki jest reprezentantem mieszkańców województwa tworzących wspólnotę samorządową, wybierany jest w wyborach bezpośrednich.

- Przewodniczącym sejmiku i zarządu województwa jest marszałek województwa. Takie połączenie funkcji daje silną pozycję marszałkowi. Ogranicza znacznie możliwość występowania konfliktów między sejmikiem a zarządem województwa. Jest on także partnerem dla wojewody w rozwiązywaniu najważniejszych spraw województwa.

- Organy samorządu województwa wykonują zadania publiczne o charakterze wojewódzkim nie zastrzeżone dla organów administracji rządowej (zasada domniemania kompetencji dla samorządu wojewódzkiego). Nie stanowią one wobec powiatu i gminy nadzoru lub kontroli i nie są organem wyższego stopnia w postępowaniu administracyjnym. Zapis ten gwarantuje gminom i powiatom niezależność i podkreśla ich samodzielność.

- Odwrotnie jak w przypadku gminy, w ustawie o samorządzie wojewódzkim przyjęto zasadę domniemania kompetencji na rzecz zarządu.

- W celu rozwoju gospodarczego samorząd województwa określa strategię rozwoju województwa i wynikające z tej strategii programy wojewódzkie. Samorząd wojewódzki może tworzyć spółki prawa handlowego także dla realizacji zadań wykraczających poza zakres użyteczności publicznej. Zadania, dla których samorząd wojewódzki tworzy spółki prawa handlowego muszą być określone w strategii rozwoju województwa. Jest to ważne uprawnienie samorządu, dające mu narzędzie aktywnego uczestnictwa w wykonywaniu zadań ułatwiających rozwój gospodarczy, np. udział w organizowaniu transportu regionalnego, giełd hurtowych, tworzeniu agencji rozwoju centrów kongresowych, portów lotniczych. Bez tych uprawnień możliwości wpływu samorządu wojewódzkiego na rozwój gospodarczy byłyby mocno ograniczone czy wręcz znikome.

- Mandat radnego województwa można łączyć z mandatem posła i senatora, ale już członka zarządu województwa nie można łączyć z żadnym mandatem, ani też zatrudnieniem w administracji rządowej i samorządowej.

- Radni tworzą kluby radnych a przewodniczący klubów tworzą konwent. Konwent jest ciałem doradczym marszałka województwa. Rozwiązanie takie ułatwi funkcjonowanie sejmiku. Skład rady sejmiku wojewódzkiego będzie przecież odzwierciedleniem układu sił politycznych uczestniczących w wyborach.

- W ustawie przyjęto tzw. Konstrukttywne wotum nieufności, to znaczy możliwość odwołania marszałka województwa z innej przyczyny niż nie udzielenie absolutorium ale tylko w przypadku wyboru nowego marszałka. Takie rozwiązanie przyjęto tylko w ustroju samorządu wojewódzkiego - nie zawierają go ustawy o samorządzie gminnym i powiatowym.

- Nabycie mienia służącego zadaniom gospodarczym wykraczający poza zakres użyteczności publicznej możliwe jest wtedy, gdy mienie to służyć będzie realizacji strategii rozwoju województwa. Przekazywanie mienia ograniczone jest o roszczenia repywatyzacyjne i mienie przeznaczone do powszechnego uwłaszczenia. Jest to dobre rozwiązanie, pozwala bowiem na zabezpieczenie majątku dla realizacji dwóch innych ważnych reform, a nie ogranicza możliwości samorządu wojewódzkiego.

- Województwo posiada - uchwalony przez sejmik - własny budżet (wreszcie!). Po raz pierwszy przyjęto rozwiązanie, że budżet nie tylko musi określać wydatki związane z wieloletnimi programami inwestycyjnymi, ale także j kolejne uchwały budżetowe w następnych latach będą musiały zawierać nakłady na te programy, umożliwiające ich terminowe zakończenie. Stabilizuje to gospodarkę finansową i pozwala na lepsze i efektywniejsze wykonywanie zadań przez samorząd wojewódzki.

- Wojewoda może wstrzymać wykonanie uchwały, gdy stwierdzi jej sprzeczność z konstytucją. W przypadku stwierdzenia niezgodności z prawem lub rażącego naruszenia ustaw czy konstytucji wojewoda nie wydaje rozstrzygnięć nadzorczych lecz skarży uchwałę samorządu do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Jest to inne rozwiązanie niż w przypadku nadzoru nad gminą i powiatem, gdzie wojewoda sam wydaje rozstrzygnięcie nadzorcze.

III. Ustawa o administracji rządowej w województwie

W ustawie uwzględniono dwie ważne zasady:

1. Zasada zespolenia, która mówi, że zespolenie służb, inspekcji i straży w administracji rządowej następuje pod zwierzchnictwem wojewody w jednym urzędzie

2. Zasada dekoncentracji mówiąca o tym, że akty administracyjne winny być wydawane na jak najniższym szczeblu.

- W ustawie zawarty jest słowniczek definiujący niektóre ważne pojęcia i instytucje, ułatwiający zrozumienie niektórych trudnych zapisów ustawy (np. polecenie wojewody).

- Wojewoda jest:

- przedstawicielem rządu w województwie powoływanym przez Prezesa rady Ministrów,

- odpowiada za bezpieczeństwo i realizację polityki rządu

- jest zwierzchnikiem zespolonej administracji rządowej

- W sytuacjach nadzwyczajnych wojewoda wydaje polecenia dla wszelkich organów rządowych i samorządowych. Administracje niezespolone obowiązane są do uzgadniania z wojewodą aktów prawa miejscowego oraz składania informacji o swojej działalności.

- Do wojewody stosuje się też zasadę domniemania kompetencji, czyli należą do niego wszystkie sprawy z administracji rządowej, nie zastrzeżone na rzecz innych organów.

- Wojewodzie nie przysługują uprawnienia nadzorcze w stosunku do fundacji

- Wojewoda wykonuje obowiązki organu założycielskiego dla przedsiębiorstw do czasu ich komercjalizacji lub prywatyzacji. Dotyczy to tylko okresu przejściowego. Głównym założeniem ustawodawcy było to, by wojewoda nie posiadał kompetencji związanych z gospodarką.

- W oparciu o zasadę zespolenia przyjęto rozwiązanie, że kierownicy zespolonych służb są powoływani przez wojewodę, po uzyskaniu opinii ministra. Komendanci policji i straży pożarnej powoływani są w porozumieniu z wojewodą.

- Wojewoda może tworzyć delegatury urzędu wojewódzkiego, ale delegatury te muszą być określone z nazwy i zakresu działania w statucie województwa zatwierdzanego przez Prezesa Rady Ministrów. Przyjęte rozwiązanie ogranicza możliwość dowolnego tworzenia delegatur, a tym samym przeciwdziałać będzie rozrostowi zbędnej administracji i biurokracji.

- Ustawa zawiera załącznik, w którym zapisane zostały administracje nie podlegające zespoleniu.

Przyjęte zapisy ustawy określające kompetencje wojewody gwarantują mu dużą władzę w województwie oraz ułatwiają zarządzanie i koordynowanie wszelkimi służbami działającymi na obszarze województwa.

Przyjęte przez komisje ustawy ustrojowe są podstawą do określenia i przypisania konkretnych kompetencji dla tworzonych nowych jednostek samorządu terytorialnego powiatu i województwa oraz administracji rządowej w województwie. W ślad za nimi muszą być w najbliższym czasie przyjęte ustawy finansowe. Mam nadzieję, że powstałe struktury pozwolą przesunąć kompetencje i środki finansowe do zarządzania na niższych szczeblach administracji poddanych publicznej kontroli. Stwarza się także warunki umożliwiające decentralizację niektórych agencji i funduszy takich jak Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Pracy, Agencja Rozwoju Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, środki będące w dyspozycji Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska itp.

Zwolennicy reform winni zadbać teraz, by powstałe nowe struktury administracji publicznej miały zagwarantowane ustawami finansowymi swoje budżety, które pozwolą im dobrze wykonywać zdecentralizowane zadania.

Gmina, powiat, województwo – kompetencje

Informacja o projektowanych zmianach kompetencyjnych między organami administracji publicznej - w związku z reformą ustrojową państwa

I. W dziedzinie oświaty i nauki

• w zakresie systemu oświaty

1. Prowadzenie publicznych szkół i placówek oświatowych (bez względu na ich charakter) jest zadaniem odpowiednich jednostek samorządu terytorialnego. Wyłączeniu od tej zasady podlegają szkoły obecnie prowadzone przez MON i MSWiA (poza budowlanymi).

2. Nadzór pedagogiczny nad wszystkimi szkołami i placówkami na terenie województwa sprawuje kurator oświaty (w ramach rządowej administracji zespolonej w województwie). Realizacja nadzoru nad przedmiotami zawodowymi i artystycznymi musi odbywać się poprzez osoby posiadające licencje wydawane przez odpowiednie ministerstwa.

3. Proponuje się wykreślenie z ustawy o systemie oświaty przepisów dotyczących rodzin zastępczych i przeniesienie ich do ustawy o pomocy społecznej, jednocześnie wiążąc to zadanie - jako zadanie z zakresu administracji rządowej z powiatami.

Powyższe zmiany oznaczają, że administracja rządowa – kuratorzy oświaty nie będą prowadzili szkół ani placówek oświaty.

Projektowane zmiany spowodują następujące usytuowanie szkół, placówek i kompetencji pozostających dotąd w gestii administracji rządowej :

a) Samorząd gminny:

obowiązkowe zadania własne :

- przedszkola specjalne
- udzielanie zezwoleń na zakładanie i likwidację publicznych szkół podstawowych, gimnazjów i przedszkoli specjalnych
- udzielanie dotacji publicznym i niepublicznym szkołom analogicznego typu, jakiego prowadzenie jest zadaniem gminy.

zadania własne:

- ogniska pracy pozaszkolnej
- ogniska wychowawcze

- świetlice i kluby środowiskowe
- ogródki jordanowskie
- młodzieżowe domy kultury i międzyszkolne ośrodki sportowe o zasięgu gminnym

b) Samorząd powiatowy:

- szkoły podstawowe specjalne, gimnazja specjalne i ponadgimnazjalne specjalne
- szkoły podstawowe i gimnazja dla dorosłych
- szkoły ponadgimnazjalne – licea, zawodowe (zasadnicze, licea zawodowe, technika, szkoły policealne i pomaturalne) w tym: rolnicze, medyczne, artystyczne, leśne i inne dotychczas prowadzone przez ministerstwa lub kuratorów .
- rodzinne domy dziecka
- domy dziecka
- pogotowia opiekuńcze
- specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze
- ośrodki opiekuńczo-adopcyjne
- bursy szkolne
- młodzieżowe domy kultury
- międzyszkolne ośrodki sportowe
- poradnie psychologiczno-pedagogiczne i inne poradnie specjalistyczne
- udzielanie zezwoleń na założenie i likwidację przez osoby prawne lub fizyczne szkół publicznych analogicznego typu, jakiego prowadzenie jest zadaniem powiatu
- udzielanie dotacji szkołom publicznym i niepublicznym analogicznego typu, jakiego prowadzenie jest zadaniem powiatu
- podejmowanie decyzji w sprawach zwalniania z obowiązku szkolnego dzieci, które ukończyły 15 lat .

- prowadzenie ewidencji szkół niepublicznych

c) Samorząd wojewódzki:

- zakłady kształcenia i placówki doskonalenia nauczycieli
- centra szkolenia praktycznego i ustawicznego, gospodarstwa pomocnicze
- biblioteki pedagogiczne
- szkoły ponadgimnazjalne o znaczeniu regionalnym, wyłączone z przekazania powiatom
- domy wczasów dziecięcych
- pałace młodzieży
- szkolne schroniska młodzieżowe
- ustalanie terminu ferii.

• w zakresie zatrudnienia nauczycieli

Proponuje się odstąpienie od zasady zawierania układu zbiorowego pracy dla nauczycieli na szczeblu centralnym i zdecentralizowanie tej kompetencji na szczebel pracodawców - zgodnie z zasadami zawartymi w dz. XI Kodeksu pracy.

• w zakresie szkolnictwa wyższego

Zapewnienie samorządom województw możliwości aktywnego udziału w procesie powstawania państwowych uczelni zawodowych, które korzystać będą, ze środków publicznych gromadzonych w budżecie państwa. Wyższe szkoły zawodowe, które powstałyby na wniosek sejmiku wojewódzkiego w wyniku uzgodnień z Ministrem Edukacji Narodowej, i po decyzji Rady Ministrów byłyby finansowane przez budżet województwa. Środki na ten cel otrzymywałby samorząd województwa wg zasad określonych w ustawie.

Stworzenie ustawowych możliwości pozyskiwania przez szkoły wyższe środków finansowych z budżetów wszystkich jednostek samorządu terytorialnego. Reforma ustrojowa ma w szerokim zakresie wzmacniać związki uczelni ze wspólnotami terytorialnymi, wśród których są zlokalizowane. Jest to szczególnie ważne w kontekście programów rozwojowych, jakie będą tworzone przez samorządy województw.

II. W dziedzinie ochrony zdrowia

• W zakresie zwalczania gruźlicy i innych chorób zakaźnych :

1. nadanie właściwemu do spraw zdrowia organowi administracji publicznej prawa żądania od osoby zamieszkałej na terytorium Polski:

- poddania się szczepieniom ochronnym
- poddawania się badaniom lekarskim w celu wykrycia i leczenia choroby
- udzielania wyjaśnień mogących mieć znaczenie dla rozpoznania, wykrycia źródła zakażenia bądź zapobiegania szerzeniu się choroby
- wykonywania zabiegów higieniczno-sanitarnych, jakie okażą się niezbędne w celu zapobieżenia chorobom zakaźnym

2. nadanie przewodniczącemu zarządu jednostki samorządu terytorialnego uprawnienia do umieszczenia chorego w szpitalu, sanatorium jeżeli chory stanowi niebezpieczeństwo zarażenia swego otoczenia

3. nadanie właściwemu organowi samorządu terytorialnego uprawnienia do działań mających na celu zapobieżenie epidemii, w szczególności:

- ograniczenia komunikacji miejscowej
- zakazu handlu obnośnego i obwoźnego
- czasowego zamknięcia zakładów pracy
- powoływanie powołanie personelu medycznego do zwalczania epidemii

• W zakresie zapobiegania narkomanii :

1. wyposażenie jednostek samorządu terytorialnego w kompetencje do prowadzenia działalności zapobiegającej szerzeniu się uzależnień,

2. w miejsce wojewody starosta będzie wydawał zezwolenie na prowadzenie przez podmioty inne niż ZOZ (lub lekarz w ramach indywidualnej praktyki) rehabilitacji osoby uzależnionej, jak również nadzorował tę działalność,

3. w miejsce ministra do spraw zdrowia - wojewoda będzie wydawał zezwolenie na prowadzenie leczenia substytucyjnego przez ZOZ,

4. również wojewoda (w miejsce ministrów do spraw zdrowia i rolnictwa) będzie określał w drodze rozporządzenia, ogólną powierzchnię przeznaczoną corocznie pod uprawy maku i konopi włóknistych oraz rejonizację tych upraw,

5. część kompetencji określonych ustawą, w szczególności wydawanie zezwoleń na wytwarzanie, przetwarzanie, przerabianie środków odurzających i substancji psychotropowych a także na ich przewóz przez granicę przejmie od ministra do spraw zdrowia Krujowy Inspektor Farmaceutyczny.

• W zakresie kształcenia i zatrudnienia lekarzy, pielęgniarek i położnych:

1. Marszałek województwa będzie określał listy placówek uprawnionych do prowadzenia staży podyplomowych .

2. O prawo wykonywania zawodu lekarza przez cudzoziemca będzie wnioskował do okręgowej izby lekarskiej wojewoda - w miejsce ministra do spraw zdrowia.

Samorząd województwa będzie zobowiązany - w ramach zadań z zakresu administracji rządowej - do zrekompensowania lekarzowi utraconych zarobków w związku z pracą w komisjach lekarskich dla poborowych.

• W zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi :

1. zadaniem samorządów wojewódzkich będzie:

- [zarząd województwa] organizowanie i prowadzenie stacjonarnych ośrodków leczenia odwykowego oraz wojewódzkich ośrodków terapii uzależnienia i współ-uzależnienia

- realizacja wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych

- [zarząd województwa] udzielanie pomocy merytorycznej instytucjom i osobom fizycznym realizującym zadania objęte w.w. programem

- [zarząd województwa] współpraca z innymi organami administracji publicznej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych oraz odpowiedzialność za koordynację i realizację programu oraz finansowanie tych działań

2. samorząd powiatowy:

1. [starosta] przejmie zadania obejmujące organizację i prowadzenie na obszarze

powiatu innych zakładów leczenia odwykowego - w tym domów pomocy społecznej - dla osób uzależnionych od alkoholu. W tym ostatnim przypadku wprowadzenie projektowanej zmiany przyczyni się do ujednoczenia kompetencji starosty w zakresie organizacji domów opieki społecznej różnego typu.

2. może organizować i prowadzić izby wytrzeźwień

• **W zakresie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.**

1. Samorząd wojewódzki prowadzi zakład psychiatrycznej opieki zdrowotnej w ramach docelowej sieci tych zakładów.

2. Marszałek województwa organizuje na obszarze województwa domy pomocy społecznej dostosowane do szczególnych potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi. Samorządy województw przejmują od wojewodów domy pomocy społecznej dostosowane do szczególnych potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi - mające siedzibę na terenie danego województwa.

3. Samorząd województwa będzie tworzył i utrzymywał wojewódzki ośrodek medycyny pracy oraz finansował działalność profilaktyczną i okresowe badania w sytuacji gdy podmiot który zatrudniał pracownika uległ likwidacji.

4. W ustawie o ZOZ-ach wpisano możliwości tworzenia zakładów opieki zdrowotnej przez wszystkie jednostki samorządu terytorialnego.

III. W dziedzinie pomocy społecznej i problematyki zatrudnienia

Informacja o kierunku zmian w ustawie o pomocy społecznej

Przekazanie powiatom części kompetencji z zakresu pomocy społecznej jest zgodne z projektem ustawy o samorządzie powiatowym, która wśród zadań publicznych, realizowanych przez powiaty wymienia także powiaty. W sytuacji, gdy do realizacji zadań określonych jednym aktem normatywnym, powołanych jest kilka podmiotów, istotną sprawą jest stworzenie wyraźnego podziału kompetencji między nimi.

Do zadań własnych z zakresu pomocy społecznej realizowanych przez powiat mają należeć:

- opracowywanie powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych,
- organizowanie specjalistycznego poradnictwa socjalnego,
- pomoc osobom bezdomnym, które trwale zerwały związki z gminą, na terenie której miało miejsce zdarzenie powodujące bezdomność,
- prowadzenie ośrodka interwencji kryzysowej,
- szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej,
- doradztwo metodyczne,
- finansowanie ponadgminnych ośrodków wsparcia
- pomoc w integracji dla usamodzielnianych wychowanków niektórych rodzajów placówek.

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat mają należeć:

- organizowanie i finansowanie usług w domu pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym i specjalistycznym oraz kierowanie osobami ubiegającymi się o przyjęcie do domu pomocy społecznej,

- finansowanie ponadgminnych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi,

- przyznawanie i wypłacanie świadczeń wyżej wymienionym osobom bezdomnym oraz pokrywanie wydatków na świadczenia zdrowotne,

- przyznawanie specjalnego świadczenia pieniężnego dla usamodzielnianych wychowanków niektórych rodzajów placówek,

- organizowanie opieki w rodzinach zastępczych oraz udzielanie dzieciom w nich umieszczonym pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów ich utrzymania,

- pomoc uchodźcom,

- utworzenie i utrzymywanie powiatowego centrum pomocy rodzinie.

Do zadań własnych realizowanych przez samorząd województwa ma należeć:

- ocena stanu i efektywności pomocy społecznej oraz opracowanie strategii rozwoju,

- opracowywanie i wdrażanie celowych programów służących realizacji zadań pomocy społecznej, w tym dofinansowywanie programów naprawczych realizowanych przez domy pomocy społecznej

- organizowanie kształcenia, w tym prowadzenie szkół, pracowników służb społecznych oraz szkolenia zawodowego kadr pomocy społecznej.

Natomiast do zadań wojewody w zakresie pomocy społecznej należą:

- sporządzanie bilansu potrzeb i środków w zakresie pomocy społecznej we współpracy z gminami, powiatami i samorządem wojewódzkim,

- ustalanie sposobu realizacji zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego,

- sprawowanie merytorycznego nadzoru oraz kontroli nad wymaganym standardem usług świadczonych przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej oraz odpowiednim poziomem kwalifikacji kadr w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, niezależnie od podmiotu prowadzącego,

- wydawanie i cofanie zezwoleń na prowadzenie domów pomocy społecznej oraz prowadzenie rejestru takich domów,

- koordynowanie działań w zakresie integracji ze społeczeństwem osób posiadających status uchodźcy.

Zadania wojewody ma realizować powoływany przez niego wojewódzki inspektorat pomocy społecznej.

Określone ustawą obowiązki wzajemnie się uzupełniają, tworząc logiczną konstrukcję systemu pomocy społecznej w Polsce. Proponowane zmiany zmierzają do likwidacji wojewódzkich zespołów pomocy społecznej. Zgodnie z projektem w powiatach powstałyby powiatowe centra pomocy rodzinie będące jednostkami organizacyjnymi, przy pomocy których są realizowane przez powiaty niektóre zadania z zakresu pomocy społecznej. Wprowadzenie nowej jednostki organizacyjnej jest niezbędne na konieczność realizacji zadań zleconych w sposób zintegrowany. Tak jak w przypadku gminnych ośrodków pomocy społecznej, centra te integrują także zadania własne. Nazwa tej jednostki nie może sugerować jakiegokolwiek nadrzędności nad gminnymi ośrodkami pomocy społecznej.

Zaliczenie spraw związanych z organizacją rodzin zastępczych do zakresu pomocy społecznej, skutkuje umieszczeniem tych spraw w ustawie o pomocy społecznej. Zadanie to było realizowane dotychczas przez władze oświatowe. Projekt ustawy nakłada na starostę na starostę istotne z punktu widzenia społecznego zadanie dotyczące organizacji opieki w rodzinach zastępczych. Wymaga to także podjęcia przez powiaty i starostę odpowiednich działań, takich jak przygotowanie pracowników socjalnych do objęcia nowych rodzajowo zadań.

Ustawa wyposaża szczebel powiatowy w kompetencje, których część nie była dotąd zdefiniowana. Nowym zadaniem jest interwencja kryzysowa, która polegać ma na świadczeniu specjalistycznych usług, zwłaszcza psychologicznych, prawnych, dostępnych całą dołą osobom będącym ofiarami przemocy lub znajdującym się w innej sytuacji kryzysowej – w celu zapobieżenia powstawania lub pogłębiania się dysfunkcji tych osób, rodzin lub społeczności. Konieczna była także definicja domu pomocy społecznej, ponieważ istnieje realna obawa, że w celu uniknięcia inspekcji domy pomocy społecznej.

Należy zwrócić uwagę również na inspekcyjne uprawnienia wojewody w stosunku do domów pomocy społecznej. Chodzi tu o kontrolę oraz nadzór nad standardem usług, kwalifikacjami kadr, a także wydawanie i cofanie zezwoleń na prowadzenie tego rodzaju placówek.

Informacja o kierunku zmian w ustawie o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu

Projekt ustawy przewiduje wprowadzenie zmian w przepisach ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz. U. z 1997 r. Nr 25, poz. 128 z późn. zm.) – wynikające z projektów ustaw dotyczących reformy administracji publicznej.

Projekt ustawy przewiduje funkcjonowanie służb zatrudnienia jako administracji specjalnej jednak proponuje przyznanie organom samorządu terytorialnego (marszałkowi województwa i staroście) daleko idących uprawnień, kompetencji i możliwości oddziaływania w zakresie realizowanej na terenie województwa i powiatu polityki i konkretnych zadań dotyczących przeciwdziałania bezrobociu i jego negatywnych skutków.

Wynika to przede wszystkim z przewidzianych w projekcie ustawy następujących propozycji:

- powołanie i odwołanie dyrektora wojewódzkiego urzędu pracy następowało będzie w uzgodnieniu z marszałkiem województwa, natomiast kierownika powiatowego urzędu pracy odpowiednio starosty,

- wojewódzkie i powiatowe organy zatrudnienia będą organami opiniodawczo - doradczymi odpowiednio marszałków województw i starostów, którzy będą jednocześnie powoływać członków tych rad i im przewodniczyć,

- powiatowe urzędy pracy obejmować będą zakresem swego działania obszar powiatu,

- wykonywanie zadań dotyczących aktywnego przeciwdziałania bezrobociu na terenie województwa i powiatu będzie realizowane:

- samodzielnie przez organy samorządu terytorialnego w zakresie robót publicznych oraz refundowania wynagrodzeń i składek na ubezpieczenie społeczne młodocianych pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego, a także refundowania dodatków i premii przysługujących pracownikom za wykonywanie obowiązków opiekunów praktyk uczniowskich,

- przez urzędy pracy we współdziałaniu z organami samorządu terytorialnego. Urzędy pracy będą mogły zlecać organom samorządu terytorialnego na zasadach zadań zleconych wykonywanie zadań dotyczących aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu oraz przekazywać na ich realizację środki finansowe z funduszu pracy. Projekt ustawy przewiduje, że tryb zlecania zadań organom samorządu terytorialnego oraz szczegółowe zasady przekazywania i rozliczania środków funduszu pracy, określone zostaną w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw pracy.

Przyjęcie proponowanych w ustawie rozwiązań przyczyni się między innymi do:

- zapewnienia organom samorządu terytorialnego wpływu na realizowaną na terenie województwa i powiatu politykę i konkretnie realizowane działania dotyczące przeciwdziałania bezrobociu,

- zapewnienia rządowi możliwości oddziaływania (i interwencji w przypadkach nadzwyczajnych np. klęsk żywiołowych) na realizację określonej polityki przeciwdziałania w określonych regionach kraju, m. innymi poprzez ustalanie limitów wydatków przewidzianych w ustawie budżetowej na przeciwdziałanie bezrobociu,

- umożliwi wprowadzenie w przyszłości systemu ubezpieczenia na wypadek bezrobocia.

Informacje o kierunku zmian w ustawie o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego.

Starosta w ramach zadań z zakresu administracji rządowej będzie wydawał zgodę na rozwiązanie stosunku pracy z kombatantem lub inną osobą uprawnioną w okresie 2 lat przed osiągnięciem wieku uprawniającego do wcześniejszego przejścia na emeryturę (zadanie to wykonywał dotąd kierownik urzędu rejonowego).

Uwzględnienie kompetencji wszystkich jednostek samorządu terytorialnego do określania szczegółowych zasad stosowania ulg i uprawnień dla kombatantów - odpowiednio do innych rozstrzygnięć ustawowych.

Informacja o kierunkach zmian w ustawie o zmianie ustawy Kodeks Pracy

Podmiotami uprawnionymi do zawierania ponadzakładowych układów zbiorowych pracy w imieniu pracodawców zatrudniających pracowników samorządowych jednostek sfery budżetowej staną się obok wójta (burmistrza, prezydenta miasta), starosta, marszałek województwa oraz przewodniczący zarządu związku samorządowego.

Informacje o kierunkach zmian w ustawie o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych.

Sprawy dotyczące kierowania inwalidy wojennego do pracy jak i wyrażania zgody na rozwiązywanie z nim stosunku pracy zostały przekazane staroście

Informacja o kierunku zmian w ustawie o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin.

Nie przewiduje się zmian kompetencyjnych a jedyna zmiana ma charakter dostosowania nazewnictwa do zmienionej struktury administracyjnej.

Proponowane zmiany mają charakter tymczasowy, ponieważ projektuje się uchylenie ustawy w związku z reformą ubezpieczeń społecznych.

Informacja o kierunkach zmian w ustawie o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Zadanie dyrektora wojewódzkiego urzędu pracy - wnioskowanie o przedłużenie prawa do renty szkoleniowej - wynikające z ustawy przejmie kierownik wojewódzkiej jednostki właściwej w sprawach zatrudnienia i bezrobocia.

Proponowane zmiany mają charakter tymczasowy, ponieważ projektuje się uchylenie ustawy w związku z reformą ubezpieczeń społecznych.

Informacje o kierunkach zmian w ustawie o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych.

1. Nowe jednostki samorządu terytorialnego będą zobowiązane podobnie jak gminy do wykonywania niektórych zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych określonych w odrębnych przepisach.

2. Dostosowanie terminologii do zaproponowanej w ustawie o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu.

Projektowane zmiany mają charakter tymczasowy, w związku z tym, iż planuje się uchylenie ustawy w związku z reformą ubezpieczeń społecznych.

Informacje o kierunkach zmian w ustawie o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

Przyjęcie nazwy jednostki do spraw zatrudnienia i bezrobocia mającej zastosowanie niezależnie od zmian ustawowych.

Informacja o kierunku zmian w ustawie o funduszu alimentacyjnym.

Wszystkie organy administracji publicznej udzielają Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych wyjaśnień oraz informacji co do okoliczności mających wpływ na wypłatę świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

Informacja o kierunku zmian w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Do zakresu działania starosty przechodzą kompetencje należące dotychczas do dyrektora Wojewódzkiego Urzędu Pracy a dotyczące udzielania i odraczania pożyczek ze środków PFRON, czy też odraczanie terminu ich zapłaty. Starosta będzie również zawierał umowę z osobą niepełnosprawną prowadzącą działalność gospodarczą o dofinansowanie oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuowanie tej działalności.

Do kompetencji starosty zgodnie z art. 29 ust. 1 pkt 4 projektu należy również wyrażanie opinii w sprawach dotyczących uzyskania statusu zakładu aktywności zawodowej. Ta kompetencja była dotychczas przypisana Zarządowi Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Zakres działania wojewody rozszerzył się o kompetencje realizowane dotychczas przez Pełnomocników ds. Osób Niepełnosprawnych dotyczące przyznawania lub pozbawiania statusu zakładu pracy chronionej lub aktywności zawodowej oraz czasowego zwalniania od spełniania niektórych warunków wymaganych dla tego rodzaju zakładów. Szczegółowe zadania powiatów i samorządu wojewódzkiego oraz marszałka województwa na rzecz osób niepełnosprawnych zostały określone w nowych artykułach 35a i 35b projektu ustawy.

Przekazanie zadań określonych w ustawie powiatom i województwom ma na celu dostosowanie zadań i organizacji służb działających na rzecz osób niepełnosprawnych do funkcjonowania w nowych warunkach związanych ze zmianą struktury administracyjnej kraju.

Ustanowiono podstawę prawną przekazywania środków z PFRON do województw i powiatów na realizację nowych zadań ustawowych.

Równocześnie zwolniono z obowiązku wpłat na rzecz PFRON państwowe i samorządowe jednostki organizacyjne działające w formie jednostek i zakładów budżetowych.

W projekcie nie rozstrzygnięto dalszego statusu Sekretarza Stanu w MPIPS w aspekcie właściwych przepisów Konstytucji RP.

Informacja o kierunku zmian w ustawie o Państwowej Inspekcji Pracy.

1. W ramach reformy ustrojowej państwa, w celu dostosowania systemu ochrony pracy do standardów europejskich proponuje się:

- wyposażenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej oraz wojewodów w organ inspekcyjny (Państwową Inspekcję Pracy), upoważniony do kontroli przestrzegania prawa pracy, w tym przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach pracy - istotnie wspomagający te urzędy w ich działaniach. Umożliwiłoby to jednocześnie tym urzędom szybkie reagowanie na nieprawidłowości i potrzeby zakładów pracy i pracowników, w postaci interwencji, zmian przepisów itp. Jest to zgodne z art. 4, ratyfikowanej przez Polskę Konwencji MOP Nr 81 dotyczącej inspekcji pracy w przemyśle i handlu,

- utworzenie przy urzędzie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej - Rady Ochrony Pracy, składającej się w równych częściach z przedstawicieli pracodawców, pracowników (związków zawodowych) i organów administracji państwowej. Rada ta stanowiłaby organ doradczy i opiniotwórczy Ministra w sprawach dotyczących prawa pracy, w tym bezpieczeństwa i higieny pracy.

1. Sejm RP dysponowałby (tak jak ma to miejsce dotychczas) organem kontrolnym posiadającym bardzo szeroki zakres uprawnień, tj. Najwyższą Izbą Kontroli.

Ponadto w Sejmie RP działają komisje sejmowe powołane między innymi do wyrażania opinii w sprawach stanowiących przedmiot prac Sejmu. Wśród stałych komisji sejmowych powołana jest Komisja Polityki Społecznej, do której zakresu działania należą między innymi sprawy ochrony pracowników, w tym bezpieczeństwa i higieny pracy.

Sejm RP, jako najwyższy organ władzy ustawodawczej, realizuje przede wszystkim zadania z zakresu stanowienia prawa, które wymagają ogromnej koncentracji i są bardzo pracochłonne, szczególnie gdy zachodzi konieczność reformowania prawa praktycznie we wszystkich dziedzinach gospodarczo-społecznych państwa. Nie wydaje się więc konieczne, aby Sejm RP nadal kierował dodatkowo uwagę na sprawy związane

z nadzorem i kontrolą przestrzegania przepisów prawa pracy, w tym bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach, a ponadto dzielił odpowiedzialność z władzą wykonawczą za kształtowanie polityki państwa w zakresie prawa pracy.

Przedsiębiorstwa posiadają obecnie pełną niezależność ekonomiczną i prawną, a Rząd nie pełni już roli tzw. "zbiorowego pracodawcy"; wiele przedsiębiorstw państwowych zostało sprywatyzowanych i proces ten będzie rozwijał się, powstało wiele nowych zakładów prywatnych - co powoduje, że obecnie większość pracowników zatrudnionych jest w sektorze prywatnym. W świetle powyższego proponuje się podporządkowanie Państwowej Inspekcji Pracy - Ministrowi Pracy i Polityki Socjalnej oraz wojewodom.

Z wnioskiem o podporządkowanie Ministrowi Pracy i Polityki Socjalnej Państwowej Inspekcji Pracy występowała strona związkowa, w tym zwłaszcza NSZZ "Solidarność", a także Konfederacja Pracodawców Polskich podczas negocjacji nad "Paktem o przedsiębiorstwie państwowym w trakcie przekształcania".

Należy zauważyć, że nawet w krajach, gdzie sektor państwowy jest lub był rozbudowany - inspekcja nie została nigdy podporządkowana władzy ustawodawczej.

2. W związku z dostosowywaniem polskiego prawa do standardów międzynarodowych, w tym do wymagań Unii Europejskiej zachodzi pilna potrzeba zagwarantowania trójstronnego charakteru Rady Ochrony Pracy, składającej się z przedstawicieli pracodawców, pracowników i przedstawicieli administracji państwowej. Wypada przypomnieć, że art. 3 Europejskiej Karty Społecznej, ratyfikowanej przez Polskę w 1997 r., nakłada obowiązek konsultowania się, gdy zachodzi potrzeba z organizacjami pracodawców i pracowników w sprawach środków zmierzających do poprawy bezpieczeństwa i higieny pracy. Podobne postanowienia zawierają, ratyfikowane przez Polskę, konwencje MOP. Podczas konsultacji nad możliwością ratyfikacji Europejskiej Karty Społecznej uznano, że wymóg, o którym mowa wyżej w art. 3 Karty, częściowo spełnia obecna Rada Ochrony Pracy - jednak w niedalekiej przyszłości problem ten powinien zostać uregulowany kompleksowo w prawie polskim. Jeżeli to nie nastąpi w najbliższym czasie nie będzie już możliwe ratyfikowanie przez Polskę zrewidowanego art. 3 tej Karty.

3. W projekcie dokonano również niezbędnych zmian dostosowujących przepisy ustawy o Państwowej Inspekcji Pracy do:

- postanowień art. 4 i 15 Konwencji MOP Nr 81 dotyczącej inspekcji pracy w przemyśle i handlu, ratyfikowanej przez Polskę w 1995 r., określających odpowiednio:

- podległość inspekcji pracy,
- nałożenie na inspektorów pracy obowiązku zachowania tajemnicy działalności kontrolowanego pracodawcy i źródeł skarg pracowników oraz
- zakaz uczestniczenia inspektora pracy w jakiegokolwiek działalności kontrolowanego pracodawcy,

- przepisów ustawy z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 24, poz. 110).

Proponuje się również wprowadzenie w art. 10 ustawy o Państwowej Inspekcji Pracy środków egzekucji administracyjnej w postaci wykonania zastępczego nakazów. W dobie gospodarki rynkowej niezbędnym staje się wzmocnienie skuteczności działania Państwowej Inspekcji Pracy. Obecnie istniejąca sankcja za niewykonanie nakazów PIP w postaci kary grzywny nakładanej na osobę fizyczną - jest działaniem represyjnym o umiarkowanej skuteczności. Natomiast zabezpieczenie wykonania nakazów Państwowej Inspekcji Pracy środkiem egzekucji administracyjnej, jakim jest wykonanie zastępcze, przyczyni się radykalnie do faktycznego wykonania decyzji dotyczących bezpieczeństwa pracy. Wypada zauważyć, że Państwowa Inspekcja Sanitarna korzysta od lat z postanowień ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

IV. W dziedzinie kultury i kultury fizycznej

- Prowadzenie działalności kulturalnej przez powiat i samorząd województwa jest - podobnie jak w przypadku gmin - ich zadaniem własnym o charakterze obowiązkowym.

- Powiaty i miasta wyłączone z powiatów przejmują od wojewodów do prowadzenia jako zadania własne instytucje kultury, wpisane do rejestru prowadzonego przez wojewodę i działające na terenie danego powiatu lub miasta wyłączonego z powiatu. Wyjątki od tej zasady określi rozporządzenie Rady Ministrów.

- Samorządy województw przejmą od wojewody tę część instytucji, która ma charakter regionalny oraz znaczną część instytucji kultury z rejestrów centralnych. Ostateczną listę tych instytucji zawierać winno rozporządzenie Rady Ministrów.

- Wojewodowie nie są organizatorami instytucji kultury, nie prowadzą tym samym rejestrów tych instytucji; mogą natomiast realizować określone zadania w imieniu ministrów (zwłaszcza ministra właściwego do spraw kultury) i kierowników urzędów centralnych jako organizatorów instytucji kultury o znaczeniu ogólnonarodowym.

- Postuluje się rozszerzenie zadań instytucji kultury, których organizatorem jest powiat o prowadzenie działalności instruktażowo - metodycznej, polegającej na szkoleniu pracowników komunalnych instytucji kultury oraz wskazywaniu im metod i sposobów realizacji zadań.

- Nowe jednostki samorządu terytorialnego mogą przyznawać nagrody za osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony kultury; mogą również przyznawać stypendia osobom zajmującym się twórczością artystyczną, upowszechnianiem i ochroną dóbr kultury.

- Prowadzenie działalności w zakresie kultury fizycznej przez powiat i samorząd województwa jest - podobnie jak w przypadku gmin - ich zadaniem własnym.

- Starostowie oraz prezydenci miast wyłączonych z powiatów prowadzą, jako zadanie z zakresu administracji rządowej, ewidencję uczniowskich klubów sportowych oraz nadzór nad działalnością stowarzyszeń kultury fizycznej oraz związków sportowych mających siedzibę na terenie danego powiatu (miasta wyłączonego z powiatu) - z wyłączeniem polskich związków sportowych i związków sportowych o zasięgu ogólnokrajowym.

- Powiaty i miasta wyłączone z powiatów powinny przejąć od administracji rządowej do prowadzenia jako zadania własne instytucje kultury fizycznej, turystyki i wypoczynku, prowadzone przede wszystkim przez wojewodę i działające na terenie danego powiatu lub miasta wyłączonego z powiatu. Wyjątki od tej zasady określi rozporządzenie Rady Ministrów.

- Samorządy województw powinny przejąć od wojewodów tę część instytucji, która ma charakter regionalny oraz część instytucji centralnych (np. Centralnego Ośrodka Sportu). Ostateczną listę tych instytucji zawierać winno rozporządzenie Rady Ministrów.

- Wojewodowie nie realizują bezpośrednio zadań w zakresie kultury fizycznej; mogą natomiast realizować określone zadania w imieniu ministra właściwego ds. kultury fizycznej i turystyki jak też centralnego organu administracji rządowej w zakresie kultury fizycznej.

- Środki przeznaczane na utrzymanie przejmowanych instytucji oraz jakimi dysponowali wojewodowie na dofinansowanie klubów sportowych powinny przejąć nowe jednostki samorządowe.

V. W dziedzinie gospodarki nieruchomościami.

Zaproponowano zmiany dotyczące :

1. W ustawie o gospodarce nieruchomościami:

- powstania grupy nowych właścicieli nieruchomości, to jest powiatów i województw samorządowych, którzy otrzymają własność nieruchomości stanowiących dotychczas własność Skarbu Państwa;

- likwidacji obecnego organu przedstawiciela Skarbu Państwa to jest kierownika urzędu rejonowego i przeniesienia jego kompetencji, dotyczących nieruchomości, do wojewody, z możliwością przekazania ich staroście (ze względu na znaczne zmniejszenie zasobu nieruchomości Skarbu Państwa);

- wyposażania oraz oddawania nieruchomości powiatowym i wojewódzkim osobom prawnym;

- właściwości nowych organów w gospodarowaniu nieruchomościami to jest zarządów powiatów, zarządów województw, rad powiatów i sejmików województw;

- przyznawania praw do nieruchomości powiatowym i wojewódzkim jednostkom organizacyjnym nie posiadającym osobowości prawnej;

stosowania przez organy samorządów powiatowego i wojewódzkiego procedur dotyczących zbywania nieruchomości, analogicznych jak w przypadku gmin.

2. W ustawie o scalaniu i wymianie gruntów, proponowane zapisy wszelkie kompetencje z zakresu scalania i wymiany gruntów przekazują gminom, jako zadania z zakresu administracji rządowej.

3. W ustawie o zagospodarowaniu nieruchomości Skarbu Państwa przejętych od wojsk Federacji Rosyjskiej proponowane zapisy umożliwiają przejmowanie nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa odzyskanych od wojsk Federacji Rosyjskiej, wszystkim jednostkom samorządu terytorialnego.

4. W ustawie o zagospodarowaniu wspólnot gruntowych proponuje się następujące zmiany:

a) kompetencje kierownika urzędu rejonowego przejmuje, jako zadanie z zakresu administracji rządowej, starosta, dotyczy to:

- ustalenia, które nieruchomości stanowią wspólnotę gruntową lub imienie gromadzkie,
- ustalenia wykazu uprawnionych do udziału we wspólnotę gruntowej oraz wykaz obszarów gospodarstw przez nich posiadanych i wielkość przysługujących im udziałów we wspólnotę,

b) gmina otrzymuje prawo pierwokupu w razie sprzedaży nieruchomości stanowiącej wspólnotę gruntową.

5. W ustawie o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców organy powiatu i województwa samorządowego otrzymują prawo do żądania wydania przez sąd orzeczenia o nieważności nabycia nieruchomości przez cudzoziemców.

Kompetencję taką posiadać będzie również wojewoda, jako reprezentant administracji rządowej (likwidacja urzędów rejonowych).

6. W ustawie o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, w związku z przewidzianą likwidacją urzędów rejonowych, kompetencje związane z zakwaterowaniem sił zbrojnych przejmuje, jako reprezentant Skarbu Państwa, wojewoda.

7. W dekrete o wpisywaniu w księgach hipotecznych (gruntowych) prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej kompetencje wynikające z dekretu przechodzą na starostę, który będzie wykonywał je jako zadania z zakresu administracji rządowej. Dotyczy to stwierdzania, czy nieruchomość podlega pod działanie dekretu, składania wniosków o wpis do księgi wieczystej oraz poświadczania opisu granic działki na podstawie dokumentacji geodezyjnej.

8. W dekrete o ustroju rolnym i osadnictwie na obszarze Ziemi Odzyskanych i byłego Wolnego Miasta Gdańska proponowany zapis określa jako "właściwą władzę", w rozumieniu niniejszego dekretu, starostę. Będzie on wykonywał dotychczasowe kompetencje kierownika urzędu rejonowego, jako zadania z zakresu administracji rządowej (akty nadania i przeniesienia praw własności gospodarstw, ich cen i sposobu spłaty). Dekret ma obecnie incydentalne znaczenie.

9. W dekrete o mocy prawnej ksiąg wieczystych na obszarze Ziemi Odzyskanych i b. Wolnego Miasta Gdańska starosta przejmuje kompetencje kierownika urzędu rejonowego, wynikające z dekretu, które będzie wykonywał jako zadania z zakresu administracji rządowej. Dotyczy to zgłaszania wniosków o wpisanie prawa własności do księgi wieczystej oraz wydawania zaświadczeń dotyczących opisu i szkicu nieruchomości, określających jej obszar i granice.

10. W dekrete o ochronie i uregulowaniu własności osadniczych gospodarstw chłopskich na obszarze Ziemi Odzyskanych kompetencje wynikające z dekretu przejmuje starosta, jako zadanie z zakresu administracji rządowej. Dotyczy to poświadczania nabycia własności gospodarstwa rolnego w formie aktu nadania, ustalania granic gospodarstw rolnych i ich szacunek oraz zmiany obszaru nadanego gospodarstwa rolnego. Dekret ma obecnie znaczenie incydentalne.

11. W dekrete o uwłaszczeniu i o uregulowaniu innych spraw, związanych z reformą rolną i osadnictwem rolnym starosta przejmuje, jako zadania z zakresu administracji rządowej, dotychczasowe kompetencje kierownika urzędu rejonowego i wojewody. Są to uprawnienia do: nadawania resztówek; nadawania własności nieruchomości dzierżawcom, posiadaczom i repatriantom oraz ustalania ceny nabycia tych nieruchomości. Dekret ma znaczenie incydentalne.

12. W ustawie o fundacji Zakład Narodowy im. Ossolińskich zmiany umożliwiają funkcjonowanie Biblioteki Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich Polskiej Akademii Nauk we Wrocławiu również na gruntach będących własnością powiatu i województwa samorządowego. Jednostki te będą posiadały również kompetencje do wydawania stosownych decyzji i pobierania opłat.

13. W ustawie o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników kompetencje kierownika urzędu rejonowego przejmuje starosta jako zadanie z zakresu administracji rządowej. Dotyczy to przyznawania własności użytkowanej działki gruntu w zamian za przekazane na rzecz Skarbu Państwa gospodarstwo rolne.

14. W ustawie o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego przysługującego osobom fizycznym w prawo własności powiat i województwo samorządowe otrzymują kompetencje wynikające z ustawy (wydawanie decyzji o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego w prawo własności). Analogiczne kompetencje przejmuje, od kierownika urzędu rejonowego, wojewoda.

15. W ustawie o pracowniczych ogrodach działkowych:

- przekazywanie gruntów Skarbu Państwa związanych z realizacją pracowniczych ogrodów działkowych stanie się kompetencją wojewody,

- powiększanie powierzchni działek na terenach pracowniczych ogrodów działkowych oraz przydzielanie terenu zastępczego w związku z likwidacją tych ogrodów stanie się kompetencją gminy.

16. W ustawach normujących stosunek Państwa do Kościołów;

- obowiązek przekazywania gruntów, przeznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego na cele sakralne, zostaje nałożony także na nowo powstałe jednostki samorządu terytorialnego (powiat i województwo samorządowe).

- zostały wskazane właściwe organy do uzgadniania organizacji imprez o charakterze religijnym, w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego.

17. W ustawie o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej kompetencje kierownika urzędu rejonowego (wydawanie zezwoleń na zbieranie ofiar) przejmuje wojewoda.

18. W ustawie Prawo geodezyjne i kartograficzne model funkcjonowania służby geodezyjnej jest następujący :

Na jej czele stoi Główny Geodeta Kraju (jako organ centralny państwa), jego kompetencje prawie się nie zmieniają. Odpowiada on głównie za ustawodawstwo i nadzór nad jego realizacją.

U wojewody przewiduje się funkcjonowanie wojewódzkich inspektorów Nadzoru Geodezyjnego i Kartograficznego, do zadań których należeć będzie nadzór nad samorządami, co do zgodności ich działań z aktami prawnymi.

Po stronie samorządu podstawowego znaczenia nabiorą powiaty. Zostaną w nich umieszczone : główna część zasobu geodezyjno-kartograficznego (mapa zasadnicza), ewidencja gruntów i budynków (kataster) oraz uprawnienie do geodezyjnego uzgadniania dokumentacji projektowej.

Województwo samorządowe będzie prowadziło zasób geodezyjno-kartograficzny w zakresie map topograficznych i tematycznych.

Właścicielem zasobu geodezyjno - kartograficznego jest Skarb Państwa.

Centralnym zasobem geodezyjnym i kartograficznym administruje Główny Geodeta Kraju. Zasoby wojewódzkie i powiatowe administrowane są odpowiednio przez samorządy odpowiednio: województwa i powiatu. Takie usytuowanie zasobu stwarza możliwość publicznego nadzoru nad programowaniem prac geodezyjno - kartograficznych oraz wydatkowaniem środków.

Zaproponowany model pozwoli na sprawne realizowanie obowiązków związanych z prowadzeniem Systemu Informacji o Terenie dla poszczególnych powiatów. Natomiast utrzymywane w województwach samorządowych mapy topograficzne i tematyczne staną się podstawą tworzenia Systemu Informacji Przestrzennej.

Przedstawiony projekt przewiduje także przeniesienie do gmin kompetencji dotyczących rozgraniczania nieruchomości. Takie rozwiązanie powinno zmniejszyć ilość sporów granicznych, rozpatrywanych przez sądy powszechne.

VI. W dziedzinie zagospodarowania przestrzennego i prawa budowlanego

Zaproponowano następujące zmiany:

1. W ustawie Prawo budowlane:

Zmiany w ustawie Prawo budowlane, ograniczają się głównie do rozdziału 8, w którym zostały określone organy administracji i nadzoru budowlanego oraz ich właściwość. Przewiduje się wyodrębnienie w ramach administracji publicznej dwóch odrębnych pionów - administracji budowlanej i nadzoru budowlanego. Likwidacji ulega natomiast dotychczas funkcjonujący podział na organy nadzoru architektoniczno-budowlanego i specjalistycznego nadzoru budowlanego.

Organami administracji budowlanej będą terenowe organy administracji publicznej o właściwości ogólnej, tzn. starostwie i wojewodowie. Do ich wyłącznej kompetencji będzie należało m.in. wydawanie pozwoleń na budowę oraz przyjmowanie, określonych w ustawie zgłoszeń. Projekt ustawy statuuje starostę, jako organ administracji budowlanej pierwszej instancji.

W sposób wyjątkowy potraktowano natomiast budownictwo związane z obronnością i bezpieczeństwem państwa, albowiem przewiduje się, że funkcje organu administracji budowlanej będzie pełnił tu wojewódzki inspektor nadzoru budowlanego (organ nadzoru budowlanego).

Obok organów administracji budowlanej w projekcie przewidziano utworzenie służb nadzoru budowlanego, jako organów zespolonej administracji specjalnej, wykonujących zadania z zakresu inspekcji i kontroli obiektów budowlanych.

Organem pierwszej instancji w nadzorze budowlanym będzie powiatowy inspektor nadzoru budowlanego, a organem odwoławczym wojewódzki inspektor nadzoru budowlanego. Jako wyjątek od powyższej zasady przyjmuje się, że w sprawach enumeratywnie wymienionych w ustawie organem pierwszej instancji będzie wojewódzki inspektor nadzoru budowlanego.

W projekcie ustawy przewidziano kompetencję Rady Ministrów do określenia szczególnych kwalifikacji, jakie będą musiały posiadać osoby zatrudniane w nadzorze budowlanym. W akcie tym zostaną też określone szczególne wymagania, jakim będą musiały odpowiadać osoby wykonujące nadzór budowlany w dziedzinach obronności i bezpieczeństwa państwa. W przyszłości natomiast konieczne będzie wprowadzenie odrębnych uprawnień (licencji) do wykonywania działań z zakresu nadzoru budowlanego. W ślad za tym ulegnie zmianie tryb powoływania inspektorów nadzoru budowlanego odpowiednich szczebli - określone kwalifikacje zawodowe, potwierdzone kategorią uprawnień (licencji), będą stanowiły jedyne kryterium powoływania na odpowiednie stanowiska w ramach nadzoru budowlanego. Jako, że oznaczać to będzie tworzenie od podstaw całego systemu szkolenia i rekrutacji kandydatów do pracy w nadzorze budowlanym, a następnie podnoszenia kwalifikacji i zmian kategorii (awansowania)

w ramach nadzoru, nie możliwym jest przygotowanie i wdrożenie go w ramach obecnej reformy. Przewiduje się, że wprowadzenie takiego systemu będzie wymagało ok. 5 lat.

Odrębnie zostaną określone wydatki, związane z utworzeniem i funkcjonowaniem w pierwszym roku, nowego modelu organizacyjnego służb administracji i nadzoru budowlanego. W najbliższym czasie przewiduje się też opracowanie standardów finansowania terenowych służb nadzoru budowlanego, które to standardy będą stanowiły podstawę do konstruowania budżetów wojewódzkich i powiatowych inspektoratów nadzoru budowlanego.

2. W ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym:

Nowelizacja zakłada przekazanie dotychczasowych kompetencji wojewody z zakresu zagospodarowania przestrzennego do organów samorządu wojewódzkiego (zarząd, sejmik województwa), przy równoczesnym uwzględnieniu potrzeb powiatu. Uprawnienia nowych jednostek samorządu terytorialnego w żadnym przypadku nie naruszają kompetencji organów gmin.

Istota zmian sprowadza się do:

a) określenia zakresu i trybu opracowań planistycznych dla nowych województw - nazwanych w projekcie zmiany ustawy "studium strategii rozwoju i zagospodarowania województwa",

b) określenia zakresu i trybu opracowania programów zadań samorządu województwa,

c) określenia zasad wprowadzenia zadań samorządu województwa do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz rozstrzygnięcia o sposobie ponoszenia skutków finansowych tych czynności.

W związku z powyższym proponuje się dodać w ustawie nowy rozdział 5a, który szczegółowo określa zasady i tryb postępowania oraz właściwość organów samorządu terytorialnego w sprawach zagospodarowania przestrzennego.

VII. W dziedzinie drogownictwa i komunikacji

W ustawie z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych:

1. Proponuje się zmienić zasady przyporządkowywania dróg do kategorii krajowych i wojewódzkich; doprowadzi to do ograniczenia sieci dróg krajowych do ok. 16 tys. km dróg. Wprowadza się nową kategorię dróg powiatowych. Samorządy województw i powiatów przejmą ok. 130 tys. km dróg.

2. W przypadku, gdy właściwy organ administracji samorządowej nie zaliczy drogi niezbędnej dla komunikacji publicznej do odpowiedniej kategorii, robi to wojewoda w drodze rozporządzenia.

3. Wprowadza się generalną regulację w zakresie uwłaszczenia Skarbu Państwa lub samorządu terytorialnego na nieruchomościach zajętych pod drogi. Drogi krajowe,

wojewódzkie, powiatowe i gminne będą własnością odpowiednio Skarbu Państwa, samorządu województwa, powiatu, gminy. Jednocześnie dla byłych właścicieli tych nieruchomości zajętych bez uregulowania tytułu własności ustalone zostanie odszkodowanie.

4. Minister właściwy do spraw transportu może w uzasadnionych przypadkach zwolnić z opłat za korzystanie z dróg publicznych (takich jak przeprawy promowe; parkowanie na drogach; przejazdy pojazdów o masie, naciskach osi lub wymiarach przekraczających wielkości określone w odrębnych przepisach) niektóre przejazdy pojazdów wykonywane w ramach pomocy humanitarnej, medycznej i ratownictwa lub w przypadku klęsk żywiołowych.

5. Wprowadza się stosowne zmiany dotyczące kwestii podejmowania decyzji w zakresie zarządzania drogami (administracja drogowa, gospodarowanie pasem drogowym).

Minister właściwy do spraw transportu wykonuje funkcje naczelnego organu administracji rządowej w dziedzinie drogownictwa przy pomocy Generalnej Dyrekcji Dróg Publicznych powoływanej przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia. Generalnego Dyrektora Dróg Publicznych powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw transportu. Minister właściwy do spraw transportu nadaje, w drodze rozporządzenia statut Generalnej Dyrekcji Dróg Publicznych.

Administracja rządowa specjalna (dyrektor zarządu dróg krajowych nadzorowany przez Generalną Dyrekcję Dróg Publicznych) zarządza drogami krajowymi, a także autostradami do czasu przekazania ich koncesjonariuszowi.

Samorządy zarządzają swoimi drogami za pomocą powoływanych przez siebie wyspecjalizowanych jednostek zwanych odpowiednio do kategorii drogi: zarządem dróg wojewódzkich, zarządem dróg powiatowych i zarządem dróg gminnych.

Zarządy drogi sprawują nieodpłatny, trwały zarząd gruntami w pasie drogowym i mogą te grunty oddawać innym podmiotom gospodarczym w dzierżawę, najem albo je użyczać w drodze umowy na cele związane z gospodarką drogową, potrzebami ruchu drogowego i obsługi podróżnych.

W ustawie z dnia 27 października 1994 r. o autostradach płatnych:

6. Wprowadza się zasadę opiniowania wskazań lokalizacyjnych dotyczących przebiegu autostrad przez wszystkie szczeble administracji publicznej w terenie.

7. Rozszerza się kompetencję wojewody (wydawanie decyzji stwierdzającej przejęcie przez Skarb Państwa własności nieruchomości stanowiących własność gminy) w stosunku do nieruchomości stanowiących własność powiatu i województwa samorządowego, przeznaczonych na pasy drogowe autostrad. Zmiana ta zapewni wszystkim jednostkom samorządu terytorialnego odszkodowanie za nieruchomości przejęte przez Skarb Państwa od tych jednostek pod budowę autostrad.

W ustawie z dnia 26 lutego 1982 r. o cenach:

8. Rezygnuje się z kompetencji Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej do ustalania cen niektórych usług przewozowych.

9. Rada powiatu ustala ceny urzędowe za usługi przewozowe transportu zbiorowego świadczonego przez samorząd powiatowy na obszarze powiatu.

W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o warunkach wykonywania krajowego drogowego przewozu osób:

10. Starosta otrzymuje upoważnienia do udzielania zezwoleń na krajowy zarobkowy przewóz osób na pojazdy nie będące taksówkami w skali powiatu lub powiatów sąsiadujących z powiatem właściwym dla siedziby (miejsca zamieszkania) przedsiębiorcy.

11. Marszałek województwa otrzymuje upoważnienia do udzielania zezwoleń na krajowy zarobkowy przewóz osób na pojazdy nie będące taksówkami w skali województwa samorządowego, kilku województw samorządowych lub całego kraju.

12. Organy wydające zezwolenia otrzymują uprawnienie do przeniesienia uprawnień wynikających z zezwolenia w razie:

1) śmierci osoby fizycznej posiadającej zezwolenie i wstąpienia na jej miejsce spadkobiercy, w tym również osoby fizycznej będącej współnikiem spółki cywilnej, spółki jawnej lub spółki komandytowej,

2) połączenia, podziału lub przekształcenia, zgodnie z odrębnymi przepisami, przedsiębiorcy posiadającego zezwolenie,

3) przejęcia w całości lub w części działalności w zakresie krajowego zarobkowego przewozu osób przez innego przedsiębiorcę.

13. Zezwolenia w skali powiatów lub województw sąsiadujących będą uzgadniane ze starostami lub marszałkami województw.

14. Wpływy uzyskane z opłat za zezwolenia stanowiąc będą dochód organu udzielającego zezwolenie (starosty bądź marszałka województwa).

W ustawie z dnia 15 listopada 1984 r. - Prawo przewozowe:

15. Rozkładów jazdy przewoźników będą koordynowane przez właściwe organy gminy, powiatu i samorządu województwa na koszt przewoźników.

16. W zakresie ograniczania obowiązku przewozu zachowując częściowo uprawnienia ministra właściwego do spraw transportu przekazano ich część wojewodom lub starostom, a w odniesieniu do lokalnej komunikacji publicznej – zarządom powiatów (zarządom gmin);

17. Odnosnie określania przepisów porządkowych związanych z przewozem osób i bagażu – z uwagi na potrzebę wydawania w tym zakresie przepisów prawa miejscowego – w stosunku do lokalnego transportu publicznego dodano uprawnienia rad powiatów i rad gmin.

18. Poważnie ograniczono uprawnienia ministra właściwego do spraw transportu do regulowania w drodze rozporządzenia lub zarządzenia kwestii możliwych do uzgodnienia między przewoźnikami a korzystającymi z ich usług; pozostawiono delegację do określania kwestii związanych z rozkładami jazdy i ich koordynacją a także opłat dodatkowych; w zakresie objętym delegacją ustawową przepisy porządkowe – jako prawo miejscowe mogą określać sejmik województwa (rada powiatu).

19. Ograniczono kompetencję ministra właściwego do spraw transportu do regulowania w drodze rozporządzenia problematyki umów przewozu; pozostawiono jedynie uprawnienie do określania warunków przewozu rzeczy, które mogą powodować trudności techniczne.

W ustawie z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym:

20. Zadania określone w ustawie z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym i należące do kierownika rejonowego urzędu rządowej administracji ogólnej przechodzą do zadań realizowanych przez starostę. Dotyczy to w szczególności:

- zarządzania ruchem na niektórych drogach publicznych,
- uprawnień z zakresu rejestracji pojazdów,
- zadań z zakresu stwierdzania uprawnień do kierowania,
- uprawnień z zakresu szkolenia i egzaminowania,
- zadań z zakresu zatrzymywania praw jazdy.

21. Marszałek sejmiku województwa otrzymuje zadanie polegające na zarządzaniu ruchem na drogach wojewódzkich.

22. Zarządzający ruchem na drodze będzie wydawał zezwolenia na organizację imprez na drodze po uzyskaniu opinii właściwych wojewodów i komendantów policji.

23. Ponadto, zadanie należące do Ministra Transportu i Gospodarki dotyczące upoważnienia jednostki do przeprowadzania badań psychologicznych osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania oraz nadzór nad wykonywaniem tych badań przechodzą do zadań wojewody.

W ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o transporcie kolejowym:

24. Przewidziano dla wojewody zadania z zakresu wydawania zezwoleń na wykonywanie przewozu kolejowego o zasięgu lokalnym i zarządzanie liniami o zasięgu lokalnym.

25. Rada Ministrów podzieli, w drodze rozporządzenia, linie kolejowe na linie o państwowym znaczeniu, linie o znaczeniu wojewódzkim i pozostałe linie. Linie wojewódzkie oraz grunty z nimi związane od 2000r. przejmą samorządy województw.

26. Od 2000 r. organizowanie i finansowanie kolejowych publicznych przewozów pasażerskich o zasięgu wojewódzkim (przewozy lokalne) będzie należeć do zadań samorządu województwa.

27. Do właściwości powiatu i województwa samorządowego przekaże się opiniowanie wniosków o likwidację linii kolejowych na których zawieszono przewozy.

28. Kompetencje kierownika urzędu rejonowego w zakresie ustalania odszkodowania przejmując wojewoda,

VIII. W dziedzinie spraw obywatelskich

1. Przeniesienie kompetencji dotyczących prawa o obywatelstwie - w formie zadań z zakresu administracji rządowej - z likwidowanych stanowisk kierowników urzędów rejonowych na starostów (bądź odpowiednio burmistrzów, prezydentów miast wyłączonych z powiatu).

2. Przeniesienie kompetencji do orzekania w sprawach zmiany imion i nazwisk oraz ustalania pisowni imion i nazwisk z kierowników urzędów rejonowych na starostów jako zadania z zakresu administracji rządowej.

3. Przeniesienie kompetencji nadzorczych nad stowarzyszeniami zwykłymi oraz rejestrowymi z wojewody na starostę jako zadanie z zakresu administracji rządowej.

4. Wprowadzenie starosty, jako właściwego do udzielania zezwoleń na prowadzenie zbiórki publicznej na terenie powiatu i marszałka sejmiku wojewódzkiego jako właściwego do udzielania zezwoleń na prowadzenie zbiórki publicznej na terenie województwa.

5. Określenie kompetencji przewodniczących zarządów gmin, powiatów i wojewodów na wypadek klęski żywiołowej.

IX. W dziedzinie rozwoju regionalnego

• w zakresie polityki regionalnej

1. Określenie jako jednego z zadań Rządowego Centrum Studiów Strategicznych współpracy z samorządem wojewódzkim, które m.in. w oparciu o tę współpracę ma tworzyć programowe podstawy polityki regionalnej państwa.

2. Możliwość nieodpłatnego przekazywania zbędnego mienia przez Polskie Koleje Państwowe na rzecz nie tylko, jak dotychczas: Skarbu Państwa, gminy i innej państwowej jednostki organizacyjnej, ale także na rzecz powiatu i województwa - jako jednostek samorządu terytorialnego.

Potrzeba opiniowania przez sejmik województwa i rady zainteresowanych powiatów projektów likwidacji linii kolejowych lub ich części, przed ich zatwierdzeniem przez Radę PKP

Możliwość zwrócenia się przez sejmik województwa z inicjatywą dokonania komercjalizacji przedsiębiorstwa państwowego do ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa; konieczność uzasadnienia przyczyn ewentualnej odmowy uwzględnienia inicjatywy przez ministra.

• w zakresie energetyki

Przeniesienie kompetencji w zakresie koordynacji planowania zaopatrzenia w energię i paliwa na obszarze województwa z wojewody na zarząd województwa

Kompleksowe ujęcie energii i jej nośników w projektowanych planach zaopatrzenia

Obowiązek nieodpłatnego udostępniania zarządowi gminy przez przedsiębiorstwa energetyczne ich planów rozwojowych

Opiniowanie przez zarząd województwa przygotowanego przez gminę projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe w zakresie koordynacji współpracy z innymi gminami oraz przez wojewodę

• w zakresie zgodności z założeniami polityki energetycznej państwa

Opracowywanie przez zarząd gminy projektu planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, w razie, gdy plany przedsiębiorstw nie będą zapewniać realizacji uchwalonych przez radę gminy założeń

Możliwość wskazania przez gminę w drodze uchwały części planu, z którymi prowadzone na obszarze gminy działania muszą być - pod groźbą kary pieniężnej wymierzonej przez Prezesa URE - w przypadku, gdy nie jest możliwa realizacja planu.

11. Włączenie do grona kandydatów do Rady Konsultacyjnej przy Prezesie URE osób zgłoszonych przez ogólnokrajowe organizacje samorządu terytorialnego

• w zakresie gospodarki komunalnej

Rozciągnięcie zasad prowadzenia gospodarki komunalnej przez gminy, na działalność nowych szczebli samorządu terytorialnego: powiatu i województwa

X. Rozszerzenie podstaw prawnych i instytucjonalnych ochrony konsumenta:

1. Możliwość powoływania powiatowego rzecznika konsumentów.
2. Zwiększenie uprawnień interwencyjnych Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Praw Konsumenta oraz jego formalnych podstaw współpracy z samorządami.
3. Aktywizacja instytucjonalnych działań w zakresie informacji i edukacji konsumentów
4. Zmniejszenie uciążliwości dochodzenia roszczeń przez konsumentów
5. Dostosowanie systemu ochrony konsumenta do standardów Unii Europejskiej

XI. W dziedzinie rolnictwa

• w zakresie ochrony gruntów rolnych i leśnych

1. W ramach decentralizacji dotychczasową kompetencję Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa dotyczącą wyrażania zgody na zmianę przeznaczenia lasów ochronnych na cele inne niż pod budynki i budowle służące gospodarce leśnej, obronności lub bezpieczeństwu państwa, oznakowaniu nawigacyjnemu, geodezyjnemu, ochronie zdrowia oraz pod urządzenia służące turystyce, przekazuje się na szczebel województwa (odnośnie lasów ochronnych nie stanowiących własności Skarbu Państwa)

2. Kompetencję wojewody związaną z prowadzeniem badań zanieczyszczeń wokół zakładów przemysłowych, a także dysponowania środkami terenowego Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych przenosi się na szczebel powiatu.

3. Z rejonu na powiat przenosi się kompetencje dotyczące spraw erozji, nakazania zalesienia, zadrzewienia, zakrzewienia gruntów lub założenia trwałych użytków zielonych; rekultywacji gruntów rolnych; kontroli stosowania przepisów ustawy oraz prowadzenia sprawozdawczości w sprawach ochrony gruntów rolnych. Bliskość terenu będzie sprzyjać wykonywaniu powierzonych zadań.

• w zakresie rybactwa śródlądowego

1. Zmiany polegają głównie na przekazaniu kompetencji od wojewody na szczebel powiatu.

2. Wydawaniem kart wędkarskich i łowiectwa podwodnego, a także rejestracją sprzętu pływającego do połowu ryb ma się zajmować starosta, co umożliwi łatwiejszy dostęp obywateli do organu władzy, a jeśli chodzi o rejestrację sprzętu pływającego, dodatkowo łatwiejszą identyfikację tego sprzętu, np. przez Państwową Straż Rybacką.

3. Powiat zajmie się także tworzeniem Społecznej Straży Rybackiej, jak również uchwalaniem jej regulaminów. Odbywać się to powinno przy lepszym niż dotychczas uwzględnieniu lokalnych potrzeb.

• odnośnie zakładów leczniczych dla zwierząt

1. Zmiany polegają na przenoszeniu kompetencji od wojewody na powiatowych lekarzy weterynarii. Dotyczy to:

- kwestii zamykania społecznych lub prywatnych lecznic dla zwierząt w razie stwierdzenia przewidzianych w przepisach uchybień;

- sprawowania nadzoru bezpośredniego i kontroli lecznic, a także przychodni społecznych i prywatnych.

Przewidziane zmiany korespondują z art. 6 ust. 2 ustawy "weterynaryjnej" z 24 kwietnia 1997 r.

• odnośnie organizacji hodowli i rozrodu zwierząt gospodarczych

1. W ramach decentralizacji dotychczasowe kompetencje Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej dotyczące odwołań od decyzji o dopuszczeniu reproduktora do rozrodu naturalnego (zważywszy na fakt, iż rozplodniki używane do rozrodu naturalnego oddziałują na hodowlę w rejonie ograniczonym terytorialnie) przekazuje się na szczebel województwa.

2. Z kolei wydawanie decyzji o dopuszczeniu reproduktora do rozrodu naturalnego przekazuje się od podmiotu o zasięgu krajowym na szczebel powiatu.

3. wydanie zezwolenia na pozyskanie, konfekcjonowanie, przechowywanie i dostarczanie nasienia znajdzie się w gestii wojewody, nie zaś, jak dotychczas, Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej (por. art. 29). Przy MRiGŻ pozostaje jedynie ocena programu, którego realizacja, w ramach wykonywanej przez podmiot działalności, stanowi element kształtowania hodowli w skali kraju. Celem zachowania wiarygodności i porównywalności wyników požądane jest, aby program ten był realizowany jednolicie w skali kraju dla wszystkich rozplodników danej rasy używanych do inseminacji

• w zakresie nadzoru nad niektórymi środkami żywienia zwierząt

1. W materii tej zaproponowano tylko przekazanie kompetencji dotychczasowych rejonów powiatowym lekarzom weterynarii. Chodzi tu o:

- sprawowanie nadzoru nad jakością środków żywienia zwierząt;

- zarządzanie zniszczenia paszy w przypadku stwierdzenia cech zepsucia albo tymczasowego zajęcia paszy na okres badania albo poddania paszy zabiegom mającym na celu jej uzdatnienie do spożycia przez zwierzęta.

• odnośnie zawodu lekarza weterynarii i izb lekarsko-weterynaryjnych

1. W art. 21 i 22 zaproponowano zastąpienia sformułowania "zakład pracy" wyrazem "pracodawca"

2. Zmiana ma na celu dostosowanie niniejszej ustawy do znowelizowanego Kodeksu Pracy oraz ustaw określających kształt ustrojowy Państwa.

3. Ujednolicenie nomenklatury dotyczącej praw pracowników wyeliminuje możliwość występowania sporów interpretacyjnych dotyczących określenia stron stosunku pracy.

• w zakresie ochrony zwierząt

1. W ramach decentralizacji, na szczebel województwa trafią następujące kompetencje Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej:

- wydawanie zezwoleń na wprowadzanie nowych technologii chowu zwierząt (nie jest konieczne wydawanie tych zezwoleń na szczeblu centralnym)

- prowadzenie hodowli zwierząt laboratoryjnych (chodzi o dostosowanie do przepisów o Państwowej Inspekcji Weterynaryjnej)

określanie warunków, czasu i sposobu zwalczania zwierząt, które stanowią zagrożenie dla życia, zdrowia lub gospodarki człowieka (zachodzi ewidentna konieczność dostosowania zwalczania, o którym mowa, do warunków lokalnych)

przygotowanie programu upowszechniającego znajomość przepisów ustawy wśród rolników.

2. Kompetencję Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa związaną z wydawaniem zezwoleń na utworzenie ogrodów zoologicznych przekazuje się staroście. Samorząd powiatowy będzie odpowiednim miejscem do wydawania tego typu zezwoleń.

• odnośnie ograniczenia uboju cieląt i zakładów utylizacyjnych

1. Zaproponowanie uchylene powyższych ustaw.

2. Pierwszej z nich, z uwagi na dezaktualizację. W art. 1 ust. 1. ustawa ta daje Ministrowi Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej możliwość ograniczenia na poszczególnych obszarach kraju uboju cieląt o wadze do 80 kg.

3. Uchylene drugiej ustawy nie spowoduje żadnych negatywnych skutków, gdyż wszelkie warunki, jakim powinny odpowiadać zakłady utylizacyjne i prowadzona przez nie działalność powinny być określone przez Ministra RiGZ. na podstawie art. 5 ust. 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 1997 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Państwowej Inspekcji Weterynaryjnej (Dz.U. nr 60, poz 369).

XII. W dziedzinie ochrony środowiska

• w zakresie Prawa wodnego

1. Przyjęto generalną zasadę kroowania przez Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa polityki w zakresie gospodarowania zasobami wód śródlądowych i ich ochroną łącznie z ochroną morza terytorialnego. Natomiast kompetencje wykonawcze w tym zakresie powierzono wojewodom, starostom i gminom.

2. Do kompetencji wojewodów, analogicznie jak do innych rodzajów korzystania ze środowiska, pozostaje rozstrzyganie spraw związanych z inwestycjami szczególnie szkodliwymi dla środowiska i zdrowia ludzi wyszczególnionymi w rozporządzeniu Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z 13 maja 1995 r.

3. Wojewódzki szczebel samorządu wyposaża się w uprawnienia głównie o charakterze opiniodawczym i informacyjnym:

a/ zakłady obowiązane są do udzielania samorządowi wojewódzkiemu szczegółowych informacji oraz do udostępniania dokumentacji związanej z gospodarką wodną.;

b/ warunki korzystania z wód dorzecza wymagają zaopiniowania przez samorząd wojewódzki; warunki korzystania z wód określają w szczególności:

1) ograniczenia w korzystaniu z wód i urządzeń wodnych na obszarze dorzecza lub jego części,

2) kierunki działań w zakresie inwestycji gospodarki wodnej.;

3) bilans wodno-gospodarczy dorzecza,

4) wymagania ochrony środowiska, w tym także zawarte w wojewódzkich i regionalnych programach ochrony środowiska,

5) ustalenia aktualnych planów zagospodarowania przestrzennego,

6) ustalenia zawarte w zatwierdzonej dokumentacji hydrogeologicznej,

7) obowiązujące pozwolenia wodnoprawne,

8) charakterystykę fizjograficzno-przestrzenną i gospodarczą dorzecza.

c/ ochrona przed powodzią;

4. Samorząd powiatowy wyposaża się między innymi w uprawnienia władcze, np. wydawanie pozwoleń wodnoprawnych na szczególne korzystanie z wód, jeśli ustawa nie stanowi inaczej. W uzasadnionych przypadkach może on zakazać lub ograniczyć korzystanie z wód z wyjątkiem korzystania niezbędnego dla zaspokajania potrzeb ludności. Samorządom powiatowym powierza się rozstrzyganie indywidualnych spraw związanych z korzystaniem z zasobów wodnych oraz wykonywaniem i użytkowaniem urządzeń wodnych.

5. Do właściwości organów gminy przekazane zostają jako zadania własne sprawy o charakterze zdecydowanie lokalnym. W szczególności są to sprawy dotyczące stosunków własnościowo-sąsiedzkich. Do kompetencji gmin przechodzą następujące kompetencje znajdujące się dotychczas w gestii kierowników urzędów rejonowych jako zadania własne:

- przejścia, przejazdy oraz miejsca przeznaczone do stałego korzystania z gruntów dla celów: umożliwienie dostępu do wody, pozostawienie przejścia lub przejazdu dla swobodnego ruchu wzdłuż wód, umożliwienie wykonywania rybactwa i wędkarstwa, przybijanie i przymocowywanie do brzegów statków i tratw, ustawianie znaków żeglugowych oraz wykonywanie robót konserwacyjnych, ustala za odszkodowaniem zarząd gminy w stosunku do innych wód powierzchniowych niż do wód żeglownych oraz morskich wód wewnętrznych;

- wójt, burmistrz lub prezydent miasta może zezwolić zakładom na składowanie na gruntach przybrzeżnych, za odszkodowaniem, materiałów budowlanych i sprzętu oraz na dostęp do urządzeń wodnych i pomiarowych oraz znaków żeglugowych, jeżeli jest to niezbędne do wykonania, ustawiania, utrzymania i eksploatacji tych urządzeń i znaków;

- zatwierdzona przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta ugoda zastępuje pozwolenie wodnoprawne. Decyzja zatwierdzająca ugodę jest ostateczna (zadanie własne).

- wójt, burmistrz lub prezydent miasta rozstrzyga spory o przywrócenie stosunków wodnych na gruntach do stanu poprzedniego; jeżeli zmiany stanu wody na gruncie szkodliwie wpływają na nieruchomości sąsiednie albo na gospodarkę wodną, wójt, burmistrz lub prezydent miasta nakazuje właścicielowi gruntu przywrócenie do stanu poprzedniego lub wykonanie urządzeń zapobiegających szkodom, a gdy to jest gospodarczo nieuzasadnione - nałoży obowiązek zapłaty odszkodowania;

- wójt, burmistrz lub prezydent miasta może w wypadkach szczególnie uzasadnionych wydać pozwolenie wodnoprawne na zwykle korzystanie z cudzej wody, określając w tym pozwoleniu sposób dostępu do wody, warunki używania urządzeń do korzystania z wody oraz przyznać odszkodowanie właścicielowi wody;

- w wypadku niedoboru wody wójt, burmistrz lub prezydent miasta może w drodze zarządzenia ograniczyć na określonym obszarze pobieranie do innych celów wody przeznaczonej na zaopatrzenie ludności, a także wprowadzić opłaty za przekroczenie ustalonej dla zakładu ilości wody w okresie ograniczeń jej poboru;

- statuty spółek wodnych, utworzonych do wykonywania działalności nie wymagającej pozwolenia wodnoprawnego, jak również uchwały o rozwiązaniu takich spółek, zatwierdza wójt, burmistrz lub prezydent miasta;

- uprawnienie podwyższenia wysokości składek i innych świadczeń uchwalonych przez spółkę wodną lub związek spółek wodnych, utworzonych do wykonywania działalności nie wymagającej pozwolenia wodnoprawnego, w przypadku, gdy składki lub inne świadczenia nie wystarczają na wykonanie przewidzianych na dany rok zadań statutowych, a spółka wodna lub związek spółek wodnych nie podejmie odpowiedniej uchwały, przysługują wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta.

• w zakresie Prawa łowieckiego

1. Wszystkie kompetencje Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa wynikające z tej ustawy pozostają bez zmian.

2. Wojewoda zachowuje z dotychczasowych kompetencji sprawowanie ogólnej administracji w zakresie łowiectwa, podział obszaru województwa na obwody łowieckie i ich zmiany oraz skracanie okresów polowań na zwierzęta łowne.

3. Pozostałe uprawnienia wojewody proponuje się przekazać starostom, przy czym wydzierżawianie obwodów łowieckich polnych jako zadanie z zakresu administracji rządowej.

Ponadto na szczebel samorządu powiatowego zostaną przekazane następujące kompetencje:

- wydawanie zgody na odstąpienie od zakazu chwytania i przetrzymywania zwierzyny;
- wydawanie zezwoleń na posiadanie i hodowanie chartów lub ich mieszańców;
- decyzja o odłowie lub odstrzale redukcyjnym zwierzyny.

• w zakresie ustawy o odpadach

1. Do wojewody należało będzie wydawanie decyzji (zezwoleń lub uzgodnień) w przypadku wytwarzających wszystkie kategorie odpadów (niebezpieczne lub inne niż niebezpieczne), którzy budują lub utrzymują obiekt zaliczany do inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi.

2. Większość kompetencji należących obecnie do wojewodów przekazuje się, z wyjątkiem kompetencji wymienionych w pkt. 1, na szczebel powiatu jako zadania własne, przyjmując zasadę domniemania kompetencji starosty w zakresie zezwoleń na prowadzenie działalności, w wyniku której powstają odpady niebezpieczne oraz inne niż niebezpieczne w ilości powyżej 1 tys. ton rocznie.

3. Generalnie utrzymano dotychczasowe kompetencje organów gminy (odpady niebezpieczne w ilości od 1 tony do 1 tys. ton rocznie, uzgodnienie sposobu postępowania z odpadami innymi niż niebezpieczne wytwarzanymi w ilości poniżej 1 tony rocznie).

• w zakresie ustawy o lasach

Całość kompetencji Ministra OŚZNiL w odniesieniu do lasów Skarbu Państwa, wynikających z ustawy o lasach proponuje się pozostawić bez zmian.

W odniesieniu do lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa proponuje się:

1. Wyłączyć z kompetencji MOŚZNiL, uznawanie lasu za ochronny lub pozbawienie go takiego charakteru – w odniesieniu do lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa, natomiast pozostawienie tych kompetencji w odniesieniu do lasów stanowiących własność Skarbu Państwa.

2. Pozostawienie wojewodom ogólnego nadzoru nad gospodarką leśną wyrażającego się zatwierdzaniem uproszczonych planów urządzania lasu, zarządzaniem wykonywania zabiegów zwalczających i ochronnych na obszarze dwóch lub więcej powiatów oraz wydawaniem decyzji na zmianę lasu na użytek rolny na powierzchni powyżej 10 ha. Ponadto przejęcie kompetencji Ministra OŚZNiL z zakresu uznania lasów za ochronne lub pozbawienie ich tego charakteru.

3. Dotychczasowe kompetencje wojewodów w zakresie:

- zlecenia opracowywania uproszczonego planu urządzania lasu dla lasów należących do osób fizycznych i wspólnot gruntowych oraz inwentaryzacji stanu lasów rozdrobnionych o powierzchni do 10 ha

- uznanie lub nie uznanie zastrzeżeń dotyczących projektu uproszczonego planu urządzania lasu

- nadzorowania wykonania zadań określonych w uproszczonym planie urządzania lasu

- wydawanie decyzji w przypadkach losowych na pozyskanie drewna niezgodnie z uproszczonym planem urządzania lasu

przekazać jako zadania z zakresu administracji rządowej staroście.

Pozostałe zadania będące w kompetencji kierownika urzędu rejonowego przechodzą do kompetencji starosty jako zadania własne bądź z zakresu administracji rządowej.

4. Środki Funduszu Leśnego gromadzone na oddzielnych rachunkach z tytułu opłat za wyłączenie z produkcji lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa oraz lasów znajdujących się w zarządzie Parków Narodowych przeznacza się na zalesianie gruntów nie stanowiących własności Skarbu Państwa oraz znajdujących się w zarządzie Parków Narodowych.

5. Nadleśnictwa mają zasięgać opinii właściwych starostów w sprawie rocznych planów zalesień gruntów nie stanowiących własności Skarbu Państwa.

• w zakresie ustawy o ochronie przyrody

1. W gestii Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa proponuje się pozostawić tylko tworzenie parków narodowych, ochronę gatunkową roślin i zwierząt, przemieszczanie i wprowadzanie do wolnej przyrody zwierząt i roślin obcych rodzimej faunie i florze.

2. Ustanawianie form przyrody takich jak: obszarów chronionego krajobrazu, uznania za pomnik przyrody, tworzenie stanowisk dokumentacyjnych przyrody nieożywionej, użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo – krajobrazowych, wprowadzanie okresowych ograniczeń lub nakazywanie wykonania prac dla obiektów o wartościach przyrodniczych, prowadzenie rejestrów form ochrony przyrody, wyrażanie zgody na zmianę przeznaczenia terenu, na którym znajduje się starodrzew i nadawanie uprawnień społecznym opiekunom przyrody – przekazuje się na szczebel powiatu.

3. Propozycja ta nie narusza dotychczasowych uprawnień gmin.

• w zakresie ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska

1. Jako generalną zasadę przewidziano kompetencje decyzyjne wojewody w odniesieniu do inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi.

2. Samorząd powiatowy zostanie wyposażony w kompetencje odnoszące się do inwestycji (obiektów) mogących pogorszyć stan środowiska.

Przykładem powyższej zasady jest projektowany zapis art. 30 przewidujący, że starosta jest organem właściwym do wydania decyzji ustalającej rodzaje i ilość substancji zanieczyszczających dopuszczonych do wprowadzania do powietrza, z wyjątkiem decyzji dotyczących obiektów zaliczonych do inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi, które wydawał będzie wojewoda. Identyczny mechanizm zastosowano w art. 51 dotyczącym określania dopuszczalnego poziomu hałasu, a także w art. 86 dotyczącym ustalania opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian.

3. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, zwany dalej "Wojewódzkim Funduszem", zostanie przejęty przez odpowiednie samorządy województw. Fundusz prowadzony przez samorządy województw nie będzie miał

osobowości prawnej. Fundusze wojewódzkie prowadzone będą na oddzielnych rachunkach samorządów województw, ich dochody i wydatki będą zatwierdzone, rozliczane i kontrolowane przez sejmiki województw. Udział gmin i samorządów wojewódzkich we wpływach z opłat i kar za gospodarcze wykorzystanie środowiska zostanie zwiększony:

a) z tytułu opłat za składowanie odpadów:

- udział gmin zwiększy się z 50% do 60%,

- województwa samorządowe będą partycypować w wielkości 20%,

b) z tytułu innych opłat na gospodarcze wykorzystanie środowiska:

- udział gmin zwiększy się z 10% do 30%,

- województwa samorządowe będą partycypować w wielkości 10%.

Pozostałe środki po rozliczeniu udziałów wyżej wymienionych zostaną rozdzielone między samorządowy fundusz wojewódzki i Narodowy Fundusz wg dotychczas obowiązujących proporcji: 60% na fundusz województwa samorządowego, 40% na Fundusz Narodowy.

• w zakresie ustawy Prawo geologiczne i górnicze

1. Kompetencje będące w gestii Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa pozostają bez zmian.

2. Przy utrzymaniu obecnego podziału kopalin na dwie kategorie: podstawowych i pospolitych, w obrębie kopalin pospolitych wydziela się grupę złóż o powierzchni nie przekraczającej 2 ha, przewidywanym rocznym wydobyciu nie przekraczającym 10 000 m³ na rok. Koncesje dla tych złóż, przekazuje się starostom. Odpowiednio kompetencje zostaną przekazane również w dziedzinie wód podziemnych i geologii inżynierskiej. Procedury koncesyjne dla nowo wydzielonej grupy złóż (podlegających starostom) zostaną utrzymane w dotychczasowej formie. Nadzór geologiczny i górniczy, do czasu szerszej nowelizacji ustawy. Prawo geologiczne i górnicze, należy do starostów.

XIII. Zmiany w ustawie o cmentarzach i chowaniu zmarłych

1. Starosta decyduje o przekazaniu zwłok szkołom wyższym.

2. Właściwy starosta powołuje odpowiednią

3. osobę do stwierdzenia zgonu w razie niemożności dokonania tego przez lekarza, który leczył chorego w ostatniej chorobie lub lekarza zakładu medycyny.

4. Inspektor Państwowej Inspekcji Sanitarnej ma udzielać zezwoleń na przewożenie zwłok i szczątków na odległość dalszą niż 60km w obrębie Państwa. Dotychczas zezwolenie wydawał zakład służby zdrowia lub dom pomocy społecznej w którym nastąpił zgon bądź lekarz stwierdzający zgon.

5. Na sprowadzenie zwłok i szczątków z obcego państwa należy uzyskać zezwolenie starosty właściwego dla miejsca, w którym zwłoki i szczątki mają być pochowane.

XIV. W zakresie bezpieczeństwa, porządku publicznego i inspekcji

Zmienne ustawy określające działalność służb i inspekcji doprowadzają do ich zespolenia (w zależności od danej struktury) na poziomie powiatu i województwa, przy zachowaniu, merytorycznego nadzoru nad nimi centralnych organów administracji rządowej właściwych danej służbie lub inspekcji. Ustawa przewiduje dekoncentrację zadań, przesuując je z dotychczasowych kompetencji ministra do kierowników centralnych urzędów administracji rządowej. Zawarto w niej też przepisy, wg których inspektor, postawiony przez organ administracji ogólnej (wojewodę lub starostę) w sytuacji niedopuszczalnego wyboru, jest zobowiązany, pod sankcją karną, do powiadomienia o tym fakcie nadrzędnego inspektora.

W ustawie o powszechnym obowiązku obrony

Zgodnie z wymogami nowej Konstytucji dotychczasowe kompetencje znoszonego KOK przejmie Rada Ministrów, a kompetencje Wojewódzkiego Komitetu Obrony - wojewoda. Ustanawia się podstawy funkcjonowania nowoczesnego systemu ochrony cywilnej - rzeczywiście "ucywilnionej", tj. takiej, która zajmować się ma zwalczaniem zagrożeń dla ludności cywilnej w czasie pokoju - a zadania obronne podejmować dopiero w czasie konfliktu zbrojnego i wojny (zgodnie z ratyfikowanymi konwencjami w tym zakresie). System ma być oparty na nowym podziale terytorialnym, gdzie silnym przejawem zwierzchnictwa sprawowanego przez organ władzy ogólnej będzie pozycja wojewody, starosty a także wójta, burmistrza (prezydenta) jako szefa ochrony cywilnej.

W projekcie przewiduje się dwie formy zarządzania bezpieczeństwem ludności: rutynową koordynację ratownictwa doraźnego i zarządzanie kryzysowe.

Zarządzanie kryzysowe powierzone musi być jednoosobowemu organowi władzy administracji ogólnej, który za efekt zarządzania kryzysowego ponosić będzie odpowiedzialność polityczną. Funkcję tę wykonywać będzie przy pomocy sztabów kryzysowych wzmocnionych profesjonalnymi Centralami Zarządzania Kryzysowego.

W Policji

Wprowadzono zasadę, że organizacja Policji odpowiada podziałowi administracyjnemu państwa na województwa, powiaty i gminy, z możliwością tworzenia komisariatów o zasięgu ponadgminnym i specjalistycznych jednostek o zasięgu ponadwojewódzkim, ponadpowiatowym lub ponadgminnym. Specjalistyczne jednostki o zasięgu ponadwojewódzkim są tworzone przez Komendanta Głównego Policji, o zasięgu ponadpowiatowym przez komendantów wojewódzkich a o zasięgu ponadgminnym przez komendanta powiatowego.

Zagwarantowano wpływ organów administracji rządowej i samorządowej na powoływanie i odwoływanie komendantów Policji. Komendantów wojewódzkich powołuje minister właściwy do spraw wewnętrznych, komendantów powiatowych powołuje starosta na wniosek komendanta wojewódzkiego Policji a komendantów komisariatów Policji powołuje komendant powiatowy (miejski) po zasięgnięciu opinii rady gminy. Wprowadza się kadencyjność komendantów wojewódzkich i powiatowych oraz typowanie kandydatów na te stanowiska w drodze konkursu.

Zbliżono struktury i zadania Policji do społeczności lokalnej poprzez tworzenie na terenie powiatów i gmin rewirów dzielnicowych i mianowanie komendantów tych rewirów przez komendanta powiatowego po zasięgnięciu opinii wójta lub burmistrza.

Wprowadzono możliwość zawierania przez organy samorządu powiatowego lub gminnego z komendantami wojewódzkimi Policji porozumień o zwiększeniu liczby etatów policyjnych na terenie powiatu lub gminy i finansowania tych etatów przez samorząd.

Zgodnie z postulatem decentralizacji, w pragmatyce służbowej policjantów w znacznym stopniu ograniczono kompetencje Komendanta Głównego Policji na rzecz komendantów wojewódzkich i powiatowych.

W Państwowej Straży Pożarnej

Państwowa Straż Pożarna w świetle jej ustawowych zadań i spełnianych funkcji jest zasadniczym elementem bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, narzędziem wykonującym w jego imieniu konstytucyjne zadania w czasie pokoju. Wobec powyższego Państwowa Straż Pożarna jest państwową jednostką organizacyjną - narzędziem państwa i administracji rządowej w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego, w szczególności - ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa.

Komendanci poszczególnych szczebli (główny, wojewódzki i powiatowy) działają pod zwierzchnictwem organów administracji ogólnej, jakimi są minister, wojewoda i starosta powiatowy.

Nowelizacja ustaw o ochronie przeciwpożarowej i o Państwowej Straży Pożarnej w związku z wymienionymi zasadami ustrojowymi polega przede wszystkim na:

1. Określeniu kompetencji organów administracji ogólnej w zakresie ochrony przeciwpożarowej i krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego:

minister spraw wewnętrznych i administracji - odpowiada za realizację polityki państwa w zakresie ochrony przeciwpożarowej oraz pełni nadzoru nad funkcjonowaniem krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego,

wojewoda w ramach strategii ustalonej przez Komendanta Głównego PSP określa kierunki realizacji zadań w zakresie krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego oraz koordynuje i kontroluje wykonywanie wynikających stąd zadań,

starosta oraz przewodniczący zarządu gminy realizują kierunki zadań w zakresie krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego ustalone przez wojewodę oraz koordynują i kontrolują ich realizację,

wojewodu oraz starosta, odpowiednio na obszarze województwa lub powiatu koordynują funkcjonowanie krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego za pomocą zespołów do spraw ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa,

przewodniczący zarządu gminy koordynuje funkcjonowanie krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego na obszarze gminy, gmina może zatrudnić komendanta gminnego,

w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń ludzi i środowiska występujących na obszarze przekraczającym granice powiatu, koordynacja działań powiatowych zespołów należy do wojewody,

2. Ustaleniu jednolitych przepisów i standardów w zakresie ochrony przeciwpożarowej i krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, dotyczących m.in.:

- uzgadniania projektów budowlanych,

- zabezpieczenia przeciwpożarowego budynków, obiektów oraz terenów i wyposażenia w sprzęt, urządzenia przeciwpożarowe lub ratownicze,

- zaopatrzenia wodnego, ratownictwa technicznego, chemicznego, ekologicznego i medycznego,

- organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego na szczeblu powiatu, województwa i kraju,

- dysponowania jednostek ochrony przeciwpożarowej, zasad dowodzenia i kierowania działaniem ratowniczym, zasad współdziałania z organami administracji ogólnej,

- kształcenia i szkolenia zawodowego,

- zasad rozmieszczania, norm liczebności i wyposażenia jednostek ratowniczo-gaśniczych.

3. Ustaleniu zasad finansowania Państwowej Straży Pożarnej i ochotniczych straży pożarnych, które realizowane jest w szczególności z:

- budżetu państwa w zakresie:

- uposażeń strażaków Państwowej Straży Pożarnej,

- świadczeń przysługujących strażakom na podstawie pragmatyki służbowej,

- wyposażenia, utrzymania, wyszkolenia i zapewnienia gotowości bojowej jednostek organizacyjnych (Komenda Główna, komendy wojewódzkie, szkoły i ośrodki szkolenia, jednostki badawczo-rozwojowe, specjalistyczne jednostki ratowniczo-gaśnicze, krajowe bazy sprzętu i środków gaśniczych),

- dotacji na doposażenie jednostek ratowniczo-gaśniczych w urządzenia i sprzęt specjalistyczny,

- budżetów samorządowych powiatu i gmin:

- budowy strażnic, ich wyposażenia i utrzymania,

- wyposażenia, utrzymania, wyszkolenia i zapewnienia gotowości bojowej jednostek organizacyjnych PSP (komendy powiatowe wraz z jednostkami ratowniczo-gaśniczymi),

- refundacji kosztów dysponowania jednostek ochrony przeciwpożarowej poza teren własnego działania,

- budżetów gmin:

- wyposażenia, utrzymania, wyszkolenia i zapewnienia gotowości bojowej ochotniczej straży pożarnej.

4. Ustaleniu zasad powoływania i odwoływania na stanowiskach komendantów poszczególnych szczebli:

- Komendanta Głównego PSP powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra spraw wewnętrznych,

- zastępców Komendanta Głównego powołuje i odwołuje minister spraw wewnętrznych na wniosek Komendanta Głównego PSP,

- komendanta wojewódzkiego PSP powołuje i odwołuje Komendant Główny PSP w porozumieniu z wojewodą,

- zastępców komendanta wojewódzkiego powołuje i odwołuje komendant wojewódzki PSP,

- komendanta powiatowego PSP powołuje i odwołuje starosta na wniosek lub za zgodą komendanta wojewódzkiego PSP,

- zastępców komendanta powiatowego odwołuje i powołuje starosta na wniosek lub za zgodą komendanta wojewódzkiego PSP,

W Państwowej Inspekcji Handlowej

PIH jest zorganizowana dwuszczeblowo. Główny Inspektor PIH jest organem administracji rządowej, właściwym w sprawach określonych w art. 1 ustawy o Państwowej Inspekcji Handlowej. Jest on powoływany przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Wojewódzcy inspektorzy działają w ramach rządowej administracji ogólnej w województwie i są powoływani przez wojewodę, po zaopiniowaniu przez Głównego Inspektora.

W Państwowej Służbie Ochrony Zabytków

Jest zorganizowana dwuszczeblowo, kieruje nią Generalny Konserwator Zabytków, będący centralnym organem administracji rządowej. Generalny Konserwator jest powoływany przez Prezesa Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury. W województwie ochronę dóbr kultury wykonuje wojewoda, w imieniu którego działa wojewódzki konserwator zabytków, powoływany przez wojewodę na wniosek Generalnego Konserwatora. Konserwatorzy Generalny i wojewódzki mogą powierzyć w drodze porozumienia, prowadzenie spraw z zakresu swojej właściwości jednostkom organizacyjnym powołanym w celu ochrony dóbr kultury. Ochronę dóbr kultury w zakresie określonym ustawą oraz innymi przepisami sprawują również organy samorządu terytorialnego, w szczególności miasta, których dotyczyła ustawa z dnia 24 listopada 1995 r. o zmianie zakresu działania niektórych miast oraz o miejskich strefach usług

publicznych (Dz.U. Nr 141, poz. 692, zmiana z 1996 r. Dz.U. Nr 156, poz. 773) prowadzą zadania i kompetencje określone w art. 6 tej ustawy - jako zadania z zakresu administracji rządowej. Zadania i kompetencje te są prowadzone także przez inne powiaty oraz miasta na prawach powiatu.

W Państwowej Inspekcji Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych

Ustawa zmienia nazwę PIS i PAR na Inspekcja Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych. Inspekcja jest zorganizowana podobnie jak Państwowa Służba Ochrony Zabytków, z tym że wniosek o powołanie Głównego Inspektora składa minister właściwy do spraw rolnictwa.

W Państwowej Inspekcji Sanitarnej

Ustawa zmienia nazwę PIS na Inspekcja Sanitarna Rzeczypospolitej Polskiej. Inspekcja została zbudowana w strukturze trójszczeblowej. Głównego Inspektora Sanitarnego powołuje Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw zdrowia, wojewódzkiego inspektora sanitarnego powołuje i odwołuje wojewoda w porozumieniu z Głównym Inspektorem Sanitarnym a powiatowego (miejskiego w mieście na prawach powiatu), inspektora sanitarnego powołuje i odwołuje starosta (prezydent miasta) w porozumieniu z wojewódzkim inspektorem sanitarnym. Główny Inspektor Sanitarny może w każdym czasie odwołać wojewódzkiego lub powiatowego inspektora sanitarnego, jeżeli przemawia za tym interes służby, a w szczególności jeżeli działalność inspektora, o którego chodzi lub podległej mu jednostki może zagrozić prawidłowemu wykonywaniu zadań Inspekcji Sanitarnej a zwłaszcza - naruszyć bezpieczeństwo sanitarne na terenie właściwości danej jednostki. Odwołanie w tym trybie następuje w drodze decyzji administracyjnej.

W Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin

Ustawa zmienia nazwę Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin na Inspekcję Ochrony Roślin Rzeczypospolitej Polskiej. Jest ona zbudowana dwuszczeblowo, z tym że wojewoda może powierzyć w drodze porozumienia powierzyć prowadzenie spraw z właściwości wojewódzkiego inspektora powiatom i miastom na prawach powiatu. Główny Inspektor jest powoływany i odwoływany przez Prezesa Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw rolnictwa a wojewódzkiego inspektora powołuje i odwołuje wojewoda na wniosek Głównego Inspektora lub za jego zgodą.

W Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska

Ustawa zmienia nazwę inspekcji z Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska na Inspekcja Ochrony Środowiska Rzeczypospolitej Polskiej. Inspekcja jest zorganizowana podobnie jak Inspekcja Ochrony Roślin Rzeczypospolitej Polskiej, z tym że Głównego Inspektora powołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw ochrony środowiska. Inspektora wojewódzkiego powołuje i odwołuje w uzgodnieniu z wojewodą minister właściwy do spraw środowiska.

W Państwowej Inspekcji Weterynaryjnej

Ustawa zmienia nazwę PIW na Inspekcja Weterynaryjna Rzeczypospolitej Polskiej. Inspekcja jest zbudowana trójszczeblowo, analogicznie do Inspekcji Sanitarnej Rzeczypospolitej Polskiej, z tym że wniosek o powołanie Głównego Lekarza Weterynarii składa minister właściwy do spraw rolnictwa.

W Nadzorze Farmaceutycznym

Ustawa zmienia nazwę Państwowego Nadzoru Farmaceutycznego na Nadzór Farmaceutyczny Rzeczypospolitej Polskiej. Inspekcja jest zorganizowana dwuszczeblowo, analogicznie do Inspekcji Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych i do Państwowej Służby Ochrony Zabytków, z tym że wniosek o powołanie Krajowego Inspektora Farmaceutycznego składa minister właściwy do spraw zdrowia.

W Inspekcji Nasiennej

Inspekcja jest zorganizowana dwuszczeblowo, analogicznie do Inspekcji Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych.

Informacja ma charakter materiału roboczego podlegającego modyfikacjom i uzupełnieniom w trakcie prac legislacyjnych.

17.04.1998 r.

Dlaczego Dwanaście Regionów?

(fragmenty wystąpienia)

Istnieje współzależność pomiędzy podziałem terytorialnym a strukturą zarządzania krajem. Dlatego bardzo poważną częścią prowadzonych od 1991 roku prac nad podziałem terytorialnym kraju była analiza podziałów administracyjnych od początku państwowości polskiej. Wynikiem tych prac było przedłożenie projektu podziału państwa na 13 regionów o nazwach historycznych. Aktualny projekt prawie w całości te nazwy historyczne zaadaptował.

W 1991 roku na zamówienie rządu zostały opracowane 3 koncepcje przez bardzo wybitne grona naukowe Polskiej Akademii Nauk, Uniwersytetu Warszawskiego i zespołu krakowskiego. Ich wynikiem była propozycja podziału kraju na 12 - 14 regionów. Zespoły powoływane przez kolejno następujące rządy zasięgały bardzo szerokiej opinii publicznej na temat podziału terytorialnego. Zwrócono się do wojewodów, sejmików samorządowych, towarzystw kulturalnych. Wynik tych konsultacji naniesiony przez zespół rządowy można scharakteryzować tak: każdy z wojewodów jest za utworzeniem dużego województwa ze stolicą u siebie. Na przykład ziemia lubuska: stolica Gorzów, objęcie terytorialne sąsiedniego województwa pilskiego itd. Przykłady tego rodzaju propozycji, które napłynęły do rządu lub do Kancelarii Prezydenta, można mnożyć.

Wydobyliśmy pięć zasadniczych kryteriów podziału terytorialnego kraju, który powinien odpowiadać Polsce XXI wieku, po to aby stworzyć regiony, które miałyby względnie samodzielną tożsamość i wykorzystwałyby zróżnicowanie Polski.

Pierwsze kryterium to poprawa sprawności funkcjonowania administracji publicznej.

Drugie to wykorzystanie tożsamości kulturowej jako czynnika rozwoju.

Trzecie kryterium to efektywne wykorzystanie osadnictwa. W tej chwili mamy gminy i miasta wojewódzkie czyli efektywnie wykorzystujemy 49 miejscowości, które mają funkcje administracyjne.

Czwarte kryterium to poprawa funkcjonowania gospodarki. W tej chwili mamy 70 % bardzo słabych województw, więc chcielibyśmy, żeby województwa były samowystarczalne, silniejsze ekonomicznie i aby miały zdolność dostosowania się do standardów europejskich.

Przy zastosowaniu tych kryteriów i porównaniu podziałów kraju na 12, 17 i 25 województw musimy stwierdzić, że kryteria te spełnia podział na 12 regionów. Ten podział likwiduje konflikty, które są bardzo widoczne w podziale na 17 województw. Zobaczcie Państwo jak trudno jest mówić o trzynastym regionie, czyli o województwie bydgosko-toruńskim, które spełnia wszystkie powyższe kryteria, poza jednym – oba miasta nie

chcą być razem w jednym regionie. Podobne są konflikty między Kielcami a Radomiem, między Gorzowem Wielkopolskim a Zieloną Górą, pomiędzy Słupskiem a Koszalinem. Podział na 12 regionów likwiduje najważniejsze zarzewie złego funkcjonowania takich organizmów.

Pierwsze zasadnicze kryterium, o którym mówiłam, to sprawność funkcjonowania administracji publicznej. Najważniejszym warunkiem spełnienia tego kryterium jest ujednoczenie administracji specjalnej. W tej chwili mamy około 60 różnych podziałów i pionowy system zarządzania. Centrum decyduje o każdej dziedzinie, której działanie odczuwamy w terenie. Ujednoczenie administracji ma zmienić pionowy system zarządzania na system zarządzania terytorialny i to jest najważniejszy cel tej reformy – decentralizacja systemu zarządzania. Chcę Państwa przypomnieć, że obecnie mamy dwanaście stolic wojewódzkich, które nie posiadają w ogóle siedzib administracji specjalnych i jedenaście posiadających tylko od dwóch do pięciu takich siedzib. W proponowanych przez nas dwunastu ośrodkach jest od dziewiętnastu do trzydziestu czterech siedzib administracji specjalnych. Najmniej ma Olsztyn – dziewiętnaście. Jest to jedno bardzo ważne kryterium. Nie może być Toruń stolicą województwa bo ma jedynie sześć administracji specjalnych. Bydgoszcz jest już w lepszej sytuacji – ma dwadzieścia sześć. Jest to argument nie do odparcia.

Drugie kryterium – wykorzystanie tożsamości kulturowej. Celem naszych reform jest budowa społeczeństwa obywatelskiego. Budowa organizacji społecznych, które przejmują od państwa zarządzanie po to, aby robić to samodzielnie nastawiając się na własny rozwój. Samorządzenie to jest budowa elit – od gminy poprzez powiat do województwa. Duże województwa mają swoją tożsamość.

Trzecie kryterium to efektywne wykorzystanie osadnictwa, które jest stabilizatorem rozwoju każdej jednostki przestrzennej. Oparcie regionów o duże stolice daje możliwości emanacji tych biegunów rozwoju i wzrostu gospodarczego jakimi dzisiaj są duże aglomeracje. Ze wszystkich danych, jakie w tej chwili posiadamy, wynika, że sprostać nowym warunkom otwartej gospodarki zdołały wielofunkcyjne aglomeracje i one mogą emanować na cały swój region.

W tej chwili rozpiętość potencjału gospodarczego stolic wojewódzkich wynosi 1:16. Przy 12 regionach poprawiamy tę rozpiętość do 1:10. Proszę zobaczyć o ile silniejsze są stolice nowych województw. Dwanaście obecnych stolic nie ma żadnej wyższej szelki, a dziewięć zaledwie jedną. Trudno więc mówić o emanacji. Aglomeracje mają od kilku aż do kilkudziesięciu ośrodków akademickich (Warszawa ma 42 wyższe uczelnie).

Drugim elementem sieci osadniczej są obecne stolice, które mają zostać ośrodkami subregionalnymi. One nie tracą na oddziaływaniu na swój teren. Przez dwadzieścia parę lat funkcjonalne związki utrwaliły się i dobrze byłoby wzmocnić rolę stolic obecnych województw o funkcje kulturalne i funkcje aktywizacji gospodarczej czyli o to wszystko co napędza rozwój. Oczywiście włączamy do sieci osadniczej jako nowe elementy 300 miast powiatowych. One będą stanowić o możliwości przełożenia

założeń rządu centralnego na praktykę. Miasta powiatowe powinny być tymi ośrodkami, które zaktywizują poziom podstawowy.

Czwarte kryterium to racjonalne funkcjonowanie gospodarki i wykorzystanie zakumulowanego potencjału dużych województw. Gdybyśmy chcieli porównać potencjał ludzki obecnych województw z potencjałem ludzkim dwunastu regionów to stwierdzimy, że w tej chwili proporcje liczby ludności wynoszą 1:15,8. Natomiast w dwunastu regionach proporcje potencjału ludzkiego to 1:5. To są zasadnicze zmiany. Jest ważne, że nowe regiony będą budowały swoją przyszłość w oparciu o własne strategie czyli będą realizowały aspiracje własnych społeczności. Wojewoda tylko będzie patrzył czy istnieje spójność polityki regionalnej z polityką rządu.

Ostatnim kryterium jest zdolność dostosowania się do standardów europejskich. Wiemy, że na Zachodzie mamy ideę Europy regionów. Nie jest to hasło puste i nie wzięło się ono z powietrza. Od wielu lat pracuję nad sprawami regionalizacji. Kiedyś w Holandii wyczytałam, że uczeni zachodni traktują proces regionalizacji w ten sam sposób jak proces dekolonizacji po II wojnie światowej.

Dlaczego nam są potrzebne regiony? Potrzebne są nie tylko dla wzmocnienia wewnętrznego kraju. Potrzebne są również po to, żebyśmy stali się partnerami dla naszych sąsiadów ze Wschodu, Zachodu, Północy i Południa. Tam są duże regiony. Jeżeli mamy współpracować ze regionami u naszych sąsiadów musimy być dla nich partnerem. Oczywiście utworzenie regionu to jest też partnerstwo dla rządu centralnego.

Podział na duże regiony ma bardzo duże poparcie świata naukowego. Spośród trzydziestu pięciu naukowców poproszonych o indywidualne opinie, dwudziestu jeden opowiedziało się za dużymi regionami. Dwóch za podziałem na 25-35 i tylko jeden za pozostawieniem 49 województw. Reszta nie miała sprecyzowanego poglądu.

O ilości powiatów decyduje społeczeństwo. O liczbie województw musi zdecydować rząd i parlament. To ministrowie i parlamentarzyści muszą powiedzieć ile oddają władzy w dół, czyli jaki jest zakres decentralizacji. Tej odpowiedzialności nikt nie może z nich zdjąć. Naszym zadaniem jest wesprzeć rząd poprzez oddolne działania społeczeństwa, wesprzeć Prezydenta, żeby podjął właściwą decyzję w najbliższych dniach, żeby reforma przebiegała jak najszybciej. Lepiej jest poprawiać niż odwlekać decyzję zasadniczą.

Ryszard Masłowski

Wojewoda Krakowski

Polska potrzebuje dużych struktur regionalnych (fragmenty wystąpienia)

Przyjęło się uważać, że naturalnym lobby wspierającym reformę administracji jest lobby samorządowe, w sposób oczywisty dostrzegające potrzebę zreformowania naszego Państwa. Ja bym do tego grona zaliczył również świadomą część lokalnej administracji państwowej.

Wielu wojewodów potwierdziłoby, że efektywne sprawowanie władzy wojewody na poziomie obecnego województwa jest dość trudne – po prostu struktura, w której przychodzi nam działać jest przeciążona pewnymi obowiązkami, nieco archaiczna i na pewno nie dostosowania do wymogów naszego wchodzenia w struktury Unii Europejskiej.

Najlepszym na to dowodem jest fakt, że w Małopolsce byliśmy niejako zmuszeni do powołania Małopolskiej Rady Regionalnej właśnie dlatego, żeby można było przyjąć środki pomocowe na Małopolski Program Rozwoju Wsi i Rolnictwa. To był duży sukces. Było to możliwe tylko wtedy kiedy wykreowaliśmy niejako sztucznie nowy podmiot będący właśnie odpowiednikiem dużego regionu. To jest oczywisty dowód na to, że struktury zewnętrzne oczekują od nas większych struktur regionalnych.

Świadoma część pracowników administracji, podobnie jak wojewodowie, dostrzega nie tylko zagrożenia. Zmiana miejsca pracy, przesunięcie, nowe obowiązki, objęcie części zadań centrum i z drugiej strony przekazanie tych zadań samorządom, to są rzeczy, które budzą w społeczeństwie i w administracji obawy. Jednakże wielu pracowników, którzy myślą w kategoriach dobra wspólnego i służby społeczeństwu, widzi konieczność zreformowania administracji państwowej.

Nie chciałbym, żeby powstało wrażenie, że nie ma żadnych problemów w moim widzeniu tego co nas czeka. Niewątpliwie jednym z wyzwań będzie współpraca Marszałka Samorządowego, mającego, zgodnie z projektowanymi ustawami, znacznie większe kompetencje, z rządowym wojewodą z uprawnieniami de facto kontrolnymi.

Już teraz trzeba próbować to wyzwanie dostrzec i zdefiniować potencjalne problemy jakie się mogą pojawić na linii tej współpracy. Trzeba się po prostu do tego przygotować. Warto w tej mierze skorzystać z doświadczeń regionów z Hiszpanii, Francji, czy Włoch. Przy okazji kontaktów, które ostatnio nawiązałem z partnerami z tych krajów stwierdziłem, że jest po ich stronie gotowość przekazania nam wiedzy i doświadczeń tam wypracowanych.

Lech Isakiewicz

Marszałek Sejmiku Samorządowego

Województwa Warszawskiego

Rola metropolii w regionach (fragmenty wystąpienia)

Nie będę oryginalny jeśli stwierdzę, że podział Polski na 12 regionów zaproponowany przez Rząd i przez Parlament jest najbardziej funkcjonalny. Wypowiedzi prof. Elżbiety Wysockiej to potwierdzają. Chciałem się podzielić refleksją na temat metropolii, które, według mnie, po prostu wyznaczają granice reformy. Metropolia warszawska to nie tylko obszar ale także filozofia rozwoju miasta, jego przyszłość w wymiarze terytorialnym jak i funkcjonalnym, jego wymiar stołeczny, lokalny i regionalny. Propozycje właśnie takiego rozwoju Warszawy ujawnił po raz pierwszy publicznie Sejmik Samorządowy Województwa Warszawskiego w uchwale przyjętej 12 listopada 1996 r., kiedy wypowiadał się w sprawie założeń programu Rady Ministrów "Państwo sprawne, przyjazne i bezpieczne". W uchwale zapisane zostało m.in., iż w makroregionie mazowieckim odrębnych rozwiązań ustrojowych wymaga metropolitalny obszar Warszawy. Istniejące obecnie powiązania zarówno funkcjonalne jak i przestrzenne obejmują obecne województwo warszawskie, a w niektórych funkcjach wykraczają poza jego granice. Te same zagadnienia dotyczą metropolii katowickiej, a także gdańskiej, krakowskiej, poznańskiej czy wrocławskiej.

Mazowsze to obszar o najgorszych wskaźnikach rozwojowych w Polsce. Obecnie jest taka sytuacja, że województwo warszawskie posiada najlepsze wskaźniki rozwojowe spośród 49 województw w Polsce. Na ostatnim miejscu znajdują się takie województwa jak ciechanowskie i ostrołęckie – na trochę lepszym siedleckie i płockie. Po prostu obszar otaczający województwo warszawskie jest terenem, który ma najgorsze wskaźniki. Zły ustrój Warszawy i wtopienie jej jako związku powiatów, co się w tej chwili proponuje, w krój obraz gospodarczy Mazowsza, spowoduje, że ani stolica, ani reszta województwa nie będą się rozwijać w tempie odpowiadającym oczekiwaniom społeczności lokalnych.

Metropolis to po starogrecku matka miast, albo też miasto-matka. Greckie mater – matka i polis – miasto semantycznie znaczy, iż miasto będące stolicą regionu winno pełnić rolę opiekuna, kreatora przemian albo, jak mówią niektórzy, lokomotywy wzrostu dla otaczających je miast i miasteczek. W Polsce ściśle odwzorowanie greckiego określenia odnieść możemy do trzech aglomeracji: gdańskiej, katowickiej i właśnie warszawskiej. Każda z nich posiada własną specyfikę ale każda też matkuje pozostałym miastom i miasteczkom. Warszawa – najsilniej. Otoczona jest miastami, które w każdym innym

miejsce Polski mogłoby pełnić rolę lokalnych liderów. W każdym innym ale nie w województwie stołecznym – zbyt silne są bowiem powiązania ze stolicą zarówno tych najbliższych Warszawie – Piaseczna, Otwocka, Wołomina, Legionowa czy Pruszkowa jak i tych dalszych – Grodziska Mazowieckiego czy Nowego Dworu Mazowieckiego.

Pomiędzy tą siódmką miast, a samą Warszawą rozgrywać się będą konflikty. Ich polem będą wpływy na pozostałe 39 mniejszych miasteczek. Niektóre z nich, jak Blonie czy Radzymin, mają wieloletnią tradycję siedzib powiatów, a niektóre, jak Łomianki czy Ożarów Mazowiecki, tempo wzrostu gospodarczego niespotykane gdzie indziej. Owe 39 gmin obawia się powiatowej dominacji każdego miasta z wymienionej przed chwilą siódemki. W chwili ogłoszenia przez Radę Ministrów przyszłej siatki powiatów i kształtu przyszłego województwa mazowieckiego w środowisku polityków samorządowych obecnego województwa warszawskiego zawrzało. Większość, zarówno ta bliższa Warszawie, jak i ta z obrzeża i aglomeracji, uświadomiła sobie, że ich miasteczka i gminy na tym podziale stracą. Bowiem okazało się, że więzi jakie łączą ich miejscowości z miasteczkami tej siódemki są słabsze niż więzi z samą Warszawą. Gdyby każde z miasteczek tej siódemki oddalone było od Warszawy na odległość większą niż 100 km przeważałyby powiązania lokalne, w obecnych układach przestrzennych i przy obecnych odległościach przy uwzględnieniu sieci komputerowej, internetowej i telefonicznej lokalne więzi wytworzyłyby skomplikowaną sieć wzajemnej zależności z Warszawą i jej gminami oraz gminami sąsiednimi.

Podczas wspólnego spotkania 24 lutego tego roku, wójtowie i burmistrzowie dziesięciu gmin z województwa warszawskiego uznali potrzebę utworzenia metropolii warszawskiej obejmującej swoim zasięgiem gminy warszawskie i gminy podwarszawskie. W dokumencie, który został rozesłany do wszystkich innych gmin województwa warszawskiego pod nazwą "Inicjatywa na Rzecz Utworzenia Metropolii Warszawskiej", możemy wyczytać, iż zamykanie granic Warszawy w ich dotychczasowym przebiegu spowoduje, iż gminy okołowarszawskie zostaną pozbawione możliwości korzystania na równych prawach z wspólnie tworzonych dóbr takich jak: szkoły, szpitale, komunikacje, systemy kanalizacyjne i wodociągowe. Natomiast gminy warszawskie będą miały ograniczony dostęp do obiektów infrastruktury społecznej takich jak: rekreacja, turystyka i wypoczynek. Gminy podwarszawskie wykształciły więzi z Warszawą, a szczególnie z gminami pierścienia bezpośredniego warszawskiego i skazane są na ich funkcjonowanie w odrębnych jednostkach administracji ponadgminnej. Poważnie ograniczy to rozwój i możliwości ich rozwoju. Nie należy zatem zrywać więzi społecznych i tworzyć barier funkcjonalnych i instytucjonalnych – wyczytać możemy w zakończeniu apelu wygnatariuszy owej inicjatywy. Na apel ten odpowiedziało wiele gmin województwa warszawskiego. Prezydent Miasta Stołecznego Warszawy Marcin Święcicki również zgłosił akces do tej inicjatywy.

Stosowne uchwały rad i zarządów gmin każdego tygodnia przesyłane są do Biura Sejmiku Samorządowego. Nie można nie dostrzegać tej rodzącej się inicjatywy, obywatelnej z propozycjami Unii Metropolii Polskich, która już w roku 1997 podjęła uchwałę na rzecz utworzenia Lex Metropolis.

Warszawa, konstytucyjna stolica państwa, największa polska metropolia jest prawie 2,5 milionowym kompleksem osiedleńczym. Aglomeracją miejską skupiającą 50-70 gmin. Funkcje metropolitalne czyli stołeczne w wymiarze międzynarodowym i ogólnopolskim pełni cały obszar metropolitalny wielkiej Warszawy a nie tylko gmina Warszawa-Centrum. Wielka Warszawa jest funkcjonalnie niepodzielną całością infrastrukturalną i społeczną. Obszar metropolitalny Warszawy według jednych autorów jest mniejszy niż teren obecnego województwa warszawskiego, według innych – większy.

Fakt że zostałem upoważniony przez Prezydium Sejmiku do przygotowania założeń pod ustawę metropolitalną i przez Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy do kontynuowania tych prac, świadczy o wadze problemu i nie umniejsza absolutnie niczego w roli województw samorządowych. Wymaga natomiast osobnego dopracowania ustawowego.

Tadeusz Syryjczyk

Przewodniczący Klubu Parlamentarnego Unii Wolności

Dokończyć drugi etap reformy (fragmenty wystąpienia)

W moim przekonaniu musimy pamiętać o tym, że tak naprawdę reforma się dokończy wtedy, kiedy będą istniały rady wojewódzkie, rady powiatowe, starostowie i nowe struktury polityczne. Jest rzeczą niesłychanie ważną, żeby te ciała zaistniały. I dlatego termin jest kwestią kluczową dla całej operacji. Żeby rok 1999 był rokiem, w którym z jednej strony już będą działały wojewódzkie samorzady i struktury powiatowe, ale z drugiej strony będzie możliwe dokończenie drugiego etapu tej reformy. Politycy, którzy są zwolennikami tej reformy wciąż będą mieli przeciwko sobie urzędników administracji centralnej i zwolenników centralizacji, ale pojawi się przeciwwaga w postaci politycznie upodmiotowionych regionów, dużych województw, powiatów, oraz towarzyszących im sił politycznych i społecznych. To jest niesłychanie ważne. Jeżeli to się stanie zbyt późno to ośrodki oporu się tak rozwiną, że będzie bardzo długa i żmudna droga do doprowadzenia do stanu, w którym województwu i powiatowi zostanie istotnie przekazane to co się im przekazać da.

I to jest pierwszy apel do Państwa, żeby traktować to jako zadanie priorytetowe.

Druga sprawa bardzo istotna to kwestia już widocznych napięć w przyszłych województwach. Skąd właściwie płyną główne protesty dotyczące nowej struktury administracyjnej? Z jednej strony płyną z miejscowości, które tracą status województwa i mają często poważną obawę, że nastąpi poniechanie ich rozwoju czy wręcz regres. Moim zdaniem bardzo ważna jest idea kontraktu regionalnego, czyli tworzenia już dziś, zanim zaistnieją nowe województwa, porozumień ciał politycznych, gospodarczych i społecznych, które odpowiadałyby na niektóre z tych problemów i obaw. Bo oczywiście jest rządowy program zabezpieczenia tych miast wojewódzkich, które utracą swój status. Ale już teraz, dobrze byłoby ujawnić poczucie odpowiedzialności elit metropolii i elit starych województw za przyszły wspólny region. Nie wiem czy to jest możliwe – w niektórych miejscach emocje osiągnęły stan irracjonalny i zakłócający normalne myślenie. Ale generalnie gdyby np. posłowie czy instancje polityczne partii i organizacji rządzących, izby gospodarcze, związki zawodowe, organizacje społeczne zaczęły mówić, że jest program rozwoju regionu i że już dziś są skłonni za niego publicznie ogłosić wspólną odpowiedzialność to udałoby się rozwiązać dużą część obaw wyrażanych w miastach, które będą dalej od stolicy województwa. W istocie obawy polegają też na tym, że nastąpi jakby "zjedzenie" regionu przez elitę wojewódzką, że te miejscowości zostaną de facto zdegradowane.

Trzecia istotna kwestia to oczywiście kompetencje. Z niepokojem patrzę w tej chwili, że Urzędy Pracy już się tak naprawdę spod powiatu wywinęły. Przypomnę proces reformy Centrum. Był zamiar, żeby dokonać zespolenia administracji w ramach urzędu wojewódzkiego. I w zasadzie z dwunastu administracji przewidzianych do skonsolidowania udało się skonsolidować trzy. Praktycznie wszystkie te administracje się okazały zdolne do zorganizowania lobbingu we wszystkich partiach politycznych przeciwko ich zespoleniu w urzędzie Wojewody. Straż Pożarna, Urzędy Pracy itd. Każdy umiał przedstawić argumenty przemawiające za tym. Mało tego: rychło się okazało, że kierownicze siły polityczne w poszczególnych klubach nagle zauważają, że terenowi posłowie, którzy pochodzą z poszczególnych regionów już są pouczeni bardzo starannie przez Terenową Inspekcję czegoś tam, że ta Inspekcja musi być samodzielną administracją. Możemy sobie wyobrazić co się będzie działo jak się okaże, że część tych agend oddaje się już nie rządowej ale samorządowej władzy w postaci starostów samorządowych czy województwa samorządowego. Na to trzeba być bardzo wyczulonym w tej chwili. Prawdziwa batalia się będzie toczyła jeszcze przypuszczalnie parę lat - im krócej tym lepiej. Ale dziś byłoby dobrze, żeby te zamki obronne wystawiać trochę mocniej. Pokazać, że np. przeciętny wójt z okolic Krakowa wie, że ma w Urzędzie Pracy 500 bezrobotnych, natomiast do remontu szkoły ma 4-ch pracowników - więcej się zrekrutować nie da. W związku z tym bez zintegrowania systemu np. zasiłków dla bezrobotnych, Urzędów Pracy ze Starostwem Powiatowym i z samorządem nie rozwiążemy tego problemu. Bo nigdy oszczędności wynikające z racji bezrobocia nie trafią na rozwój powiatów, tylko będą w innym zupełnie budżecie. I w dalszym ciągu właściwie nikt nie będzie zainteresowany tak naprawdę likwidacją bezrobocia, być może poza częścią bezrobotnych. Bo Urząd Pracy wtedy traci materię swojego działania i część budżetu a powiat i samorząd nic bezpośrednio nie zyskuje z tego - w pieniądzu się to nie ujawnia.

Maciej Płażyński

Marszałek Sejmu RP

Reforma samorządowa szansą na przewyżczenie starego porządku (fragmenty wystąpienia)

Potrzebny jest bardzo silny nacisk Polskiej samorządowej na parlamentarzystów. Najbliższe dwa miesiące w Sejmie zadecydują czy ta reforma się uda. W środę powinniśmy zrobić krótką debatę na temat referendum i prawdopodobnie w czwartek tę uchwałę odrzucić. Później pierwsze czytanie ustawy kompetencyjnej, drugie czytanie ustaw ustrojowych. Następnie kilka tygodni na zrealizowanie całości reformy jeśli chodzi o ustawy oraz pozostawienie Prezydentowi Kwaśniewskiemu wyboru czy chce się dołączyć do Polski, którą reformujemy, czy też chce być obrońcą starego porządku. Taki wybór mu zostawiamy z nadzieją oczywiście, że - tak jak to wielokrotnie mówił - chce tę Polskę zmieniać. Ale to już wybór Prezydenta Kwaśniewskiego. To również wybór SLD i PSL na ile chcą w tym uczestniczyć.

Po to, żeby wspólny program Akcji Wyborczej Solidarność i Unii Wolności był realny potrzeba bardzo silnego wsparcia Polskiej samorządowej.

W 1990 r. udało się budować samorząd na szczeblu gminnym. Później przez lata ten samorząd w sposób bardzo wyraźny mówił, że Polska musi mieć trzy szczeble administracji. Chciałbym abyśmy na tę reformę patrzyli jako na wspólną odpowiedzialność i wspólny sukces Polskiej samorządowej i przebijania się ludzi, którzy na dole wzięli władzę we własne ręce.

Jest to szansa na rzeczywiste odejście od tego co było przez 50 lat. Jest to duże wyzwanie i jako takie na pewno budzi bardzo duże emocje. Dlatego sami politycy w Sejmie i w partiach reform nie zrealizują jeśli nie będą czuli naszego bardzo silnego wsparcia i nacisku, jeśli nie będą mogli mówić, że to jest nasze wspólne dzieło. Nie może być tak, że widać tylko przeciwników.

Naprawdę nie chodzi o to czy na pewno będzie tylko 12 województw, czy będzie to inna liczba. Chociaż projekt rządowy jest projektem optymalnym to wiele spraw zdecyduje się w komisjach sejmowych i klubach partyjnych. Ważne jest jedno - 1 stycznia 1999 r. powinniśmy zacząć funkcjonować w Polsce, która dzieli się na powiaty i województwa, które, na początku jeszcze z budżetem danym z góry, zaczną prowadzić własną politykę regionalną opartą o własny budżet. W powiecie będą odtwarzane na nowo więzi lokalne jakie ukształtowały się przez wieki, i jakie wciąż są bardzo widoczne chociażby w miastach, które powiat odzyskują.

Bronisław Lachowicz

Wiceprzewodniczący Rady Federacji Związków i Stowarzyszeń Gmin Polskich

Potrzebujemy silnych regionów (fragmenty wystąpienia)

Jako Państwo mamy do wyboru trzy wyjścia. Albo zostać państwem samodzielnym i neutralnym, albo wejść do Unii Europejskiej, albo do WNP. Czwartej drogi nie ma. Czy stać nas na to, żeby być państwem neutralnym? Historia wykazała, że nie bardzo by nam się to opłaciło. Z WNP też nam nie po drodze bo już doświadczyliśmy tej wspólnoty. Wobec tego pozostaje tylko trzecia droga. Wszystkim, którzy pytają po co nam Unia Europejska odpowiadamy jednoznacznie – to jest w tej chwili wymóg chwili, czy nam się to podoba czy nie. W świetle tego musimy dostosować nasze struktury do struktur europejskich. I teraz potrzebne nam są silne regiony.

Jeżeli spojrzymy na to z perspektywy Wielkopolski to zauważymy, że przecież rozwój gospodarczy Berlina w niedługim czasie będzie miał tutaj wpływ tak mocny, że jego ekspansja gospodarcza dojdzie do naszej zachodniej granicy. Rodzi się pytanie czy np. Zielona Góra, Gorzów albo te miasta razem wzięte są w stanie podjąć konstruktywną współpracę z Berlinem? Nawet jeśli połączymy trzy miasta - Zieloną Górę, Gorzów i Poznań to też jeszcze będzie za małe forum dla trzy i pół milionowego miasta. Wobec tego nie ma sensu się rozdrabniać. Jeżeli się rozdrabnimy to dojdzie do sytuacji, że będziemy tylko dostarczycielem taniego słabo przetworzonego surowca i taniej siły roboczej dla silnych gospodarczo regionów u sąsiada.

Czy województwo lubuskie ewentualnie mały region wielkopolski jest w stanie nawiązać konstruktywną współpracę z regionem Brandenburgii? Nie! Bo tylko silny region i to bezpośrednio graniczący z Brandenburgią może tę konstruktywną współpracę podjąć. Nie ma innej możliwości. Tylko poprzez działanie zintegrowane, tylko poprzez silne regiony mamy szansę być silnym partnerem. W maju ub. roku w Brukseli powiedziano nam jednoznacznie, że nawet jeśli Polska wejdzie do Unii Europejskiej a nie będzie miała struktur dostosowanych do struktur regionów europejskich, z własnym budżetem, władzami wybieranymi w wyborach demokratycznych i autonomią gospodarczą, nie skorzystamy ze środków pomocowych Unii Europejskiej. I nie chodzi o to, że oni nam coś narzucają. To są pewne fakty, którym my musimy sprostać czy nam się to podoba czy nie.

I w związku z tym walka o to, żeby utrzymać jakieś małe województwo nie jest działaniem propaństwowym. Musimy dbać o unitarność państwa bo to jest naszym naczelnym hasłem – silne państwo poprzez silne regiony.

Kiedyś w audycji radiowej w Katolickim Radio Poznań jeden z radiosłuchaczy zadał mi pytanie: Dlaczego jestem przeciwny referendum, przecież to społeczeństwo powinno się wypowiedzieć jaka ma być struktura Państwa. Ja odpowiedziałem w sposób następujący: Niech Pan sobie wyobrazi sytuację, że zastał Pan na ulicy ze względu na ostre zapalenie wrzodów żołądka czy z innego powodu. Przewożą Pana do szpitala i lekarz zwołuje konsylium, włącznie ze sprzątaczkami, palaczami, salowymi itd., i robi referendum czy Panu zrobić lewatywę czy operację na te wrzody żołądka czy też zostawić tak jak jest i poczekać co będzie dalej. Czy byłby Pan z tego zadowolony? Na pewno nie! To lekarz-specjalista powinien podjąć decyzję co z tym zrobić: czy Pana zoperować czy też wystarczy podać jakieś lekarstwa. Sam Pan będzie się domagał, żeby jak najlepszej klasy specjalista podjął decyzję. A Pan chce oddać sprawę tak ważną jak struktura państwa w ręce ludzi niekompetentnych; ludzi, którzy na tym się nie znają! Od tego są specjaliści i oni powinni o tym zdecydować. A specjaliści jednoznacznie opowiedzieli się za tym, że właśnie te 12 regionów daje nam optimum i zapewnia racjonalność gospodarowania.

Mieczysław Januszewski

Przewodniczący Sejmiku Samorządowego Województwa Białostockiego.

Więcej środków dla samorządów (fragmenty wystąpienia)

Jestem zwolennikiem tej reformy chociaż długo byłem jej przeciwnikiem ale wydaje mi się, że warto ją jeszcze tu i ówdzie poprawić.

Pierwsza sprawa. Miesiąc temu prof. Jerzy Regulski - nikomu tutaj nie trzeba tego autorytetu przedstawiać - twórcą naszej reformy - przytoczył fakty, od których chyba wszyscy zdurzymy. Być może na dzisiaj już ta sprawa inaczej wygląda: gminy mają zatrzymać mniej więcej taką ilość środków jak obecnie, czyli nie więcej niż cztery siedemnaste budżetu państwa, po to, żeby z kolei powiaty zawiadywały jedną siedemnastą środków budżetowych – taką samą ilością jak nowe regiony.

Nie wiem czy wten sposób nie pomnażamy argumentów sceptykom i przeciwnikom reformy przydzielając powiatom tak niewielką ilość środków. Jedna siedemnasta to mniej więcej dwie trzydzieste piąte. Może nie warto tych powiatów robić? Dorzucmy do gmin po jednej trzydziestej piątej, tyle samo do regionów. Ja jednak myślę, że powiat stał się już faktem chociażby przez to, że tak długo o nim mówimy. Czy zatem tutaj ten rozdział środków jest właściwy? Jeśli dobrze liczyć to te trzy jego szczepki samorządu łącznie miałyby do dyspozycji sześć siedemnastych. Nie trudno policzyć, że jedenaście siedemnastych zostałoby w kompetencji Rządu. I tu jest całe nieszczęście. Od prof. Regulskiego dowiedzieliśmy się, że rozdział pozostałej kwoty ma być mniej więcej w proporcji 2:8: czyli 80 % w dyspozycji Centrum i 20 % w dyspozycji Wojewodów. Nie warto być Wojewodą, żeby zawiadowywać tak niewielką ilością środków.

I sprawa związana z instytucją Wojewody jako takiego. Mianowicie ten nadzór nad legalnością aktów samorządu wojewódzkiego czyli Sejmiku. Ja myślę, że to będzie i niewygodne i zupełnie zbędne, żeby Wojewoda tym się zajmował. Od legalności są sądy. Zawsze tak było i tak powinno zostać. Tym bardziej, że jest Naczelny Sąd Administracyjny wysoce wyspecjalizowany do zajmowania się legalnością aktów prawnych. Oczywiście tutaj rola Wojewody w rodzaju przekaźnika-listonosza jest zupełnie zbędna. Myślę, że to można troszeczkę inaczej zorganizować i Wojewodę tej kłopotliwej roli pozbawić.

I trzecia sprawa. Jeżeli jest Krajowa Izba Pielęgniarek i Położnych, jeżeli jest Krajowa Izba Lekarsko Weterynaryjna i jeszcze wiele podobnych Izb, których nie będę tutaj wymieniał, chciałbym zapytać dlaczego samorząd nie ma swojej ustawowej reprezentacji krajowej. Chyba życie najlepiej dowiodło takiej potrzeby.

Artur Janicki

Zarząd Oddziału Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich

Telewizja regionalna fundamentem integracji **nowych województw** (fragmenty wystąpienia)

Tak się złożyło, że dokładnie w tym samym miejscu 7 lat temu na zaproszenie Ministra Kazimierza Barczyka, wtedy Przewodniczącego Rady Miasta Krakowa, odbyliśmy spotkanie z przedstawicielami gmin Małopolski. Mówiliśmy o tym jaką rolę regionalne ośrodki telewizji publicznej, powinny odgrywać w tworzeniu nowego państwa. Wtedy w Parlamencie był projekt posełski, który właściwie jest tą ustawą, która obecnie obowiązuje. Ustawa ta została zmieniona jednak w 3-ch zasadniczych punktach. To jest dokładnie tak samo jak z Konstytucją, która w 80 % pokrywa się z projektem Solidarności, a tylko w 3-ch miejscach się nie zgadza – i to jest zupełnie inna ustawa. Otóż w tej ustawie przewidywaliśmy, że telewizja publiczna będzie Fundacją Narodowa – Federacją Fundacji Centralnej i 9-ciu (bo wtedy tyle było ośrodków) Fundacji Regionalnych.

Oczywiście Fundacje Regionalne miały być ściśle powiązane ze swoimi regionami przez to, że będą nadawały program regionalny, i przez to, że władze regionu będą miały wpływ na program i na powoływanie władz tych ośrodków. W tym punkcie ustawa została zmieniona. Telewizja jest Spółką. Najbardziej scentralizowanym tworem w długiej historii Telewizji Polskiej.

Ustawa – i to jest druga zmiana – wytworzyła pole dla konkurencji między telewizją publiczną a telewizjami komercyjnymi. To rywalizacja na ilość trupów na godzinę, na ilość krwi na powierzchni ekranu. To jest jedyne pole konkurencji między poszczególnymi nadawcami. Dokładnie odbywa się to tak, że wylicza się optymalne państwa najbardziej nośne dla reklamy i temu podporządkowuje się konstrukcję programów. Jeżeli Telewizja Polsat nadaje film w tym samym paśmie co telewizja publiczna to szefowie tych instytucji powodzenie upatrują w tym ile będzie krwi w danym filmie i wtedy zatrzyma się wszystkich, także najmniej wybrednych widzów. Bo to jest funkcją ceny, czasu reklamowego, ilości reklam, itd. To jest druga okoliczność, która powoduje że należy dążyć do zasadniczej zmiany ustawy o Radiofonii i Telewizji.

I trzecia okoliczność, którą sama Krajowa Rada, czyli organ państwowy, którzy ma zarządzać porządkiem w eterze, uznała za wadę tej ustawy: w nowelizacji obecnie proponowanej Sejmowi Krajowa Rada domaga się zwiększenia uprawnień Krajowej Rady do kontroli nad nadawcami.

Wbrew naszym zamiarom Krajowa Rada stała się najbardziej politycznym sądem. A miała być rzekomo odpolityczniona: ustawa mówi, że nie powinno być tam

polityków. W związku z tym z dnia na dzień politycy stają się członkami Rady rzekomo apolitycznymi. Stąd jest ona terenem walki o wpływy i terenem ostrej walki politycznej, handlu koncesjami, itp. To jest rzecz również naganna i powinna być zmieniona.

Nie od dzisiaj różne czynniki w kraju są tym faktem zaniepokojone. Państwo otrzymaliście trzy dokumenty. Najstarszy z nich, z 1996 r., to stanowisko Federacji Związków i Stowarzyszeń Gmin Polskich w sprawie telewizji regionalnej. Była to odpowiedź na enuncjacje Pana Karola Jakubowicza – w ówczes Przewodniczącego Rady Nadzorczej Telewizji Polskiej, który mówił o tym, że Telewizja Polska nie utrzyma wszystkich programów i wszystkich źródeł swojego nadawania i w związku z tym dojdzie do likwidacji ośrodków regionalnych.

To oczywiście spotkało się z negatywnym odzewem m.in. gmin w związku z czym pomysł został zarzucony. Teraz proponuje się skonstruowanie takiego modelu aby trzecie pasmo, które dotąd jest rozkawałkowane na 12 ośrodków regionalnych, było sterowane z Warszawy z możliwością nadawania tam w pewnych pasmach programów regionalnych.

Jeżeli ustrój Polski zmienia się w ustrój samorządowy, jeżeli tworzymy regiony, to jukiekolwiek zakusy wobec ośrodków regionalnych są dokładnie wbrew temu co ma się w Polsce stać. Jeżeli są miasta metropolitalne dla poszczególnych regionów to między innymi brano pod uwagę, że w tych miastach są telewizyjne ośrodki regionalne. Jeżeli teraz te ośrodki nie uzyskają samodzielności i nie będą mogły być służebne wobec swoich regionów cała ta idea będzie oczywiście nietrafna. Nie dokona się integracja kulturowa, kulturalna i gospodarcza nowych regionów po okresie rozbitcia.

Dlatego też w uzgodnieniu z organizatorami tej konferencji chciałem zaproponować Państwu stanowisko, a właściwie apel do Władz Rzeczypospolitej o pilne wdrożenie prac nad nową ustawą o Radiofonii i Telewizji. Pozwolę sobie odczytać:

W dobie reformy ustroju Rzeczypospolitej, decentralizacji administracji i wprowadzenia ustroju samorządowego w tym rządowo samorządowych województw wnioskujemy i domagamy się aby Rząd i Parlament Rzeczypospolitej podjęły prace nad nową ustawą o Radiofonii i Telewizji. Ustawa o Radiofonii i Telewizji winna w większym niż dotychczas stopniu chronić kulturę narodową i zdrowie moralne narodu. Nowa ustawa powinna zgodnie z duchem reform ustrojowych Państwa zmienić charakter telewizji publicznej. Scentralizowaną spółkę Skarbu Państwa należy uczynić instytucją przystosowaną do samorządowego ustroju Polski. Proponuje się np. podzielenie władztwa nad telewizją między rządowo-samorządowe województwa w takim stopniu w jakim to będzie w ustroju województwa czyli podzielenie władztwa między Wojewodę a Sejmik Samorządowy.

W obecnej sytuacji kulturowej integracja regionalnych społeczności, regionalnej gospodarki i kultury dokonać się może tylko przy szerokim udziale telewizji jako najbardziej powszechnego środka komunikacji społecznej.

Artur Bielawski

Szef Ruchu Społecznego "Region" z Bydgoszczy

Chcemy być trzynastym regionem (fragmenty wystąpienia)

Jadąc do Krakowa z Bydgoszczy myślałem, że wprowadzimy trochę elementów egzotyki jako to nie zapisane przez Państwo, jako trzynaste województwo. Chciałbym powiedzieć, że my nie jesteśmy politykami i my mówimy tylko i wyłącznie w imieniu społeczeństwa regionu Kujaw i Pomorza. Pani prof. Wysocka powiedziała, że Bydgoszcz spełnia wszystkie warunki, żeby być osobnym trzynastym regionem, a tylko konflikt między Toruniem a Bydgoszczą nie pozwala temu regionowi zaistnieć. Tak nie jest. Klócą się elity polityczne z Bydgoszczy i z Torunia.

Rozebranie Kujaw na warszawskie województwo, łódzkie i w końcu Pomorze to kuriozum. Dzisiaj patrzą politycy tylko na siebie i na ewentualną opinię publiczną. Ale historia naszych przyszłych pokoleń nie wybaczy takiego kroku. Dajcie nam się sami usamodzielnąć. My zadecydujemy gdzie ma być stolica i nie będzie żadnego problemu. Jeszcze raz powtarzam: nie ma konfliktu między społeczeństwem toruńskim i bydgoskim. Jest tylko mocny konflikt między liderami tych dwóch województw.

Tomasz Szczypiński

Prezes Izby Przemysłowo-Handlowej w Krakowie

Samorząd gospodarczy w regionach (fragmenty wystąpienia)

Chciałbym aby samorząd gospodarczy był widoczny w przyszłej pracy Forum Regionów i w reformie kraju. Uważamy, że zmiana ustrojowa w kraju wymaga również rozmowy o samorządzie gospodarczym. Znalazło to swoje odbicie w deklaracji Forum Regionów z Promnie.

Należy myśleć o tym jakie kompetencje i zadania publiczne będą samorządowi gospodarczemu przekazane w przyszłości. Już dzisiaj widać, że dużo kompetencji, które w krajach Unii Europejskiej są przekazywane samorządowi gospodarczemu znajduje się w gestii samorządu niegospodarczego. Oczywiście dotyczy to między innymi takich spraw jak szkolnictwo zawodowe, jak promocja gospodarcza, jak problem rejestrów gospodarczych itp.

Wydaje się - i takie jest nasze stanowisko - że samorząd gospodarczy należy tworzyć od nowa a nie zaczynać dyskusji o ustawie w poprzednich jej wydaniach. Samorząd powinien być publiczno-prawną organizacją, której instytucje byłyby wybierane w środowisku gospodarczym w wyborach powszechnych, nadzorowanych przez Państwowe Komisje Wyborcze. Wydaje się, że powinien mieć charakter regionalny a nie branżowy.

Nie chodzi nam o obronę naszej dzisiejszej pozycji lecz o przygotowanie gruntu dla utworzenia nowych i w pełni reprezentatywnych partnerów dla samorządu. W tym celu za dwa miesiące w Krakowie Izby Regionalne zwołują II Sejmik Ogólnopolski, gdzie mamy nadzieję, iż będziemy mogli przedstawić założenia funkcjonowania samorządu gospodarczego w nowym systemie ustrojowym i podziale administracyjnym kraju. Przedstawimy również założenia do tych ustaw, które będą musiały być wcześniej czy później wprowadzone aby zrealizować intencję zawartą, w liście Premiera Buzka, że oba samorzady będą stanowiły trzon ustrojowy Obywatelskiego Państwa w przyszłości.

Rudolf Borusiewicz

Prezes Sądeckiej Strefy Usług Publicznych

Regiony będą silne powiatami (fragmenty wystąpienia)

Gratuluje koncepcji Forum Regionów, które pokazuje jak olbrzymia jest rola Metropolii. Państwo tworzyacie całość na szczeblu Metropolii a my dołączamy do Was wzmacniając gminy i kreując powiat. Regiony będą silne powiatami.

Potrzebna jest w tej chwili armia majsterkowiczów powiatowych, reformatorów, którzy zaczną nieść kaganek reformy. Uważam, że jest zjawiskiem pozytywnym, iż bardzo często osoby te zgłaszają akces do przyszłych struktur. To jest prawidłowe. Można powiedzieć, że sympatię pacjenta uzyska ten lekarz, który w pewnym momencie informuje o konieczności przeprowadzenia skomplikowanej operacji, a nie ten, który podaje starszy skomplikowany wariant i mówi: zachowajmy status quo - moczenie nóg nam poprawi samopoczucie.

Reformę tę wypracowały środowiska samorządowe. Zdecydowała o niej świadomość, że w sferze spraw publicznych dochodzimy do sytuacji jaką mieliśmy w gospodarce - że jest tylko ocet na półkach. To nie jest tak spektakularnie widoczne ale jak zajrzemy do budżetów szpitali, do budżetów szkół, spojrzemy na stan dróg to przecież to jest katastrofa. Jesteśmy na takim etapie, że jutro pojawi się już tylko ocet na półkach. Jeżeli ktoś mówi, że reforma wprowadzi bałagan to my ze środowisk samorządowych odpowiadamy: mieliśmy i mamy poczucie realizmu.

Wiemy, że przejęcie poszczególnych zadań przez samorzady nie wprowadza bałaganu tylko go obnaży, pokaże stan nieładu i niewydolności obecnych struktur. Pokazał to dobitnie np. nasz sądecki pilotaż powiatu ziemskiego. Dlatego to, co rozpoczęliśmy będziemy kontynuować z determinacją i kreując powiaty będziemy również współuczestniczyć w tym, co metropolie podjęły w ramach forum regionów.

Pan Marek Żyliński

Marszałek Sejmiku Samorządowego Województwa Olsztyńskiego

Czwarte Forum Regionów w Olsztynie (fragmenty wystąpienia)

W imieniu Sejmiku Samorządowego Województwa Olsztyńskiego, Związku Gmin Warmińsko-Mazurskich i w porozumieniu z wojewodą olsztyńskim zgłaszam chęć zorganizowania następnej po Wielkopolsce konferencji – Forum Regionów RP.

Myślę, że w kontekście dzisiejszej dyskusji i ustaleń w Promnicach my, jako Region Warmii i Mazur będziemy mogli zaprezentować na Forum trzy aspekty naszej pracy. Pierwszy aspekt to konieczność tworzenia kontraktów dla regionu i niwelowania potencjalnych konfliktów na obszarach, które wchodzi do nowych województw. Dlatego punktem wiodącym konferencji na Warmii i Mazurach uczynimy wymianę doświadczeń w tej materii. Nie ukrywam, że my, jako Samorząd Warmii i Mazur, już na tym etapie mamy dość znaczne osiągnięcia.

Druga kwestia to lobbing i determinacja. Patrząc na problem z punktu widzenia województwa rolniczego widzimy, że dużą siłą hamulcową tej reformy jest PSL. Chciałbym jednak powiedzieć, że w naszym województwie nastąpiły dwa wydarzenia, z których jestem osobiście dumny. Jest to przykład tworzenia lobbingu na rzecz reformy samorządowej. Zapewne przypominacie sobie Państwo słynną ankietę Szefa URM-u Michała Strąka dotyczącą powiatów. Ankieta delikatnie mówiąc była tendencyjna ale i tak w naszym województwie, w przeciwieństwie do całego kraju, 80 % gmin odpowiedziało: "Tak - chcemy powiatu!".

I drugi przypadek jedyny w Polsce: wszystkie gminy naszego województwa złożyły w 1997 r. wnioski o utworzenie Miejskiej Strefy Usług Publicznych idealnie pokrywające się z siatką powiatów aktualnie zaplanowaną w naszym regionie. 58 gmin, ponad 1200 radnych podniosło rękę mówiąc: chcemy stworzenia Miejskiej Strefy Publicznej jako namiastki powiatu.

Chcemy także, jako Warmia i Mazury, pokazać konkurencyjność naszego regionu, gdyż pojawiały się głosy, że nie mamy odpowiedniego potencjału i siły aby go utworzyć. W przeciwieństwie do innych regionów jesteśmy silni różnorodnością niepowtarzalnych walorów turystycznych, które są zielonymi płucami Europy i Polski. Myślę, że już niedługo w Polsce wiele regionów, które stoją przed ogromnymi kłopotami restrukturyzacji swojego przemysłu będzie z zazdrością patrzeć na siłę i potencjał naszego regionu.

Zaprezentujemy również dobrą filozofię współpracy na granicy wschodniej, która ma być granicą Unii Europejskiej ale ma być granicą partnerską służącą współpracy z tym dotychczas jeszcze nie do końca zdefiniowanym partnerem, gdyż wciąż nie wiadomo czy Obwód Kaliningradzki to ma być strefą ekonomiczną czy militarną.

Dokumenty

REZOLUCJA

Polska znajduje się w okresie historycznych przeobrażeń. Jest to moment podejmowania rozstrzygających decyzji dotyczących kształtu państwa, jego funkcjonowania i sposobu sprawowania władzy. Niezbędne zmiany odbywają się w szczególnie sprzyjających okolicznościach spowodowanych dynamiką procesów reformatorskich zachodzących w kraju, w których uczestniczy najbardziej aktywna i zaangażowana część społeczeństwa. Sprzyjającą sytuację zewnętrzną kształtują prowadzone już rokowania dotyczące naszego przystąpienia do Unii Europejskiej otwierające nowe horyzonty rozwoju. Świadomi odpowiedzialności za losy Polski opowiadamy się zdecydowanie i jednoznacznie za:

1. **Głęboką decentralizacją uprawnień i służb publicznych** upatrując w niej kluczowe narzędzie naprawy państwa. Decentralizacja jest realizacją zamierzenia oddania władzy społeczeństwu przez utworzenie samorządu terytorialnego na szczeblu powiatu i województwa, wypełniając tym pustkę pomiędzy gminą a władzami centralnymi.

2. **Silnym i sprawnie zarządzanym państwem unitarnym**, w którym pełna obsługa ludności jest zapewniona przez samorząd gmin i powiatów. Misją województwa jest natomiast tworzenie strategii rozwoju i pobudzenie aktywności gospodarczej. Administracja rządowa koncentruje się na kluczowych zadaniach państwa, stać będzie na straży interesów kraju jako całości dbając o przestrzeganie prawa.

3. **Podziałem kraju na 12 województw** – regionów opartych o duże aglomeracje pełniące funkcje motorów rozwoju o otwartej gospodarce rynkowej. Tylko duże, silne regiony mogą podjąć partnerską współpracę z władzami centralnymi i zająć właściwe miejsce w strukturach terytorialnych Europy, co ma szczególne znaczenie w układach transgranicznych i korzystania ze środków pomocowych Unii Europejskiej. Duże regiony dają możliwość sprawnego funkcjonowania układu podstawowego złożonego z gmin i powiatów przywróconych z woli społeczeństwa do ich historycznego kształtu.

4. **Kompleksową i zintegrowaną reformą administracji i służb publicznych**, opartą o nowy podział terytorialny kraju umożliwiający zespolenie administracji pozwalające podejmować odpowiedzialność za jej funkcjonowanie oraz usprawnienie funkcjonowania służby zdrowia, edukacji i ubezpieczeń społecznych. Tak pojęta reforma jest świadomym zerwaniem z pionowym resortowo branżowym zarządzaniem kraju na rzecz układu terytorialnego, kontrolowanego przez społeczności lokalne.

5. **Przeprowadzeniem wyborów do organów stanowiących gminy, powiatu i województwa w jednym terminie to jest jesienią 1998 roku**. Konieczne jest podjęcie pracy przez samorządy gminne, powiatowe i wojewódzkie od początku 1999 roku. Wymaga tego m.in. związek reform ustrojowych z reformami służby zdrowia, ubezpieczeń społecznych, edukacji, policji, wymiaru sprawiedliwości.

6. **Tworzeniem państwa obywatelskiego**, którego emanacją jest samoorganizacja wzmacniająca tożsamość poszczególnych regionów i umożliwiająca ściślejszą identyfikację z własnym państwem. Trójszczeblowy system funkcjonowania państwa stwarza sprzyjające warunki kreowania elit kulturalnych i politycznych świadomych swych możliwości i czynnie uczestniczących w rozwoju kraju. Łączenie samoorganizacji społeczeństwa z aktywnością elit politycznych sprzyja rozwojowi kraju i podniesieniu poziomu bezpieczeństwa publicznego.

7. **Głęboką reformą finansów publicznych** stanowiącą podstawę upodmiotowienia samorządności na wszystkich poziomach zarządzania, dającą możliwość realizacji własnych strategii rozwoju wykreowanych w oparciu o zróżnicowane walory poszczególnych obszarów kraju.

8. **Pełną mobilizacją sił proreformatorskich**: społeczności lokalnych, organizacji samorządowych, partii politycznych oraz parlamentarzystów do szybkiego wprowadzenia reformy administracji publicznej, przeciwstawiając się siłom hamującym proces reformy. Szczególnego zagrożenia dopatrywać się należy w propozycjach przeprowadzenia ogólnokrajowego referendum odsuwającego na dalsze lata reformowanie państwa. Siły hamujące reformy, bazujące na prywacie i partykularyzmie, są w mniejszości a ich przewyciężenie wymaga szerokiej akcji uświadamiającej i aktywizującej społeczeństwo, wskazując na niezaprzeczalne korzyści rozwoju społecznego i gospodarczego wynikającego z reformy.

Przekonani o słuszności naszego stanowiska i wagi argumentów przemawiających za szybkim wprowadzeniem reformy – apelujemy o szerokie poparcie dla wysiłków rządu realizującego konsekwentnie i z determinacją podjęte wobec społeczeństwa zobowiązanie: „szliśmy po władzę aby oddać ją ludziom”.

Deklaracja Regionów Polskich

Promnice, dn. 22 lutego 1998 roku.

Przedstawiciele polskich przyszłych regionów, reprezentujący samorząd terytorialny, samorząd gospodarczy oraz stowarzyszenia regionalne zgromadzeni na swoim pierwszym spotkaniu w Promnicach na Górnym Śląsku, w duchu odpowiedzialności za Rzeczypospolitą stwierdzają, co następuje:

1. Upominamy się o silne Państwo Polskie, o sprawny i zdecydowany w działaniu na rzecz rozwoju kraju i bezpieczeństwa publicznego Rząd Rzeczypospolitej. Z całą mocą wspieramy dalszą decentralizację państwa i reformę samorządu terytorialnego.

2. Reforma jest bezwzględnie konieczna ze względu na niewydolność istniejącej administracji rządowej. rząd uwolniony od balastu zbędnych spraw będzie w stanie skoncentrować się na strategicznych wyzwaniach Polski w sferze rozwoju i bezpieczeństwa. Dlatego niezbędne jest stworzenie silnych podmiotów do prowadzenia polityki regionalnej. Wykorzystają one wielki potencjał energii społecznej, inicjatyw gospodarczych oraz innowacji, tkwiący w społecznościach regionalnych, w tym obszarów dotychczas zaniedbanych. Reforma ma więc zasadnicze znaczenie z punktu widzenia dynamicznego rozwoju Polski, bezpieczeństwa Rzeczypospolitej oraz jej rzeczywistej pozycji w Europie.

3. Reforma ma podstawowe znaczenie dla obywateli. Umożliwi radykalną poprawę w świadczeniu usług publicznych (edukacji, bezpieczeństwa obywateli, zdrowia, świadczeń emerytalnych). Przybliży władzę do obywateli i umożliwi bardziej bezpośrednią kontrolę poczynań władz. Wszystkie bieżące sprawy obywateli będą załatwiane na poziomie gminy lub położonego w pobliżu powiatu.

4. Ze względu na konieczność posiadania mocnego potencjału gospodarczego, finansowego i intelektualnego, uważamy, że ilość przyszłych województw powinna wynieść 12 (maksimum 14). W celu uniknięcia zbytecznych sporów proponujemy likwidację wszystkich istniejących województw, a w ich miejsce utworzenie silnych jednostek nawiązujących swymi nazwami do tradycyjnych ziem Polski (Wielkopolska, Małopolska, Pomorze Gdańskie itd.) Rozumiejąc przywiązanie wielu społeczności lokalnych do istniejących układów administracyjnych, zdecydowanie przeciwstawiamy się próbom ich wykorzystania przez partykularne interesy obecnych elit wojewódzkich.

5. Uważamy, że przyszła współpraca nowych województw z Rządem oraz między sobą w duchu solidarności narodowej ma zasadnicze znaczenie dla pomyślnego rozwoju kraju. W celu wymiany doświadczeń, wspierania procesu reformy, stałego dialogu z Parlamentem i Rządem oraz promocji sukcesów polskich województw w kraju i zagranicą obecni na spotkaniu tworzą Forum Regionów Rzeczypospolitej Polskiej.

6. W celu spokojnego i rzeczywistego rozwiązywania konfliktów, pojawiających się w trakcie tworzenia powiatów oraz nowych województw, proponujemy wykorzystanie

idei kontraktów regionalnych, zawierających między ważniejszymi podmiotami społecznymi, reprezentującymi poszczególne części składowe przyszłych województw.

7. Uczestnicy spotkania uznają, że w pakiecie zmian ustrojowych Państwa należy przyspieszyć prace nad powołaniem samorządu gospodarczego.

8. Nadmierne przedłużenie dyskusji nad założeniami reformy uznajemy za niecelowe. Od Rządu RP i parlamentu oczekujemy szybkiej decyzji oraz pełnej determinacji i energii we wprowadzaniu reformy ustroju państwa.

Od Prezydenta Państwa oczekujemy jednoznacznie poparcia dla reformy oraz podpisania stosownych ustaw. Od wszystkich ugrupowań parlamentarnych będziemy się spodziewać podporządkowania swych partykularnych interesów i krótkowzrocznych kalkulacji politycznych dobru państwa. Oczekujemy, że polska klasa polityczna wniesie się ponad poziom codziennych sporów i zgodnie wesprze dzieło naprawy Rzeczypospolitej.

Podpisy

Apel

Prezydium Federacji Związków i Stowarzyszeń Gmin Polskich do Prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego
O podpisanie nowelizacji ordynacji wyborczej do rad gmin

Federacja Związków i Stowarzyszeń Gmin Polskich – skupiająca 17 regionalnych związków i stowarzyszeń gmin (prawie połowa gmin polskich) w związku z zapowiedziami Kancelarii Prezydenta RP o możliwym zgłoszeniu weta uniemożliwiającego przeprowadzenie wyborów do organów stanowiących samorządu terytorialnego w jednym terminie, jesienią 1998, przedstawia następujące stanowisko:

Federacja Związków i Stowarzyszeń Gmin Polskich apeluje do Prezydenta RP o nieblokowanie prac legislacyjnych – uchwalonych przez Parlament ustaw.

Zgłoszenie weta w stosunku do ustawy przewidującej wybory do rad gmin, powiatów i województw, jesienią bieżącego sprzeczne jest z postulatami ogólnopolskich organizacji samorządu terytorialnego. Ponad 3/4 wyborców poparło w ostatnich wyborach parlamentarnych programy partii zapowiadające decentralizacją kraju (AWS, SLD, UW), powołanie samorządu powiatowego i województw samorządowych. W poprzedniej kadencji SLD, jak i min. L. Miller opowiadali się za 12 województwami, trzema szczeblami samorządu, w 10.09.1997 zapowiadając wniesienie projektów ustaw i przeprowadzenie reformy "natychmiast po ukonstytuowaniu parlamentu".

Federacja opowiada się stanowczo za przeprowadzeniem wyborów w sposób i w terminie umożliwiającym ukonstytuowanie się organów stanowiących samorządu powiatowego i wojewódzkiego w 1998 roku dla rozpoczęcia ich pracy od 1 stycznia 1999 roku. Oznacza to konieczność przeprowadzenia wyborów najpóźniej jesienią – do organów stanowiących samorządu terytorialnego wszystkich szczebli.

/-/ Bronisław Lachowicz

Wiceprzewodniczący FZiSGP

/-/ Jan Wieczorkowski

Wiceprzewodniczący FZiSGP

Kraków – Poznań, dnia 15 kwietnia 1998 roku

KOMUNIKAT

Federacji Związków i Stowarzyszeń Gmin Polskich
Sejmiku Samorządowego Województwa Krakowskiego,
Stowarzyszenia Gmin Małopolski,
Zarządu Krakowskiego Oddziału Stowarzyszenia
Dziennikarzy Polskich,
Fundacji Promocji Gospodarczej.

Kraków, 6 kwietnia 1998

6 kwietnia 1998 roku w krakowskim Domu Polonii odbyło się spotkanie przedstawicieli środowisk dziennikarskich i samorządowych poświęcone sytuacji ośrodków regionalnych TVP w kontekście zbliżającej się reformy administracyjnej kraju.

Organizatorem spotkania był Zarząd Krakowskiego Oddziału Stowarzyszenia Dziennikarzy oraz Sejmik Samorządowy Województwa Krakowskiego. W spotkaniu uczestniczyli: przedstawiciele Sejmików Samorządowych z Bydgoskiego, Gdańskiego, Katowickiego, Krakowskiego i Poznańskiego, delegacje: Zarządu Regionu ZSZZ "Solidarność" Małopolska., ośrodków regionalnych TVP w Katowicach, Krakowie, Szczecinie, Warszawie oraz Forum Stowarzyszeń Twórczych, Zarządu Głównego SDP, Stowarzyszenia Filmowców i Syndykatu Dziennikarzy, Stowarzyszenia Gmin Małopolski oraz Federacji Związków i Stowarzyszeń Gmin Polskich.

W grudniu 1996 Federacja Związków i Stowarzyszeń Gmin Polskich zorganizowała pierwszą konferencję na rzecz decentralizacji telewizji publicznej, zorganizowania programu drugiego telewizji jako sieci ośrodków regionalnych działających w formie spółek (w powołanej własność Skarbu Państwa i samorządów terytorialnych).

Zebrani wyrazili zaniepokojenie faktem skreślenia akapitu o lokalnych oddziałach TVP z projektu nowelizacji ustawy o Radiofonii i Telewizji skierowanego już do parlamentu. Nie podzielono opinii wyrażonej przez przewodniczącego KRRiTV Bolesława Sulika w liście do marszałka krakowskiego Sejmiku, że skreślenie to "zmierza do stworzenia lepszej formuły działania oddziałów".

Artur Janicki (SDP - Kraków) przedstawił do dyskusji założenia projektu ustawy o Radiofonii i Telewizji, nawiązującego do projektu OKP z 1990. Zakłada on częściowe samodzielnienie ośrodków regionalnych działających na prawach fundacji współtworzonych przez samorząd terytorialny.

Dyskusja miała charakter roboczy i dotyczyła wszystkich aspektów funkcjonowania ośrodków regionalnych. Przy całym zróżnicowaniu opinii na temat oferty programowej, źródeł finansowania, roli abonamentu i reklamy, wspólna była wola

zachowania ośrodków. Być może z nową osobowością prawną, na pewno z większą samodzielnością finansową i decyzyjną.

Przedstawiciele samorządów zwracali uwagę na obecną nieprzejrzystość finansową TVP S.A. oraz niekorzystną dla ośrodków regionalnych strukturę kosztów. Podkreślano obustronne zainteresowanie wzięciem przez samorząd współodpowiedzialności za lokalną telewizję - oczywiście po uściśleniu przez Sejm kompetencji i zasad finansowania samorządów wojewódzkich. Dziennikarze i samorządowcy zebrani 6.04 w Krakowie zapowiedzieli kontynuowanie debaty nad reformą telewizji regionalnej.

Organizatorzy spotkania zwrócili się z apelem do uczestników zorganizowanej przez Federację Związków i Stowarzyszeń Gmin Polskich we współpracy z SGM Konferencji Dwunastu Regionów, odbywającej się w Krakowie 20 kwietnia 1998 roku, pod patronatem Jerzego Buzka - Prezesa rady Ministrów i Macieja Płażyńskiego - Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej by propozycję reformy ośrodków popartą autorytetem samorządów przedstawić na forum rządu i parlamentu.

Uchwała Kongresu Samorządów Terytorialnych RP w sprawie utworzenia silnego województwa

Kraków, 11 października 1997 roku

Reforma samorządowa w Polsce jest wciąż trwającym procesem.

Obok pilnej konieczności utworzenia samorządowego powiatu - ponagminnej struktury samorządowej, Kongres Samorządów Terytorialnych Rzeczypospolitej opowiada się za utworzeniem samorządowo-rządowego województwa w ramach unitarnego państwa.

Zdecentralizowana Polska powinna pozostać krajem unitarnym, z pełną i wyłączną suwerennością państwa jako całości.

Tylko województwo o zagwarantowanej podmiotowości, oparte na trójstopniowej strukturze terytorialnej, z ustrojem samorządowo-rządowym, z mocnym samorządem i równocześnie mocnym przedstawicielem rządu, jest w stanie zapewnić sprawne funkcjonowanie państwa.

Konieczne jest przemieszczenie z centrum do województw środków finansowych, koncentrowanych dotychczas przez budżet państwa. Utworzenie województwa w takim kształcie wymaga przekazania samorządowi wojewódzkiemu trwałych, ustawowo określonych źródeł dochodów publicznych.

Jednym z głównych źródeł dochodów województwa powinien być podatek od towarów i usług, a także w części podatek od osób fizycznych. Ponadto źródłem dochodów regionów województw powinny stać się dochody z odrębnej kategorii podatków i opłat regionalnych a także subwencje z budżetu centralnego, przeznaczone na wyrównanie dysproporcji.

Trójszczeblowa organizacja terytorialna musi uwzględniać województwa jako podmioty polityki regionalnej. Zadaniem województwa powinien być cywilizacyjny rozwój regionu w oparciu o strategię wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju, zmierzający do pobudzania aktywności gospodarczej, podniesienia konkurencyjności województwa, zachowania i racjonalnego wykorzystania środowiska kulturowego i przyrodniczego, tworzenia i utrzymania ładu przestrzennego oraz stwarzania warunków do podnoszenia standardu życia mieszkańców.

Kongres Samorządów Terytorialnych Rzeczypospolitej opowiada się za przyjęciem rozwiązań ustawodawczych realizujących przedstawione założenia ogólne. Tak ukształtowane województwo urzeczywistniać będzie zasadę pomocniczości, która jest podstawą ustroju Unii Europejskiej. Jest to konieczne w przededniu rozpoczęcia negocjacji w sprawie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Second block of faint, illegible text.

Third block of faint, illegible text.

Fourth block of faint, illegible text.

Faint, illegible text at the top of the page.

Second block of faint, illegible text.

Aneks 1

Faint, illegible text surrounding the title.

Third block of faint, illegible text.

Fourth block of faint, illegible text.

Wnioski z konferencji

Federacja Związków i Stowarzyszeń Gmin Polskich

Telewizja Publiczna a Samorząd Terytorialny przyszłość regionalnych ośrodków telewizyjnych

Kraków, dnia 6 grudnia 1996 roku

Konferencja zainicjowana przez federację Związków i Stowarzyszeń Gmin Polskich rozpoczyna debatę z udziałem środowisk samorządowych na temat przyszłości Telewizji Publicznej.

Do udziału w pracach przygotowawczych nad reformą Telewizji Publicznej zapraszamy: Przewodniczącego i Członków KRRiTV, Prezesa i Zarząd TVP S.A., Radę Nadzorczą i Rady Programowe TVP S.A., Dyrektorów wszystkich Oddziałów Terenowych TV, Sejmową Komisję Kultury i Środków Przekazu, Sejmową Komisję Samorządu Terytorialnego, także przedstawicieli Senatu RP, partii politycznych oraz przewodniczących związków i stowarzyszeń gmin, a nadto w charakterze ekspertów środowiska naukowego, w szczególności przedstawicieli Instytutu Wynałazczości i Własności Intelektualnej UJ, którzy w latach 1980-1981 pracowali w ramach Społecznej Rady legislacyjnej Solidarności, nad przygotowaniem projektu prawa prasowego, znoszącego cenzurę i proponującego powołanie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji.

Stawiamy tezę, że

Telewizja Publiczna jest zagrożona,

Podobnie jak jej niezależność. Podstawowe zagrożenia Telewizji Publicznej to skrajna centralizacja, upartyjnienie, oraz propozycje prywatyzacji państwowej telewizji.

Konferencja i sformułowane wnioski oraz prace prowadzone w oparciu o przedstawione propozycje zmierzać powinny do ochrony

Telewizji Publicznej – dobra wspólnego.

Proponujemy aby dyskusja i prace dotyczące decentralizacji Telewizji połączone były z dyskusją i pracami nad decentralizacją państwa. Zasadnicze propozycje wymagają nowelizacji ustaw regulujących status i strukturę Telewizji Publicznej.

Postulujemy podjęcie działań dla stworzenia lepszych niż obecnie warunków do prezentowania problematyki samorządowej oraz problemów społeczności lokalnych przez anteny ogólnopolskie i programy regionalne TVP.

Domagamy się wydzielenia pasm w programie I i II przeznaczonych na promowanie spraw związanych z działalnością samorządów i nadanie im jednolitego charakteru (wraz z łatwo wyróżnialnymi elementami identyfikacji).

Uważamy za konieczne decentralizację Telewizji Publicznej z uwzględnieniem projektowanych reform decentralizacji państwa, poprzez:

Wariant I. Decentralizację Oddziałów Terenowych, tak aby samorzady terytorialne stały się przez komunalizację – w połowie, wraz ze Skarbem Państwa – współwłaścicielami lokalnych ośrodków. W ujęciu terytorialnym 12 ośrodków regionalnych – spółek akcyjnych, odpowiadającym 12 silnym województwom – regionom.

Wariant II. Przekształcenie programu II w federację programów regionalnych z silnym ośrodkiem centralnym (na wzór niemiecki), przy strukturze własności, jak w wariantcie I.

W ramach obu wariantów należy rozważyć przeniesienie Redakcji II Programu Telewizji Publicznej poza Warszawę.

Postulujemy zmianę zasad tworzenia Rad Programowych i Rad Nadzorczych Oddziałów Terenowych TVP, z uwzględnieniem obecności w nich przedstawicieli samorządów lokalnych przy jednoczesnym ograniczeniu upartyjnienia składu tych ciał.

Wzywamy zainteresowane środowiska samorządowe, dziennikarskie i twórcze do debaty nad naprawą Telewizji Publicznej.

Aneks 2

dr Mieczysław Miazga

ZRÓŻNICOWANIE SPOŁECZNEGO POTENCJAŁU DWUNASTU PROJEKTOWANYCH REGIONÓW I ICH OŚRODKÓW

W pracach nad reformą administracyjną nie można abstrahować od istniejącego zróżnicowania terytorialnego Polski. Niezbędne jest rozpoznanie społecznego potencjału projektowanych województw oraz ich stolic, zasobów instytucjonalnych, materialno-kulturowych oraz zasobów ludnościowych (z uwzględnieniem ich ilości i jakości).

Poniższa diagnoza sytuacji w sferze społecznej została oparta na materiałach statystycznych GUS dotyczących województw (rozpstrywanych w układzie projektowanych 12 regionów – na podstawie danych przeważnie za lata 1994 i 1995), a także informacji (za 1995 r.) dotyczących potencjału instytucjonalnego, społecznego i gospodarczego projektowanych stolic regionalnych. Wychodzono bowiem z założenia, że jednym z głównych czynników kształtowania regionów są ich ośrodki miejskie, wiążące ze sobą strefę swojego zaplecza i wielokierunkowego oddziaływania dzięki odpowiedniemu wyposażeniu w uczelnie, ośrodki naukowe, artystyczne, stacje radiowe i telewizyjne itp., a tym samym wskutek istnienia w nich środowisk twórczych o odpowiednio wysokiej randze. Aby region mógł być dostrzeżony z międzynarodowej perspektywy, nie tylko wielkością obszaru, ale przede wszystkim rangą swojego ośrodka, nie może odstawać od standardów europejskich.

Opracowanie składa się zatem z dwóch części. W pierwszej z nich analizie poddano zróżnicowanie potencjału dwunastu projektowanych regionów, zaś w drugiej części dokonano porównania siły ośrodków regionalnych.

I. POTENCJAŁ PROJEKTOWANYCH DUŻYCH WOJEWÓDZTW

Wielkość, zaludnienie i potencjał gospodarczy regionów

Pod względem wielkości powierzchni regionów zdecydowanie przoduje Pomorze Nadwiślańskie (prawie 40 tys. km², czyli 12,7% ogólnej powierzchni Polski). Znaczne obszary (powyżej 35 tys. km²) zajmują następnie takie regiony, jak Mazowsze i Wielkopolska. Najmniejsza obszarowo jest Ziemia Łódzka (licząca niespełna 18 tys. km², czyli poniżej 6% powierzchni Polski). Niewiele większe są także Małopolska Wschodnia, Ziemia Białostocka i Górny Śląsk (19-21 tys. km²).

Spośród ogólnej liczby projektowanych powiatów najwięcej (ponad 30) przypadłoby na Pomorze Nadwiślańskie, Mazowsze i Wielkopolskę. Najmniej powiatów (kilkanaście) liczyłaby natomiast Ziemia Białostocka, a następnie Warmia i Mazury oraz Ziemia Lubelska.

Najbardziej zaludnionymi regionami są Górny Śląsk i Mazowsze (pierwszy liczy powyżej 6, a drugi ponad 5 mln mieszkańców). W następnej kolejności występują: Ziemia Krakowska i Pomorze Nadwiślańskie zamieszkiwane po ok. 4,5 mln ludności. W każdym z powyższych regionów mieszka zatem po kilkanaście procent ogółu ludności Polski. Z drugiej natomiast strony najmniejsze liczby mieszkańców występują na Warmii i Mazurach oraz na Ziemi Białostockiej (po ok. 12,5 mln ludności, czyli po nieco ponad 3% mieszkańców Polski).

Z potencjałem ludnościowym skorelowany jest ogólny poziom rozwoju gospodarczego regionów, określony wskaźnikiem wielkości produktu krajowego brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca (PPPS). Regiony wykazują pod tym względem znaczne zróżnicowanie: przoduje Ziemia Łódzka (ponad 4,5 tys. na głowę), a w następnej kolejności plasują się Mazowsze, Dolny Śląsk i Pomorze Zachodnie, w których to regionach omawiany wskaźnik przekracza wielkość 4 tys.

Zdecydowanie najslabiej prezentują się natomiast: Ziemia Białostocka i Małopolska Wschodnia (poniżej 3,2 tys.). Ponadto wskaźnik poniżej 3,5 tys. występuje na Ziemi Lubelskiej oraz na Warmii i Mazurach.

Sytuacja demograficzna

Regiony położone w zachodniej części Polski charakteryzują się względną równowagą pomiędzy odpływem i napływem ludności. Natomiast zwiększony odpływ ludności występuje we wschodniej części kraju. Stosunkowo największe ujemne saldo migracji charakteryzuje regiony Ziemi Białostockiej oraz Warmii i Mazur (ok. -1,5 na 1000 mieszkańców), a następnie Ziemi Lubelskiej i Małopolski Wschodniej. Ponadto dość wysokie ujemne saldo migracji występuje na Mazowszu, przybierając największe rozmiary w woj. ciechanowskim i ostrołęckim (powyżej -2 na 1000 mieszkańców), ale w regionie jako całości rekompensowane jest to wysokim dodatnim saldem migracji występującym na obszarze aglomeracji warszawskiej.

Podobna sytuacja występuje na Ziemi Łódzkiej, gdzie – poza obszarem samej aglomeracji łódzkiej – występuje dość wysokie ujemne saldo migracji (zwłaszcza w woj. płockim i piotrkowskim (od -1,7 do -1,1 na 1000 mieszkańców). O ile jednak w innych regionach odpływ ludności jest rekompensowany wysokim przyrostem naturalnym, o tyle na Ziemi Łódzkiej można mówić o istotnym zachwianiu równowagi demograficznej, bowiem odnotowuje się tam (zwłaszcza na terenie woj. łódzkiego) rekordowo niski w skali kraju ujemny przyrost naturalny (-4,6 na 1000 mieszkańców).

Dość niski przyrost naturalny występuje generalnie w regionach zurbanizowanych – na Górnym i Dolnym Śląsku, ale także na Mazowszu (a konkretnie w aglomeracji stołecznej, gdzie przybiera wartość ujemną).

Stosunkowo najwyższy przyrost naturalny ma natomiast miejsce w regionach o wysokim odpływie ludności, zwłaszcza na Warmii i Mazurach, w Małopolsce Wschodniej i na Ziemi Białostockiej.

Młodej ludności (w wieku przedprodukcyjnym) stosunkowo najwięcej jest w Małopolsce Wschodniej oraz na Warmii i Mazurach, a następnie na Ziemi Białostockiej i w Wielkopolsce. Natomiast zdecydowanie najmniej – na Ziemi Łódzkiej.

Odwrotnie przedstawiają się proporcje ludności starszej (w wieku emerytalnym), której najwięcej jest właśnie na Ziemi Łódzkiej, a stosunkowo najmniej na Warmii i Mazurach oraz na Pomorzu Nadwiślańskim i Zachodnim.

Odsetki pracujących wśród ludności w wieku produkcyjnym najwyższe są na Śląsku – Dolnym i Górnym, natomiast zdecydowanie najmniejsze na terenach ściany wschodniej – na Ziemi Białostockiej i Ziemi Lubelskiej.

Syntetyczna ocena sytuacji demograficznej (określona sumą rang zastosowanych wskaźników) pozwala na stwierdzenie, że pod względem struktury ludności i przebiegu głównych procesów demograficznych stosunkowo najkorzystniej prezentuje się ona na Pomorzu Zachodnim i Nadwiślańskim, a następnie na Warmii i Mazurach oraz w Wielkopolsce.

Najwięcej zagrożeń demograficznych występuje natomiast na Ziemi Łódzkiej oraz na obszarze ściany wschodniej (Ziemia Lubelska i Ziemia Białostocka), a także na znacznej części Mazowsza.

Sytuacja, którą można określić jako przeciętną, występuje w takich regionach, jak: Małopolska Wschodnia, Ziemia Krakowska, Dolny i Górny Śląsk.

Elementy jakości zasobów ludzkich

Szczególnie ważnym elementem zróżnicowania regionalnego, poddany analizie, jest jakość stanu zasobów ludzkich, którą starano się określić kilkoma wskaźnikami.

Pierwszym z nich była ponadprzeciętna umieralność ogólna. Charakteryzuje ona regiony o wyższych odsetkach ludności starszej wiekiem. Chodzi tu głównie o Ziemię Łódzką, ale także o Ziemię Lubelską i Mazowsze.

Z drugiej strony, na obszarach o korzystniejszej strukturze wieku ludności niższe są również wskaźniki umieralności ogólnej. Do obszarów tych należą przede wszystkim takie regiony, jak: Pomorze Zachodnie oraz Warmia i Mazury.

Warto dodać, że z niższą umieralnością ogólną nie jest wcale zbieżna przeciętna długość życia, która wyraźnie najkrótsza jest właśnie na Pomorzu Zachodnim. Najdłuższe natomiast przeciętne trwanie życia odnotowuje się w regionach wschodniej Polski, takich jak: Ziemia Białostocka i Ziemia Lubelska oraz Małopolska Wschodnia i Ziemia Krakowska. W tych dwóch ostatnich regionach zdecydowanie najmniejsze są rozmiary przedwczesnej umieralności mężczyzn w wieku 35-44 lata.

Stosunkowo najwyższe wskaźniki nadumieralności mężczyzn w średnim wieku odnotowano natomiast w regionach Polski centralnej: na Mazowszu i na Ziemi Łódzkiej, a następnie na Ziemi Lubelskiej.

Powyższe trzy regiony (Mazowsze, Ziemia Lubelska i Ziemia Łódzka) stanowią również obszary problemowe pod względem wzmożonej zachorowalności na gruźlicę. Zjawisko to w najmniejszym stopniu występuje natomiast w takich regionach jak: Pomorze Nadwiślańskie i Wielkopolska.

W analizowanej grupie zagadnień posłużono się jeszcze wskaźnikiem zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych. Regiony południowo-wschodnie: Małopolska i Ziemia Krakowska charakteryzują się najmniejszą umieralnością niemowląt. Największe rozmiary przybiera ona na Pomorzu Nadwiślańskim i Górnym Śląsku.

Podobnie jak w przypadku elementów demograficznych, również i w odniesieniu do jakości zasobów ludzkich, podjęto próbę syntetycznej oceny (określonej sumą rang zastosowanych wskaźników).

Zdecydowanie przoduje pod tym względem Małopolska Wschodnia, zaś w następnej kolejności można wymienić dwa regiony: Warmię i Mazury oraz Ziemię Krakowską. Ze strony przeciwnej, najbardziej problemowym regionem jest Ziemia Łódzka. Duże spiętrzenie problemów występuje również na Ziemi Lubelskiej i na Mazowszu. W sześciu pozostałych regionach (Pomorze Zachodnie, Wielkopolska, Pomorze Nadwiślańskie, Ziemia Białostocka, Dolny i Górny Śląsk) sytuacja pod omawianym względem nie odbiega istotnie od średniej w Polsce.

Niewątpliwie w ocenie jakości zasobów ludzkich nie można pominąć elementu kwalifikacji zawodowych. Poziom wykształcenia – określony odsetkiem osób posiadających wyższe wykształcenie (ale jedynie wśród zatrudnionych w gospodarce społecznej) – wykazuje przede wszystkim silne zróżnicowanie wewnątrzregionalne. Generalnie zdecydowanie wyższy poziom w tym zakresie odnotować można przede wszystkim na obszarach wokół wielkich aglomeracji.

O wiele bardziej znaczącym wskaźnikiem, różnicującym pod omawianym względem poszczególne regiony, jest odsetek osób nie posiadających umiejętności czytania i pisania. Stosunkowo najwięcej analfabetów występuje na obszarze ściany wschodniej, w takich regionach jak: Ziemia Białostocka i Ziemia Lubelska. Relatywnie najmniej jest ich natomiast w Wielkopolsce, na Górnym Śląsku, Pomorzu Nadwiślańskim i Ziemi Krakowskiej.

Różnice dochodów i poziomu życia mieszkańców

Charakterystyczne dla okresu PRL regionalne zróżnicowanie wysokości wynagrodzeń nadal się w Polsce utrzymuje. Szczególnie wysokie są przeciętne miesięczne wynagrodzenia na Górnym, a także na Dolnym Śląsku, następnie zaś – niemal wyłącznie wskutek wysokich zarobków w aglomeracji warszawskiej – na Mazowszu.

Zdecydowanie najniższe wynagrodzenia odnotowuje się natomiast na obszarze całej ściany wschodniej: Ziemi Białostockiej, Małopolski Wschodniej i Ziemi Lubelskiej.

Bardzo podobne jest terytorialne zróżnicowanie wskaźnika dochodów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Te same trzy regiony ściany wschodniej plasują się również i pod tym względem na ostatnich miejscach, natomiast wyraźnie przodują: Dolny i Górny Śląsk oraz Warmia i Mazury.

Kolejnym potwierdzeniem ubóstwa obszarów wschodniej Polski jest zróżnicowanie wskaźnika wartości sprzedaży w handlu detalicznym na 1 mieszkańca, bowiem i w tym zakresie najgorsza jest sytuacja w takich regionach jak: Małopolska Wschodnia, Ziemia Lubelska i Ziemia Białostocka. Zdecydowanie najwyższe wartości omawianego wskaźnika występują natomiast na Ziemi Łódzkiej, a następnie na Mazowszu i Pomorzu Zachodnim.

Pod względem liczby posiadanych samochodów prywatnych zdecydowanie przodują Wielkopolska i Mazowsze. Następny w kolejności Górny Śląsk charakteryzuje się już jedynie średnim wskaźnikiem dla Polski. Najbardziej natomiast odstają od przeciętnego poziomu dla kraju regiony Ziemi Białostockiej oraz Warmii i Mazur.

Również podatek od środków transportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca osiąga największe rozmiary w Wielkopolsce oraz na Dolnym i Górnym Śląsku, a najmniejsze w Małopolsce Wschodniej, na Ziemi Lubelskiej oraz na Warmii i Mazurach.

Poziom zamożności i ubóstwa w poszczególnych regionach określony syntetycznie wykazuje silne zróżnicowanie. Stosunkowo najlepsza jest sytuacja na Dolnym i Górnym Śląsku. Trzecie w kolejności jest Mazowsze, aczkolwiek wewnątrzregionie spolaryzowane na strefę aglomeracji oraz obszary peryferyjne. Zdecydowanie najuboższe są obszary ściany wschodniej: Małopolska, Ziemia Lubelska i Ziemia Białostocka.

Generalnie obszar Polski wyraźnie dzieli się na dwie części: tereny Polski wschodniej zamieszkiwane przez ludność znacznie uboższą (Małopolska Wschodnia, Ziemia Lubelska, Ziemia Białostocka, Warmia i Mazury, ale także Pomorze Nadwiślańskie i Ziemia Krakowska), a z drugiej strony na zamożniejszą część Polski – zachodnią i centralną (Dolny i Górny Śląsk, Mazowsze, Ziemia Łódzka, Pomorze Zachodnie i Wielkopolska).

Bezrobocie i pomoc społeczna

Zdecydowanie najwyższy poziom bezrobocia odnotowuje się na Warmii i Mazurach. Ponadto istotnie odbiegają pod tym względem od średniej krajowej dwa regiony: Pomorze Nadwiślańskie i Pomorze Zachodnie.

Z drugiej natomiast strony wyraźnie niższy poziom bezrobocia występuje na południu Polski – na Górnym Śląsku i Ziemi Krakowskiej.

Korzystanie z pomocy społecznej, mierzone zarówno wysokością świadczeń w przeliczeniu na 1 mieszkańca, jak i promilem osób korzystających z owych świadczeń,

zdecydowanie najwyższe jest na Warmii i Mazurach. Ponadto wyższe od średniej krajowej są omawiane wskaźniki w takich regionach, jak: Wielkopolska oraz Pomorze Nadwiślańskie i Pomorze Zachodnie.

Najmniejsze rozmiary wysokości sum przeznaczanych na pomoc społeczną występują w regionach wschodniej Polski: Ziemi Białostockiej i Ziemi Lubelskiej, a także na Górnym Śląsku. W tym ostatnim regionie (oraz Ziemi Krakowskiej) najmniejsze są także udziały mieszkańców korzystających z takiej pomocy.

Wielce charakterystyczne jest zróżnicowanie tempa wzrostu korzystania z owej pomocy. Największy przyrost (blisko czterokrotny – wobec 2,5-krotnego średnio w Polsce) liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w 1995 r. w stosunku do roku 1989 wystąpił na Warmii i Mazurach, a następnie na Mazowszu, Ziemi Białostockiej i Pomorzu Zachodnim (ponad 3-krotny).

Najmniejszy przyrost (nieco powyżej 2 razy) miał natomiast miejsce na Ziemi Lubelskiej i Pomorzu Nadwiślańskim.

Przedsiębiorczość

Poziom przedsiębiorczości, określony liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców, różnicuje się w Polsce układając się południkowo w trzy pasy. Pierwszy pas zachodni – o wysokim poziomie przedsiębiorczości – obejmuje takie regiony, jak: Pomorze Zachodnie, Wielkopolska, Ziemia Łódzka i Dolny Śląsk.

Pas środkowy, charakteryzujący się przeciętnym poziomem aktywności gospodarczej, obejmuje takie regiony, jak: Górny Śląsk, Ziemia Krakowska, Pomorze Nadwiślańskie i Mazowsze.

Zdecydowanie najslabsze pod omawianym względem obszary Polski obejmują jej całą część wschodnią, czyli takie regiony, jak: Ziemia Lubelska, Ziemia Białostocka, Małopolska Wschodnia oraz Warmia i Mazury.

II. POTENCJAŁ DWUNASTU OŚRODKÓW REGIONALNYCH

W analizie przeprowadzonej na podstawie materiałów statystycznych oraz danych dotyczących organizacji terytorialnej kraju ustalono, że dla określenia potencjału poszczególnych ośrodków wojewódzkich zasadnicze znaczenie mają takie czynniki jak: liczba ludności i dochody poszczególnych miast, wyposażenie w różnorodne instytucje kulturalne, naukowe, finansowe, organizacje wspierania przedsiębiorczości, infrastruktura ochrony zdrowia, siedziby ponadwojewódzkich podziałów specjalnych (zarządów, delegatur, inspektoratów itp.).

Potencjał ludnościowy i gospodarczy ośrodków

Wielkość poszczególnych ośrodków, mierzona liczbą ich mieszkańców, jest najprostszym, ale zarazem najważniejszym miernikiem zróżnicowania ich społecznego potencjału. Według stanu na 30.VI.1996 r. największa liczba ludności występuje w Warszawie 1632534, a następnie w takich miastach, jak: Łódź – 820335, Kraków – 744781, Wrocław – 642084 i Poznań – 580828.

Najmniej zaludnionymi stolicami regionów są: Rzeszów – 160526 i Olsztyn – 168295, liczące po około 10 razy mniej mieszkańców niż Warszawa. Pozostałe ośrodki liczą pomiędzy ćwierć a pół miliona mieszkańców (Gdańsk – 462709, Lublin – 354886, Katowice – 351126, Białystok – 279059).

Szczególnym miernikiem potencjału miast są ekonomiczne efekty ich funkcjonowania w postaci dochodów własnych w minionym 1995 roku. Zdecydowanie od innych ośrodków odbiega pod tym względem Warszawa, w której składające się na nią gminy osiągnęły łącznie dochody własne w wysokości 986,8 mln zł.

W następnej kolejności plasują się pod tym względem trzy ośrodki: Łódź, Kraków i Wrocław (po około 170 mln zł), a następnie Gdańsk – 144, Poznań – 127 i Szczecin – 117. Pozostałe miasta uzyskały już znacznie mniejsze dochody, Lublin – 62,5, a Białystok 48 mln zł.

Najslabiej prezentuje się w omawianej sferze Olsztyn, w którym dochody kształtowały się na poziomie 32 mln zł (czyli 31 razy mniej niż w Warszawie), a tylko nieco lepiej Rzeszów (35 mln zł).

Wyposażenie w instytucje kulturalne

Ważnym wskaźnikiem roli miasta w strukturze sieci osadniczej i jego oddziaływania na otaczającą strefę jest występowanie w nim instytucji kulturalnych.

Teatrów dramatycznych jest zdecydowanie najwięcej w Warszawie 34, a następnie w takich miastach, jak: Łódź – 23, Wrocław – 11, Gdańsk – 10 oraz Kraków i Lublin po 7. Wyraźnie odstaje od innych ośrodków Olsztyn (z tylko jednym teatrem) i Rzeszów (z dwoma).

Teatry muzyczne skoncentrowane są głównie w Warszawie i Łodzi (po 5), następnie Gdańsku i Wrocławiu (po 4) oraz w Poznaniu (3 teatry muzyczne). Ponadto pojedyncze tego rodzaju instytucje znajdują się w Krakowie i Lublinie.

Wyposażenie w takie instytucje muzyczne jak: filharmonie, orkiestry i chóry wykazuje jeszcze większe zróżnicowanie. Największa ich liczba występuje we Wrocławiu – 22 i Warszawie – 19, a najmniejsza (jedna filharmonia) w Rzeszowie.

W obecnych warunkach cywilizacyjnych szczególnie istotne dla regionotwórczej roli miast jest ich wyposażenie w stacje radiowe i telewizyjne. Zdecydowanie największą

liczbę podmiotów prowadzących tego rodzaju działalność odnotowano w Warszawie – 226 oraz w Szczecinie – 114, a następnie w takich miastach, jak: Wrocław – 74, Katowice 68, Poznań – 34 i Lublin 33. Najslabszymi ośrodkami są Białystok (z 3 podmiotami) i Rzeszów (z 4 podmiotami o omawianym profilu działania).

Odmienną rolę w stosunku do omówionych wyżej podmiotów działających w sferze środków masowego przekazu, odgrywają wielofunkcyjne ośrodki kulturalne i domy kultury. Najlepiej wyposażony jest pod tym względem Wrocław (47 jednostek) oraz Warszawa – 45. Następna w kolejności Łódź posiada już tylko 14 domów kultury. Najslabiej wyposażony jest pod omawianym względem Rzeszów (z trzema domami kultury).

Największa liczba kin występuje w Warszawie – 36, a następnie – w znacznie już mniejszych ilościach – w takich miastach, jak: Wrocław – 19 i Kraków – 17. Najmniej kin (po 5, czyli 7 razy mniej niż w Warszawie) jest w trzech ośrodkach (Rzeszów, Olsztyn i Białystok).

Biorąc pod uwagę ogólne wyposażenie w instytucje kulturalne (określone sumą rang ośrodków wojewódzkich w zakresie analizowanych wskaźników) można stwierdzić, że zdecydowanie dominuje Warszawa, a w dalszej kolejności występuje siedem ośrodków: Wrocław, Kraków, Łódź, Poznań, Szczecin, Gdańsk i Lublin. Odbiegają od nich nieco Katowice, których pozycja byłaby jednak znacznie wyższa przy uwzględnieniu wyposażenia sąsiednich miast górnośląskich.

Wyraźnie słabiej wyposażone są miasta: Olsztyn i Białystok, a najslabiej – Rzeszów, który raczej nie spełnia minimum wymogów ośrodka będącego w stanie integrować kulturowo wyodrębniony wokół niego region.

Potencjał naukowy

Dla funkcjonowania ośrodków regionalnych szczególnie ważne jest wyposażenie w placówki naukowe i szkolnictwa wyższego oraz jednostki badawczo-rozwojowe, będące podstawą kształtowania środowisk twórczych i podnoszenia jakości zasobów ludzkich.

Pod względem liczby posiadanych wyższych uczelni zdecydowanie dominuje Warszawa z 42 uczelniami. Następnie stosunkowo duża ich liczba występuje w takich miastach, jak: Kraków – 15, Poznań – 14, Wrocław – 11, Łódź – 10, Katowice i Szczecin po 8, Gdańsk – 6 i Lublin – 5. Ważny jest przy tym rodzaj uczelni, bowiem w każdym z powyższych ośrodków akademickich znajduje się uniwersytet (w Lublinie dwa), politechnika i akademia medyczna.

Ponadto politechniki znajdują się m.in. w Rzeszowie i Białymstoku, a w tym ostatnim mieście jest jeszcze zlokalizowana akademia medyczna. Zdecydowanie najmniej uczelni, tylko po dwie, posiadają Olsztyn i Rzeszów.

O sile ośrodków edukacyjnych świadczy również liczba nauczycieli akademickich.

I w tym zakresie zdecydowanie przoduje: Warszawa – 10777 nauczycieli akademickich oraz Kraków – 8527. Powyżej 6000 jest ich we Wrocławiu i Poznaniu, powyżej 4000 – w Łodzi i Lublinie, a powyżej 3 tys. w Gdańsku i Katowicach. W dalszej kolejności jest Szczecin z 2,5 tys. nauczycieli akademickich, a następnie Olsztyn, Białystok. Na ostatniej pozycji plasuje się ośrodek w Rzeszowie z 1088 nauczycielami akademickimi.

Z liczbą nauczycieli akademickich tylko częściowo skorelowana jest liczba studentów. Pod tym względem wprawdzie również zdecydowanie dominuje Warszawa (132677 studentów) oraz Kraków 83082 i Poznań 67507, a następnie Wrocław, Lublin i Katowice (z liczbą 50-60 tys.), ale najmniej studentów jest w Białymstoku (11135).

Rozmieszczenie jednostek badawczo-rozwojowych wskazuje na zdecydowaną dominację Warszawy (w której swoją siedzibę ma 309 jednostek). Na drugim miejscu jest Kraków (109), natomiast w innych wielkich miastach tego rodzaju placówek naukowych jest zdecydowanie mniej. W Poznaniu – 72, Wrocławiu – 64, Katowicach – 40, Gdańsku i Łodzi po 39. W dalszej kolejności występują Lublin z 18 placówkami i Szczecin z 11. Najslabszym ośrodkiem jest pod tym względem Rzeszów z 3 placówkami badawczo-rozwojowymi.

Potencjał naukowo-badawczy ośrodków wojewódzkich określono syntetycznie, sumując rangi poszczególnych miast w zakresie analizowanych wyżej wskaźników, co ukazuje zdecydowaną dominację dziewięciu ośrodków: Warszawy i Krakowa, a następnie Poznania, Wrocławia, Lublina, Łodzi, Gdańska, Szczecina i Katowic.

W dalszej kolejności plasują się: Białystok, Rzeszów i Olsztyn, które z pewnością wymagają wraz z regionalizacją znacznego doinwestowania w omawianym zakresie.

Podmioty gospodarcze

i wspieranie przedsiębiorczości

W określaniu potencjału społeczno-gospodarczego zastosowano takie mierniki jak: liczba podmiotów gospodarczych, działalność gospodarcza osób fizycznych, liczba izb gospodarczych oraz faktycznie działające fundacje i stowarzyszenia.

Największą liczbę podmiotów gospodarczych, zarejestrowanych w systemie REGON, posiada Warszawa – 166500. W następnej kolejności, ze znacznie mniejszą ich liczbą (60-63 tys.), plasują się: Kraków, Poznań, Wrocław i Łódź. Dalsze miejsca (z liczbą 31-37 tys.) zajmują miasta: Szczecin, Gdańsk i Katowice. W innych ośrodkach podmiotów tych jest znacznie mniej (w Lublinie już tylko 26 tys.), a w ośrodku rzeszowskim zaledwie niespełna 11 tys., czyli 15-krotnie mniej niż w Warszawie.

Najsilniej rozwinięta przedsiębiorczość osób fizycznych występuje w Warszawie, gdzie liczba osób prowadzących indywidualną działalność gospodarczą wynosi 115805. Po około 45-50 tys. osób zarejestrowanych jest w systemie REGON w takich miastach, jak: Poznań, Wrocław, Łódź i Kraków. Następnie blisko 30 tys. prowadzi działalność

gospodarczą w Szczecinie, po około 25 tys. w Katowicach i Gdańsku. Zdecydowanie najsłabszy jest Rzeszów (8,2 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą).

Oprócz liczby podmiotów gospodarczych, charakteryzujących przedsiębiorczość w samych ośrodkach miejskich, analizie poddano również mierniki poziomu rozwoju organizacji wspierania biznesu, oddziałujących nie tylko na procesy zachodzące w mieście, ale także w całej strefie jego wpływów. W tym celu uwzględniono trzy mierniki: liczby izb gospodarczych oraz fundacji i stowarzyszeń (faktycznie prowadzących działalność).

Zdecydowanie największa liczba izb gospodarczych występuje w Warszawie (72). W innych ośrodkach jest już znacznie mniejsza (w Poznaniu 15, Katowicach 9, Krakowie 8 i Łodzi 7). Najsłabsze są: Olsztyn i Lublin po 2 izby.

Podobne zróżnicowanie ośrodków dotyczy występowania w nich fundacji. Wyraźna jest dominacja Warszawy (1551 fundacji). Następnie stosunkowo największa ich liczba występuje w takich miastach, jak: Kraków (ponad 600), Łódź, Wrocław i Gdańsk (400-500), Poznań i Katowice (300-400) oraz Lublin i Szczecin (200-300). Zdecydowanie słabiej prezentują się: Rzeszów 140 i Olsztyn 158 fundacji (tj. około 10-krotnie mniej niż w Warszawie).

Jeszcze większe rozbieżności pomiędzy ośrodkami regionalnymi występują pod względem działających w nich stowarzyszeń. W Warszawie jest ich bowiem 1157, podczas gdy w następnym w kolejności Krakowie już tylko 249, a w Poznaniu 167. Dalej jeszcze tylko w Łodzi, Gdańsku i Wrocławiu działa ich więcej niż 100. Natomiast w pozostałych ośrodkach stowarzyszenia występują raczej sporadycznie (a w Rzeszowie jest ich tylko 19, to jest około 60 razy mniej niż w Warszawie).

Siłę ośrodków w zakresie rozwoju biznesu i jego otoczenia określono syntetycznie. Poza dominacją Warszawy należy stwierdzić odstawanie od reszty kolejnych sześciu wielkich aglomeracji (Kraków, Poznań, Łódź, Gdańsk, Katowice i Wrocław). Słabszą grupę stanowią: Szczecin, Lublin i Białystok, a dalej znacznie od nich odbiegają pod omawianym względem: Olsztyn i Rzeszów.

Ważne znaczenie dla obsługi otaczającego obszaru przez ośrodki regionalne ma ich wyposażenie w banki i instytucje pośrednictwa finansowego.

Największa liczba instytucji finansowych (poza ubezpieczeniami) występuje w Warszawie - 363, a następnie w grupie pięciu miast: Wrocław, Katowice, Łódź, Poznań i Kraków (po 130-152 instytucje finansowe). W innych ośrodkach liczby te są znacznie mniejsze, przy czym najsłabszym ośrodkiem pod omawianym względem jest Olsztyn z 22 instytucjami finansowymi, czyli prawie 17 razy mniej niż w Warszawie.

Infrastruktura ochrony zdrowia

Dla określenia poziomu wyposażenia ośrodków w infrastrukturę ochrony zdrowia posłużono się trzema miernikami: liczby szpitali i ich filii, liczby łóżek szpitalnych oraz liczby lekarzy.

Pod względem wyposażenia w szpitale (oraz ich filie i oddziały) przoduje Warszawa z 35 szpitalami i 5 filiami. Dobrze wyposażone są również takie miasta, jak: Łódź (22) oraz Poznań, Wrocław, Kraków i Katowice (15-19 szpitali lub ich filii). Relatywnie najslabiej wyposażone są: Rzeszów (z 4 szpitalami i jedną filią) oraz Olsztyn (z 5 szpitalami).

Bardziej precyzyjnym miernikiem wyposażenia ośrodków w zakresie infrastruktury ochrony zdrowia jest liczba łóżek szpitalnych. Najwięcej odnotowuje się ich w Warszawie - 12875, natomiast niemal dwukrotnie mniej (6-7 tys.) w dalszych trzech miastach (Kraków, Łódź, Wrocław). Dalej w Poznaniu jest ich 5,6 tys., a następnie (3,8-4,3 tys.) w Katowicach, Gdańsku, Szczecinie i Lublinie. W innych ośrodkach liczby te są znacznie mniejsze, a najsłabiej wyposażone są: Olsztyn (1576) i Rzeszów (2092 łóżka).

Innego rodzaju miernikiem poziomu funkcjonowania omawianej sfery jest liczba lekarzy. Najwięcej jest ich w Warszawie - 7620, a następnie (po ponad 3 tys.) w Łodzi i Krakowie. W przedziale 2-2,6 tys. lekarzy plasują się takie miasta jak: Wrocław, Poznań i Katowice, a po ok. 1,7 tys. lekarzy jest w Lublinie i Gdańsku. Powyżej 1 tys. lekarzy jest jeszcze w Białymstoku i Szczecinie, natomiast najgorzej przedstawia się omawiana sytuacja w Olsztynie (z 695 lekarzami, czyli 11 razy mniej niż w Warszawie).

Potencjał infrastruktury zdrowotnej, określony syntetycznie, ukazuje dominację Warszawy, a następnie dalszych ośmiu ośrodków: Łodzi, Krakowa, Wrocławia, Poznania, Katowic, Gdańska, Lublina i Szczecina. Słabsza sytuacja jest natomiast w Białymstoku, Rzeszowie i Olsztynie.

Siedziby ponadwojewódzkich podziałów specjalnych

Elementem istotnie podnoszącym znaczenie danego miasta w sieci osadniczej kraju jest zlokalizowanie w nim siedzib ponadwojewódzkich podziałów specjalnych (a tym samym tworzenia szerszego obszaru oddziaływania). W analizie uwzględniono 41 ponadwojewódzkich podziałów specjalnych dotyczących sądownictwa, różnorodnych inspektoratów i agencji, okręgowych dyrekcji, izb, urzędów i delegatur.

Ośrodkami będącymi najczęściej siedzibami ponadwojewódzkich podziałów specjalnych są: Wrocław (35 razy), Warszawa i Poznań po 34, Katowice i Kraków po 32, Gdańsk 31, Lublin 29, Łódź 28 i Szczecin 27 razy. Miasta te nigdy nie przestały zatem de facto pełnić funkcji ośrodków regionalnych. Najmniej omawianych podziałów ma siedzibę w Olsztynie (19) i Rzeszowie (21), a także w Białymstoku (24).

Gradacja projektowanych ośrodków regionalnych

W celu podsumowania analiz szczegółowych podjęto próbę określenia ogólnej gradacji poszczególnych ośrodków, przyjmując za podstawę sumę ich rang uzyskaną w każdej z przeanalizowanych wyżej sfer.

Okazało się, że w warunkach polskich jedynie wielkie aglomeracje posiadają dostateczny potencjał instytucjonalny i ludzki, duże możliwości adaptacji do nowych warunków oraz generalnie korzystne warunki dla dalszych szybkich przeobrażeń, stanowiąc swoiste bieguny wzrostu.

Zdecydowanie dominują dwie metropolie – przede wszystkim Warszawa, a następnie odciągający od niej wyposażeniem Kraków. Oprócz Warszawy i Krakowa na miano ukształtowanych ośrodków regionalnych w pełni zasługują sześć kolejnych miast: Gdańsk, Łódź, Poznań, Wrocław, Katowice i Lublin.

Wyraźnie odstają od nich miasta: Szczecin i Białystok, a zdecydowanie na końcu występują: Olsztyn i Rzeszów. Miasta te – dla sprostania roli stolic dużych regionów – będą wymagały nadrobienia znacznych zapóźnień w zakresie wyposażenia i ogólnego poziomu rozwoju.